peyama Kurd

Rojnameya Giştî ya Hefteyî
Kurdish weekly newspaper

Hejmar 38 / Sal 1

27.05.2005

Kurdische Wochenzeitung

Em Kurd bêriya rewşenbîrê hêja Edîp Karahan dikin!

Rûpel 10

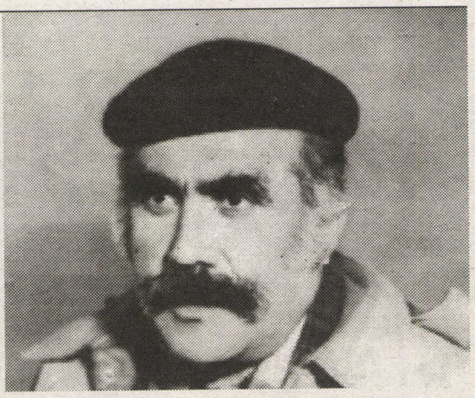

Li Parlamena Hollandê Civînek ji bo Piştgiriya Rojavayê Kurdistanê Rûpel 2

PDK-BAKUR kongra xwe ya 9. lidarxist Rûpel 6

Tilman Zülch, ji Beşar Esad daxwaza serbestberdana girtiyên Kurd kir Rûpel 7

Pevçûna Tirk û Kurdan Rûpel 9

Radyoya Kurdî ya Yêrêvanê Rûpel 14–15

Mahsûm Kirmizîgul Kurdistan de bi Rûpel 16

Seîd Elçî yew însano welatparêz -demokrato bêemsal bi Rûpel 17

Şehrîvarê Cannes hejand Rûpel 2

Tschüs SCHRÖDER!

Rûpel 4–5

D 1.50 EUR, A 1.70 EUR, B 1.70 EUR, NL 1.70 EUR, CH 2.60 SFR
LUX 1.70 EUR, I 1.70 EUR, S 19.00 SKR, DK 14.00 DKR,
N 16.00 NOK, GB 1.10 £, GR 1,70 EUR

Şehrîvarê Cannes hejand

Bedewa Ewrûpa ya 2005an Şermîn Şehrîvar, ku bi eslê xwe Îranî ye, bi xweşikbûna xwe mohra xwe li Cannesa îsal xist.

Nêrgiza Omerî

Şermîn Şehrîvar ku li ser navê Almanya ketibû pêşbirka bedewa Ewrûpayê, li Cannesê bala hemi kesî kişand ser xwe. Şehrîvar ne tenê bi spehîbûna xwe lê herweha bi cilên (kincên) xwe jî bala awira gelemperiya mêvanan kişand ser xwe û mohra xwe li Cannesa îsal xist.

Di festîwala Cannesê de gellek navdar û stêrkên sînemayê beşdar bûn. Bi taybet stêrkên jin, bi her awayî dixwestin xweşikbûn û bedewiya xwe bi riya kamerayê raxin ber temaşevanan. Jinên ku li ser xalîça sor poz didan, dilê mêran li "hop-hopê" dixistin û mêr di nav xwêdanê de dihiştin. Lê di nav van stêrkan de yek hebû ku bi bedewbûna xwe mêr sergêj dikirin û ew jî, Şermîn Şehrîvara bedewa Almanya bû.

Şermîn Şehrîvar, bi eslê xwe Îranî ye û di pêşbirka bedewa Ewrûpa ya 2005an de li ser navê Almanya ketê û bi dereca yekemîn bû bedewa Ewrûpayê.

Di festîwala Cannesê ya 58. de cave herkesî li ser Şehrîvarê bû. Şermîn Şehrîvar hem bi xweşikbûna xwe û hem jî bi cilên xwe yên tenik û nazik, bala herkesî kişand ser xwe û di çavên temaşevanan de carek din jî payedar bû.

Di Cannesê de "Zarok" qezenc kir

Hanna Laslo

Di 58. festîwala filîman a Cannesê de xelata zêrîn gîha brayên Luc û Jean-Pierre Dardenne yên Belçîkî. Filîmê wan ê bi navê "L'enfan'a" (zarok) layiqî xelata zêrîn hat dîtin. Ev cara duyemîne ku brayên Dardenne xelata zêrîn werdigrin.

Luc Dardenneyê ku xelata zêrîn ji destê stêrkên xwedî Oscar Morgan Freeman û Hîlary Swank girt, di axavtina xwe de got "ez û brayên xwe vê xelatê diyarî Florence Aubenas û Huseyîn Hanûn ku li Iraqê hatine rehîngirtin, dikin".

L'enfant' tekoşîna malbatek ciwan a li dijî xizaniyê radixe ber çav. Di filîm de Brûno kurê xwe yê nûçêbûyî jibo pera difroşe. Lê piştre poşman dibe û dixwaze zaroka xwe paş de bistîne

Di warê derhênerê herî baş de, jûriyê, Michael Haneke layiqî xelatê dît. Di festîwalê de aktorê Amerîkî Tommy Lee Jones ji ber rolê xwe yê di filîmê "The Three Burials of Melquîades Estrada" de wek lîztikvanê herî baş hat hilijartin. Lîztikvana navdar a Îsraîlî Hanna Laslo jî bi rola xwe ya di filîmê " Free Zone" de wek lîztikvana herî baş hat hilbijartin. Hanna Laslo di axavtina xwe de got " ez vê diyariyê diyarî qurbanên Auschwîtzê, ku diya min jî di nav wan de ye, û hemû Filistîniyan dikim". Laslo ji bo çareserkirina pirsa Filistînê bang ji bo diyalogê (têkiliyan) kir

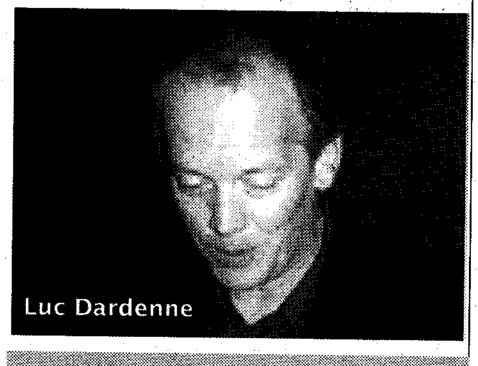

Luc Dardenne

Impressum

Xwediyê Rojnameyê
Peyama Kurd Verlag
Peyama Kurd
Thomas-Mann-Str. 22, 53111 Bonn / Germany
Fon. +49 (0228) 18 00 654
+49 (0228) 18 00 655
Faks: +49 (0228) 18 00 656
www.peyama-kurd.com
info@peyama-kurd.com

Redaksiyon

Kurmanciya Jorîn:
Fadil Özçelik (Editorê Bakur),
Sirwan Hecî Berko (Diaspora)
Pirkemal (Şehnivedan-Magazîn)
Kirdkî (Zazakî):
Seyîdxan Kurij (Editor)
Kurmanciya Jêrîn:
Dana Alî, Venus Faiq, Sîrwan Azîz, Nizar Caf, Cotyar Darbros,
Mansur Sidqî, Mustafa Chuartaî

Peyama Kurd ji mafê xwe dibîne, ku nivîsên jê re tênê şandin, kurt bike. Ew ji aliyê rêziman û rastnivîsînê ve di serastkirina berhêman de azad e. Peyama Kurd berhêma ku jê re tê şandin û berê li ciyekî din hatibe belavkirin, naweşîne.

Li Parlamena Hollandê Civînek ji bo Piştgiriya Rojavayê Kurdistanê

Lokman Berzencî/
Denhaq-Holand

Hefteya buhurî roja înî piştî nîvro, roja 25.05.05 li baregeha parlamena Holandê li bajarê Denhaqê, li ser daxwaziyên Partîya Yekîtiya Kurdên Sûriyê, bi taybetî ji bo piştevaniya Kurdên Rojava, bi giştî jî, ji bo gelê Kurdistan civînek mezin hate girêdan.

Siyasetmedar, parlamenter û ronakbîrên Hollandî, Kurdî û Erebî wekî qeftek gul tevli civînê bûn. Ji wana endamê parlamena Hollandê Xido Lepend, Nunerê Nezerata Derveyê Hollandê û Serokê Imnesty Internasional ya Holandê Rodferd Kristas, pisporê siyasî li Navenda Lêkolînên Strateji ya Rojhelatanavîn li Zaningeha Denhaq Dr. Robert Sotrik, mamostayê zanista siyasî li Zanîngeha Denhaq Dr. Mixail Reisenberch, li koma Kurdan endamê Komiteya Navendî Partiya Yekitî Mervan Osman û çendîn kesayetên din hebûn.

Îbrahîm Mîro serpereştvanê civînê dikir û di destpêka civînê de bixêrhatina amadevanan kir û got; "Em îro pir xoşhal in, ji bo vê helvesta hikûmeta Hollandê ku cara yekê ye ku bi hêz piştgiriya li kêşeya Kurdên Suriyayê û hemû Kurdistanê dike. Ev jî birêdana fermî di nav xaniyê parlamenê bête grêdan. Ev gorankariyek pir mezine, jibo berepeşçûna rewşa siyasiya Rojavayê Kurdistanê. Cara yekêye, ku Hikûmeta Hollandî deriyan ji bo me vedike û xem û preoblemên me guhdar dike.

Piştî programê civîn destpêkir, li destpêkê de Dr. Robert Sotrik bi kurti rewşa siyasiya îro ya Rojhelata navîn şirove kir û doza Kurdistanê di nav gorankariyên siyasiya dinyayê de da xuyakirin.

Wekî rojnamevan min pirsek li Dr. Robert kir, ku ew bi giştî dahatûya Kurdistanê çawa dibîne?

Dr. Robert got: "Wek em dizanin, ku îro gorankariyên mezin li seranserên cîhanê çêdibe, li hindek cîgehan bi praktîk gorankarî hatiye kirin û ez di vê baweriyêde me ku Kurdistan beşeke giringe di vê gorankariyê de. Çênabe neteweyek bi vê mezinahiya hejmar û axê ve weha bêirade bimîne. Ev kar ne li gorî berjewendiya cîhanê ye. Lê ev gorankarî kengî û çawa?.. Ev dimîne li ser demê û ser bizav û xîreta Kurdan. Divê Kurd destê xwe zû bigirin û gavekê pêş de di nav xwe de yekîtiya xwe çêbikin ku îtîbara we di nav komelgeha cîhanê de zêdetir be. Dibêt bingeha aboriya xwe xurt bikin û hesab jibo xezneya stratejiya xwe dewlemendtir bikin. Ji hemû warên jiyanê, bi taybetî bihêzkirina hêzên pêşmerge... Nabe ku şaşiyek bikin û peşmergeyan bêçek bikin. Ji ber ku pêşmerge, jibo destketinên Kurdan garantiya yekem e. Kar bikin û jibo hêztirkirina komelgehên şaristanî (sivîl) karê xwe xurttir bikin. Bi her hal ez bi pêşeroja Kurdistanê geşbînim.

Piştî Dr. Robert, Dr. Mixail, qala doza Kurd kir û di vê mijarê de siyaseta Emrîkayê şirove kir û qala hinek rûdanên dîrokî û siyaseta di derbarê Kurdan de kir. Got: "Pêwist e, hemû ev zilm û sîteme li ser Kurdan bê rakirin û nabe hiç komelgeha navnetewî li hemberi vê zilmê bê deng bimîne.

Piştî Dr. Mixail, parlamenteran, serokê Imnesty û nunera wezareta derve ya Hollandê, Rojavayê Kurdistanê û bi giştî li ser doza Kurd, ra û ditinên xwe gotin, û jibo çareserkirina doza Kurd li ser bingeha yasayê mafên mirovan piştgirîya xwe nîşandan.

Li piştî wan Mervan Osman gotarek li ser jiyan û rewşa Kurdan li Sûriyê pêşkêş kir û li dijî Kurdan qala zilm û qirêjahiya sîstema Baasê û li dijî vê sîstemê serhildana Qamişloyê da.

Civîn çar saetan berdevam kir û gelek komelên Kurdan, berpirsiyarên siyasî û rewşenbîr amade bûn û ra û pirsên xwe pêşkeş kirin.

Biryara derxistina malbata şaman

PK/Mannheim

Dadgeha bajarê Karlsrûhe biryara derxistina malbata Şaman da. Malbata Kurd Şaman, ji herêma Şirnexê ne û ji ber zilm û zordariya dewletê terka welatê xwe kiribûn û hatibûn li Almanya penaberî xwestibûn. Lê dadgeha penaberan a bajarê Karlsrûhe, îfada malbata Şaman di cîh de nedît û biryar da ku wan ji Almanya derêxin Ozcan, Nasîbe û herdu zarokên xwe li beramber vê biryara dadgeha Karlsrûhê matmayî mane û ketine nav psîkolojiyek xirab. Ozcan Şaman li Mannheimê wek serokê duyem ê Komela Çanda Kurdî wezîfedar e.

Serokwezîr û Kurê Şazada Hollandê, guh li axaftina hunermend Aşîtî Germiyanî bû.

Sasan Derwêş/Holand

Piştî Cenga Cihanê ya II. û rizgarbûna welatê Hollanda, gelê Hollandî wek adetek neteweyî her sal di roja 4/5 meha Gulanê de wek rêzgirtin ji bo biranîna qurbaniyên cengê festivalek hunerî û werzîşî tê çêkirin. Hemî rêvebîr û şazadeyên Hollandê beşdarî

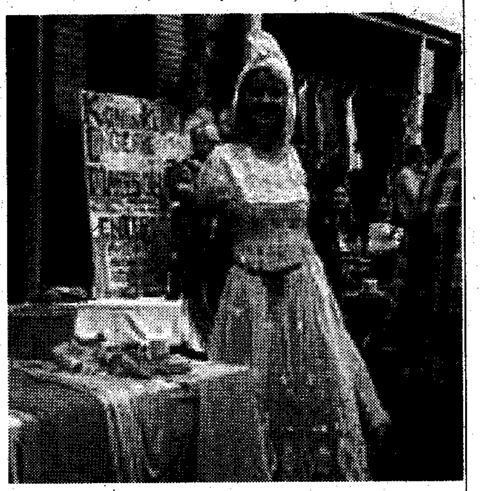

vê festivalê dibin û qeftên gulan datînin ser mezelên serbazê wenda (leşkerê bênav).

Îsal jî wek salên berê li bajarê Dembusch, di bîranîna şêstsaliyê de du hunermendên resam ê Kurd, Aşîtî Germiyanî û Suat Star beşdarî festivalê bûn.

Di çarçova vê festifalê de kurê Şazadê Hollandê panzdeh deqiqe guhdari hunermend Aşîtî Germiyanî kir.

Min di hevdîtina min û hunermend Aşîtî de ev pirs jê kir: "Tu çawa dawetê vê festivalê bûyî." Ev bersîv da: "Ez endamê Saziya Hunerî ya Hollandê me. Yekem care min îsal wêneyê Hollandê bi du metir çêkir. Ji bo wiya di festivalê de mafê axaftinê dan min. Min jî ev fersend bikaranî û min xwest qala rewşa Kurdistanê û Iraqê bikim."

Dûre min ev pirs ji hunermend Aşîtî kir: "Daxwaziya te ji hunermendên Kurd çi ye?"

"Ez dixwazim hunermendên Kurd di nav xwe de yek bin. Heta em bikarin di tarawsgehê (dîyaspora) de doza Kurdan bilind bikin."

Çep û siyaseta wan têk diçin - Dem dema Konservatîvan e

Tschüs SCHRÖDER!

Di 22ê Gulanê de, rewşa siyasiya Almanya 180 derecê hat guhertin. Piştî 39 salan, giringtirîn eyaleta Almanya, Nord-Rhein Westfalen, ji destê Partiya Sosyaldemoqrat a Almanya (SPD) çû û ket destê Partiya Filehên Demoqrat (CDU). Ev yek bu sedema ku SPD û serokwezîrê Almanya, Gerhard Schröder (SPD), biryarê bidin, ku hilbijartinên Parlamenta Almanya salekê bidin pêş û di payîza îsal de lidarxînin. Ev biryar mîna bombeyekê bû. Partiyên oposîsyonê ev nûçe bi kêfxweşiyek mezin pêşwazî kir û eşkere kir ku ew ji bo guhertina hikûmetê amade ne.

Hikûmeta Almanya ya niha ji hevkariya SPD (sor) û Partiya Keskan pêk tê. Hevkariya Sor-Kesk di hilbijartinên 1998an de piraniya kursiyên di parlamentê de bidestxistin û hikûmeta konservatîv (reş-zer), ku desthilatdariya Almanya 16 salan di destên wê de bû, da alî. Ev hevkarî di gelek eyaletên Almanî de biserket, lê di her neh hilbijartinên dawî de, SPD û siyaseta wê têk çûn û CDU biserket.

Di siyaseta Almanya de, eyaleta Nord-Rhein Westfalen (NRW) rolek giring dilîze. Hîn berî hilbijartinan, dihate gotin ku ger CDU di hilbijartinên vê eyaletê de biserkeve, dê hikûmeta Almanya jî têk biçe. Demek pir kurt piştî ku encamên hilbijartinan eşkere bûn û diyar bû, ku dê hikûmeta NRW bête guhertin, serokê SPD li Berlînê bipêşxistina hilbijartinan ragihand. Ev nûçe bû ku partiyên oposîsyonê ji kêfa bifirin. Bi taybetî CDU, ku ji xwe piştraste ku ewê di hilbijartinên bê de biserkeve, diyar kir, ku "her roja bêyî Sor-Kesk, rojek baş e".

Li Almanya, li dora 5 milyon bêkar hene. Ji dema ku di sala 1998an de desthilatdariya Almanya kete destên SPD û Partiya Keskan, dora milyonek bêkar zêde bûn. Ligel ku hikûmet dubare dibêje ku guhertinên navneteweyî sedemên bêkariyê ne, lê Alman vê yekê qebûl nakin û ji wan re ew hikûmet serketî ye, ya ku hejmara bêkaran kêm bike û kar peyda bike. Hikûmeta Sor-Kesk di salên dawî de gelek guhertinên bingehîn di sîstemên aborî û yên sosyal de pêkanîne. Ev guhertinên ku pispor wan giring dibînin, bi taybetî ji aliyê karkeran ve nayên qebûlkirin. Ligel ku şirketên mezin ji van guhertinan pir qezenc kirine, lê ew têr nabin û doza guhertinên din dikin. Di heman demê de, sendîqayên karkeran êrişî van şirketan dikin û ji bo bêkaran ji wan doza peydakirina kar dikin.

Li Almanya, li kêleka parlamentê dezgehek din bi navê "Bundesrat" heye. Nûnerên 16 eyaletên Almanî di vê dezgehê de cî digirin. Li gorî destûra Almanî, gelek zagon hene, ku bêyî erêkirina Bundesratê ew nikarin pêkbên. Ji ber ku di salên dawî de, CDU piraniya di Bundesratê de bidestxistiye, hikûmeta Sor-Kesk nikare hemî daxwazên xwe bi cî bîne. Gelek caran ku hikûmetê biryara zagonên nû daye, ew zagon di Bundesratê de bi dengên Bundesratê hatine blokkirin û têkbirin.

Piştî ku NRW jî ket destê CDU, êdî hikûmet yekcar nema dikare tiştekî bêyî CDU bike. Ji ber vê yekê, SPD û hikûmeta wê neçar ma, ku hilbijartinên parlamentê, ku gerek di dawiya sala 2006ê de pêk hatibana, bipêşxînin. Ew dixwazin ku gelê Alman biryarê bide bê ew kîjan partiyê û kîjan siyasetê dixwaze.

SPD bi xwe dizane ku ti şansa wê di qezenckirina hilbijartinan de tune. Herkes dibêje ku hilbijartinên dawî li NRW dawiya SPD û hevkariya Sor-Kesk hat. Ji ber vê yekê, çepên di SPD de di siyaseta partiyê û ya hikûmetê de doza guhertinên berbiçav dikin. Ew dixwazin ku SPD vegere siyaseta xwe ya berê ya ji bo "kesên biçûk". Lê Gerhard Schröder ji siyaseta xwe re ti alternatîvê nabîne. Ew dibêje ku hikûmetên berî wî "16 salan pirsgirêkên sîstema Almanya bêyî çareserî dihiştin". Schröder dibêje ku di sîstemê de pêwîstiya guhertinên mezin heye û ger ew pêk neyên, wê sîstemên sosyal ên Almanî têk biçin û wê hejmara bêkaran hîn bilindtir bibe.

Gerhard Schröder û SPD berî niha jî, di sala 1998an de, hilbijartinên parlamentê qezenc kirin, tevî ku rewş li dijî wan xuya dikir. Ew bawerin ku vê carê jî ewê zora CDU û siyaseta wê bibin. Lê di vê demê de, ew tenê ne, ku wilo difikirin. Hemî pispor û şirove dibêjin ku wê hevkariya Sor-Kesk têk biçe û nema vegere.

Bêguman hilbijartinên li Almanya ji nêzîk ve girêdanek xwe bi Tirkiyê re jî heye. SPD a ku hilbijartin windakir, di pêvajoya Yekîtiya Ewrûpa de piştgiriya Tirkî dikir û CDU ya ku biserket jî bi çavekî neyînî li endametiya Tirkî dinerî. Heger di hilbijartinên gelempepriya Almanya de jî ev helwest bê ajotin, wê dewleta Tirk di pêvajoya Yekîtiya Ewrûpa de dost û hevkarekî xwe yê giring winda bike. Têkçûna SPD bêguman berî her tiştî wê bandora xwe li gelê Alman bike. Piştî wê jî wê bandora xwe li nîjadperestiya Tirkan bike. Nîjadperestiya Tirkan bi piştgiriya SPD sîstema xwe ya zilmê didomand û bi alîkariya wê pişta xwe bi Yekîtiya Ewrûpa qewîn dikir. Ji ber ku SPD û Schröder piştgirî didan nîjadperestiya Tirkan, gellek welatên Ewrûpî mecbû diman ku gavê bi şûnde bavêjin.

Têkiliya Tirk û Almanan di dawiya sedsala 19. de destpêkir û encamên neyênî dan. Senteza ku (Islam – Tirk) Padîşahê Osmanî Abdulhamît li dijî modernîzmê diparast, di bin parazti-na Qralê Alman Wilhelm.1 de jîndar bû. Partiya Itthat û Terakkî ya nîjadperesta Tirk ku bi alîkariya Almanan hatibû ser hikim, îlham û hêza xwe ji Wîlhelm.11. distend. Tevgera Ittihat/Kemalîst ku bixwe projeyek Ingilîzan bû, di şerê duyemîn ê cîhanê de têkilî bi Hîtler re danî, lê newêrîbû vê têkiliyê legalîze (eşkere) bike. Tevgera Kemalist a ku di van bîst salên dawiyê de ketibû nav krîzekê kûr, bi piştgiriya çepên Alman, bi taybet jî bi alîkariya SPD û tevgera Keskan, li ser lingan man. Bi tasfiya Schröder wê nîjadperestiya Tirk bêxwedî bimîne.

www.arsivakurd.org

Derbarê hilbijartina NRWê de Kurd çi difikirin?

Musa Ataman
(Endamê Komela piştgirtiya HAK-PARê)

Îktidara SPD ji bo ketina endametiya YEyê alîkariya Tirkiye dike. Li hemberî Kurdan polîtîkaya SPD û die Grünen ne dirust e.

Li Almanya 5 milyon bêkar hene. Em ji îro ve nikarin bizanin ku hikûmeta nû wê polîtîkayek çawa bajo. Lê xwediyên sermiyan bi cesaret gavan bavêjin, dikarin wan pirsan çareser bikin.

Kesên ku bûne hemwelatiyê Almanya ji sedî 50-60 Kurd in.Em ji polîtîkvanên Almanya daxwaz dikin ku hemû kesên ku ji Tirkiyê tên ne wek Tirk bihesibînin. Divê mafên Kurdan yên netewî-demokratîk bên dayîn.

Ahmed Berwarî
(Berpisiyarê YNK yê Almanya)

Em wek YNK naxwazin têkiliyê karên hindurî yê Almanya bibin. Polîtîka derve ji aliyê dezgehên millî ve tê tespît kirin. Almanya li gorî berjewendiyên xwe polîtîkaya xwe ya Rojhilata navîn tespît dike. Ew polîtîkaya dewletê ye, ne poltîkîya partiyan e. Em bawer nakin partiya ku were îktîdarê vê polîtîkayê biguherîne. Em dixwazin ku ji bo Iraq û Kurdistan polîtîkaya Almanya vekirî be, ne polîtîkayek reaksiyoner li hemberî Amerîka.

Abubekîr Sayadam
(Mudurê IMK)

Daketina hikûmeta Sor-Kesk ji bo Kurdan baş e. Çimkî piştgiriya hikûmata Tirkiyê dikin û di Rojhilata navîn de jî polîtîkayek li dijî Kurdan dajon. Konservativ (CDU-SCU) bên îktidarê, wê di Rojhilata navîn de hevkariya Amerîka bikin, ew ji bo Kurdan baş e. Sor-Kesk li pirsan îdeolojîk dinerin, konservatîf realîst in.

Em Kurd dixwazin mafê çarenûsiya xwe bidestxin, divê dewleta Almanya di vî alî de alîkariya Kurdan bike.

Endamê navçeya Frankfurt ê PDK Ednan Bekir:

SPD di van salên dawî de nikarîbû di Rojhilata navîn de çi wek Partiya Sosyal Demokrat, çi dewletek mezin ya Ewrûpî rola xwe bilîze. Ew di pirsa Kurd de rolê xwe pozîtîf nelîzt. Ewê hevkariya devletên dagirker kir. Piştgirtiya rejîma Saddamê faşist kir.

SPD ji ber berjewendiyên xwe hemû prensîpên sosyal demokrasiyê binpê kir. Her partiya ku li Almanya werin ser hikum divê jî şaşîtiyên SPD ders bigrin.

Gelê Kurd jî wek hemû gelên dinyayê mafê xwe heye ku li ser axa xwe desthilatdar be. Em ji dewleta Alman dixwazin ku di avakirina Kurdistana Azad de rola xwe ya erênî bilîze.

Mehmet Tanrikulu
(Serokê Civata Kurd li Almanya)

Polîtîkaya ku SPD li Rojhilatê navîn dimeşîne, ne polîtîkayek civakiye û ne jî demokrate. Ger polîtîkaya derva ya SPD û Seddam Hiseyn di cîkî de bigihîjin hevûdin, ev şerm û rûreşî ye.

SPD û serokên wê bi tenê Tirkan didît. Ew ji aliyên hin tevgirêdanên Tirkan ve hatin manîpule kirin û xapandin. Cezayê wê jî dikşînin û dê hê bikşînin.

Ez bawer nakim ku guhertina hıkûmetê li Almanyayê guhartinên gelek mezin bi xwe re bîne.

Em dixwazin ku em jî wek hemû civakên ku li vî welatî dijîn, bi nasnameya xwe ya millî bên naskirinê.

Rojhat Amedî
PDK-Bakur

Di nav SPDê de grûbek xurt a Tirkan heye. Tirkiye û Îran hevpeymanên bazirganiyên girîng yên Almanyê ne. Beriya rûxandinê Iraq jî mişteriyek Almanyê bû. SPDê bi Fransê re piştgiriya Seddam jî kir.

Bi hatina CDU, wê bandora Amerîkayê li ser Almanyê zêdetir bibe. Ev jî wê di siyaseta Almanya ya Rojhilata navîn de guherînekê bi xwe re bîne. Wê peywendiyên Almanya û Tirkiyê jî di pirsa endametiya Yekîtîya Ewrûpayê de jî biguhere: Eger diyaspora Kurdî guherînan di zûtirîn demê de bibîne û siyasetek rast bimeşîne, dikare pêşiya Kurdan hinekî vebe. Daxwazên Kurdan ji Almanya, naskirina Kurdan wek grûbeke xweser e.

Hesen Mele

Ji ber du sedeman SPDê û Partiya Keskan dilê me Kurdan ji xwe hişt. Yek ji van sedeman li Berlînê kuştina Sadiq Şerefkendî ye. Gorbihuşt Şerefkendî bi mêvandariya SPDê hat Almanya, lê ew baş neparast û ji aliyê ajanên Îranê ve li Berlînê hat kuştin. Kurd ev jibîr nekirin.

Sedema duyemîn helwestek nerînî ya Fischer e. Wezîrê karê derve yê Iraqê Hoşyar Zebarî bi îradeya gelên Iraqê bû wezîr û li seranserê dinyê Iraqa Federal temsîl dike. Wexta Zebarî hat Berlînê, ji ber ku Kurd e ji aliyê Wezîrê karê derve yê Almanya Fischer ve nehat qebûl kirin. Bi vê helwesta xwe Fischer Kurd ji xwe aciz kir. SPD û Partiya Keskan ji Kurdan bidûr man, xwe nêzîkî Tirkan kirin. Ji ber vê yekê jî min wek Kurdekî dengê xwe da CDU.

Ji Wilhelmê II. heta Schröder

Ahmet Zeki Okçuoglu

Piştî ku SPD di hilbijartinên NordRhein Westfalya de têk çû, li Almanya hilbijartinên giştî hat rojevê û diyar e ku di hilbijartinek berî wexta xwe de ji îqtidarê bidûrketina SPDê ihtimalek mezin e.

Bê guman ev encama ku li NordRhein Westfalya derket holê wê berî her tiştî bandorê li ser qedera gelê Alman bike. Bloka çepgir ku bi wadên pêkanîna dadmendiya civakî hat îqtidarê, wek gelek herêmên cîhanê mêzîna civakî û aboriyê serûbin kir. Pirsgirêkên civakî û aborî yên ku çepgir dibin sedem, ji bo çareserkirina wan û pêkanîna dadmendiya civakî her tim dikeve ser milên lîberalan.

Encamên hilbijartinên li Almanya, piştî Alманan wê bandorê li ser pêşeroja Tirkan bike.

Nijadperestiya Tirk ya dagirker bi saya piştgiriya ku ji SPDê werdigirt ne bi tenê temenê saziya xwe ya zordar dirêj kir, her wiha cesareta ku xwe li ser Yekitiya Ewrûpa ferz bike jî bidestxist. Gelek dewletên Ewrûpî ji bo ku Almanya piştgiriya Tirkan dikir mecbûr man paşde gav avêtin û dest bi lêgerîna riyên ku bi Tirkan re karibin lihevdubikin kirin.

Tirk û Alman di pêwendiyên navnetewî de astengiyên mezin diafirînin. Kengî nezîkî hevdu dibin, di qada navnetewî de dibin sedemên pirsgirêkên mezin. Ev pêwendî bi encamên xwe dibe berdelên gelek giran. Kurd her dem bûn mexdûrê nêzîkayiya Alman û Tirkan.

Schröder dostaniya xwe bi Tirkan re ewqas zêde pêşde bir ku, vekirî polîtîkayek li dijî Kurdan şopand.

Pêwendiyên Tirk û Almanan piştî çaryeka dawîya sedsala 19. dest pê dike. Siyaseta senteza Islam û Tirkîtiyê ku padîşahê Osmaniyan Evdilhemîd li himber modernîzmê derxistibû pêş, bi piştgirî û parastina Qralê Alman Wilhelm I ji xwe re şansa jiyanê dît. Partiya Îttihat û Terakkî ya nijadperestiya Tirkan bi piştgiriya Almanan mezin bû û hat îqtidarê, ji Wilheim II qawet distend. Tevgera Îttihat/Kemalîst ku projeyek Îngilizan bû di şerê duyem yê cîhanî de bi Hîtler re pêwendiyên dizî danî, lê çav lê nebirî ku vêya legalîze (eşkere) bike.

Tevgera Kemalîst ya ku di 20 salên dawî de ketibû nav krîzek kûr, bi piştgiriya çepê Alman û bi taybetî jî saya SPDê û Keskiyan li ser lingan ma. Schröder rolê Wilhelmê II dileyîst. Bi tesfiye kirina Schröder re nijadperestên Kemalîst wê li Ewrûpa bê xwedî bimînin.

Di salên dawî de yek ji sedemên bingehîn ya krîza Almanya reqabeta wê ya bi Amerîka re ye. Li gel encamên gelek neyînî hevkariya çepgiran di vê polîtîkaya xwe de israr kir. Gelê Alman encamên dijberiya Amerîkayê gelekî baş dît û ji bo ji nû ve pêwendiyên Amerîka û Almanya têkeve riya xwe rêvebiriya Almanyayê bi dengên xwe guherand.

Wilhelm II

Îran dixwaze Kurdekî welatperwer darvebike

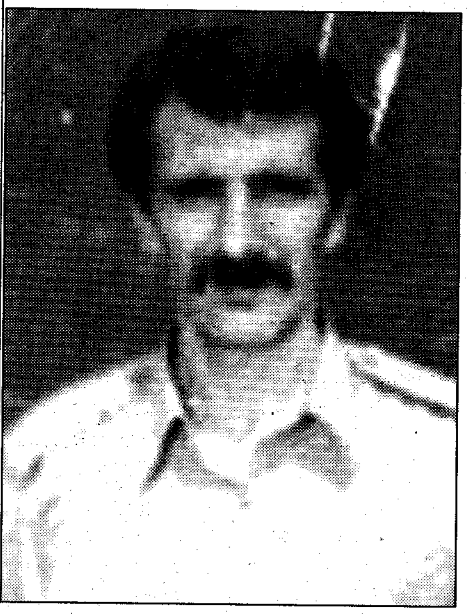

PK - Rejîma Îranê dixwaze Kurdekî ji bajarê Mehabadê bi navê Cîhangîr Badûzade darve bike. Badûzade ev çend sale li girtîgeha Urmiyê girtî ye û bê ku delîlek hebe bi kuştinê tê îtham kirin û hikmê îdamê xwariye. Badûzade nameyek ji malbata xwe re şandiye û hawara xwe digihîne hemû Kurdan û navendên mafê mirovan ku alîkariya wî bikin.

Badûzade li bajarê Pîranşehrê bi kuştina kesekî tê tawanbar kirin, lê ew îspat dike ku di vê demê de ew li Başûrê Kurdistanê bû.

Ger biryara darvekirina Badûzade li Tehranê jî bê pejirandin wê îdam bibe.

Badûzade berê peşmergeyekî PDK-Îranê bûye. Îdareya ewlekariya Mehabadê ji wî re dibêjin ku wî di salên xwe yên pêşmergetiyê de gelek mirov kuştine, lê nikarin îspat bikin. Ji ber vê yekê dixwazin kuştina Pîranşehrê bavêjin hustuyê wî û tola xwe bistînin.

Şamîl Esgerov çû ser dilovaniya xwe

PK - Şamîlê Selîm Esgerov ku şaîr, Kurdolog, etnograf, wergêr û "yekem şervanê Kurdên Azerbaycanê" di roja 20'ê Gulana 2005'an de, di 77 saliya xwe de çû ser dîlovaniya xwe. Şamîl Esgerov,di sala 1928'an de li Kurdistana Sor li gundê Axçakentê, bajarê Kelbecerê hatiye dinyayê û jibo çand û zargotina Kurdî xebatên hêja kir. Em sersaxiyê ji malbata wî, dostên wî û ji gelê Kurd re dixwazin.

PENABERa Dilbixwîn Dara derket

Pirtûk ji 16 çîrok û 136 rûpelan pêk hatiye.

Ji bo xwestina pirtûkê:

We anxaneya ELMA

Li bakurê Kurdistanê bîreweriya siyasî

Bayram Ayaz

Dewleta Tirk li bakurê Kurdistanê li dijî rewşenbîrî û bîreweriya siyasî ya Kurdî êrîşkariyek sistematîk û xeter dimeşîne. Ew lê kar dikin ku rewşenbîriya Kurdî ji bîr û hizrên Kurdewar bişon, mejiyê ronakbîr û siyasetvanên Kurdan bi ramanên xerîb û dijberê Kurdayetiyê dagirin.

Ev yek, pirseke gelek girîng e. Pêwiste medya Kurdî û saziyên Kurd û Kurdistanî vê pirsê mûneqeşe bikin, zêdetir li ser mijarê rawestin û tedbîr bên girtin.

Armanca dewleta Tirk çi ye ? Vî karî çawa dimeşînin ? Kurdên ketine dafika wan kî ne ? Li dijî vê êrîşa stratejîk divê berevaniya me Kurdan çawa be?

Sala buhurî, dema li ser reformên ji bo endametiya Yekîtiya Ewrûpayê dihat mûneqeşe kirin, carekê yek ji generalên Serokerkaniya leşkerî, di derheqê pirsa "etnîk û çandên cuda" de got: *`Ev mûneqeşe ji bo me zû ye. Ev mijar yekîtiya Tirkiyê dixe xeterê. Me karê xwe hêj temam nekiriye, ji me re wext divê!'*.

Di nav gotinên vî generalî de hevoka *"Me karê xwe hêj temam nekiriye, ji me re wext divê!"* gelek balkêş e! Gelo kîjan kar hêj temam nekirine ?

General behsa Tirkkirinê, yanî asîmîlasyona gelê Kurd dike. Ev heştê sal e dixwazin Kurdan bikin Tirk. Vêca karê ku dibêjin me hêj temam nekiriye, ev kar e.

Dewleta Tirk hebûna gelê Kurd înkar dike. Vêca tiştê mirov înkar bike, dê bixwaze bedena wî tiştî ji holê rabike. Dewleta "kûr" a Tirk, difikire ku wan vî karê xwe hêj bi dawî neanîne, heta nuha nekarîbûne Kurdan bi temamî bikin Tirk. Ji wan re hinekî dî wext gerek e! Pirs ev e. Vêca ji ber guhertinên global dibînin ku wext li wan teng dibe. Destê xwe dilezînin, lê ev kar ne hêsa ye. Ji ber vê sedemê, kî doza Kurd bi bîra wan tîne, jê aciz dibin. Aciziya wan ya sereke ji Amerîka û Ewrûpa, ev pirs e.

Kemalîst, di doza Kurdî de li xwe nayên mikurê. Heta ji destê wan tê, pêşî li muneqeşeyan digrin. Di pirtûka wan a siyaseta millî de, dinivîse: Divê ti gav neyê avêtin an ti peyman neyê îmzakirin ku **"cudaxwaza"** (yanî tevgera Kurd) xurt bike, argumentan biêxe destê wan.

Dewleta Tirk hêj di wê baweriyê de ye ku dê bikarin Kurdan bihelînin, wan bikin Tirk. Di vê siyaseta xwe de bi inyat israr dikin. Hemû kar û fêlbaziyên wan ji bo înkarî û tunekirina Kurdan e!

Dewletê ji xwe re ji nav Kurdan ji gelek *"peya"* çêkiriye. Bi riya Evdila Ocalan tevgera PKKê bi piranî –mixabin- xistine bin bandora xwe. Bi saya vê hêzê di nav Kurdan de propaganda Tirkiyeyîtiyê dikin. Sembolên Tirkan, *wek Ataturk, ala Tirk, ortak vatan Tirkiye (welatê hevbeş Tirkiye), çanda Tirkiyê, netewa Tirkiyê,* bi Kurdan şîrîn dikin. Serê Kurdan bi van gotinan bi hizir, ray û ramanên Tirkiyeyî dadigrin.

Dewlet Peykerê Ehmedê Xanî qedexe dike. Cihê Şêx Saîdê nemir lê veşarti tabû ye, hêj gor û goristanek şehîdên vî miletî tune. Lê Evdila Ocalan pesnê Ataturk dide, propaganda nêrînên wî dike. Navê welatê me Kurdistan e, lê ev gotina şîrîn qedexe ye, Kurdan hînê ortak vatan "welatê hevbeş"Tirkiye dikin.

Ev tiştê tê kirin, di nav Kurdan de, di ser û mejiyê Kurdan de bicîhkirina şêweyek ramankirin û têgihîştinek nû ye. Ev awayê têgihîştinê bi gilî, gotin û sembolên ziman û çanda Tirkî ne.

Ev yek prosesek gelek bi tehlûke ye. Belku qonaxek ji asîmîlasyona nû ye. Pêşî li hînbûn û hînkirina zimanê Kurdî digrin. Gotinên ku bîr û hizrên (idea) welat û welathiziyê xurt bikin qedexe dikin. Wek bikaranîna Kurdistan...

Gelek "rewşenbîr" û "siyasetvanên" Kurd jî gerek axaftin û nivîsandina zimanê Kurdî de, gerek bikaranîna gotina Kurdistan de xwe otosansûr dikin. Ev jî dibe alîkariyeke mezin ji bo siyaseta Tirkan.

Bi kurtî, di nav piraniya Kurdên li piyasê, bîrewerî û hizrandina Kurdî qels dibe û di dewsa wê de ya Tirkî xurt dibe. Vêca eger ramankirin û têgihîştin bi zimanekî netewî (Kurdî) nebe, rewşenbîriya netewî (Kurdî) pêk nayê. Ev tişta ku dibe, asîmîlasyon e, manîpîlasyona çandî ye, rizîna rewşenbîriya Kurdî ye.

Em vî gunehî tenê nequlupînin ser milê apoyîyan. Ew d îyar in. Lê evên din jî gunehbar in. Siyaseta me hêj bi zimanê Tirkî ye!

Noqteyek din jî, operasyona dewleta Tirk a liser tevgera Kurd û Kurdistanî ne tenê liser Pkkyîyan e. Partî û rêxistinên ku xwe parêzgerê doza Kurd û Kurdistanê dinirxînin, ew jî di bin xeterê de ne. Dewleta Tirk dixwaze bi hîlebazî wan ji ser xeta Kurdistanî û bîreweriya Kurdewar dûr bixe. Operasyona ser van rêxistinan ew e ku wan lawaz bikin, pêşkêşiya wan bêqelîte bikin û bêkêr bixin, yanî bi destê kesên kêrnehatî kar û xebatê bixitimînin.

Çare çi ye? Divê li bakur siyaset û tevger, bi rihê Kurd û Kurdistanî, bi zimanê Kurdî û bi rêxistinên Kurdistanî bê vejîn. Çareserî tenê û tenê ev e.

PDK-BAKUR kongra xwe ya 9. lidarxist

PK - Partiya Demokrat a Kurdistana Bakur (PDK-Bakur) kongra xwe ya 9. Lidarxist û di kongra xwe de yekîtî û hemahengiya xwe berfirehtir kir.

PDK-Bakur bi daxuyaniyekê da zanîn ku di kongrê de gellek biryarên girîng hatine girtin û kongre bi awayekî serketî derbas bûye. Hinek ji wan biryaran ev in:

- *PDK bi hemî imkanên xwe wê hewlbide ku van tahrîbatên di civata Kurd de peydabûyîn ji holê rake û li Bakurê welatê me bibe dengê Kurdên azadixwaziyê.*
- *PDK-Bakur, bangewazê digihîne hemû welatparêzên Kurdistanê, ku ji sala 1965an, dema avakirina Partiyê ve kar kirî, berê xwe carek din bidin Partiya xwe û bi xwedîlêderketina wê, ji bo danîna siyaseta alternatîf ya millî û demokratîk û di berjewendiya Kurdistanê de bibin bingeh.*
- *Pirsa pêwendiyên niştimanî ji bo Partiya me gelekî girîng e; û emê hewlbidin ku bi hemî derdorên Kurdistanî re pêwendiyên dostane û li ser bingeha rêzgirtinê saz bikin. Di van pêwendiyan de emê berjewendiyên netewî li ser her tiştekî re bigirin. Li Bakurê Kurdistanê ji bo hevkariya siyasî û millî, tiştê ku bikeve ser milê me, emê bi berpirsiyariyek netewî pêkbînin.*
- *Em wek Partiyek netewî, demokrat û pirrdeng, di pêwendiyên xwe yên navnetewî de cardin berjewendiyên Kurdistanî wek armanc qebûl dikin û herweha li gora vê yekê ji têkilî tên danîn.*
- *Parastin û piştgirtina Başûrê Kurdistanê em wek erkek netewî dibînin û herweha xwedîlêderketina Başûrê welatê me, ji bo me pîvanek ya welatparêziyê ye.*
- *Partiya me di warê Kurdistanî de, rêbaza Barzanî wek rêya rehberî dibîne û herweha hewldide ku li gora vê yekê kar û barê xwe bike. Xebata Azadî, demokrasî û aştiyê, wê bingehê siyaseta me ya welatparêzî û netewî be.*

Ji Teşkîlat-i Mahsusa (Rêxistina Taybetî) heya Susurlukê

Dewleta Tirkiyê weke komarek leşkerî hat damezirandin. Desthilatiya rastîn di herdemê de di destê leşkeran de ye. Saziyên birêvebirinê yên dadmendî û qanûndanînê girêdayî milîtarizmê ne.

Li Tirkiyê, hêzên çekdarî ne bi tenê xwediyê çekê ne, ew her wiha xwediyê sermiyanekî mezin in jî. Artêşa Tirkiyê bi riya OYAKê ku di sala 1961an de hatiye avakirin, di 38 warên cuda de bazirganiyê dike.

Bi awayekî ku li tu welatên demokratîk neyê dîtin, li Tirkiyê artêş xwediyê bankayên pera ye, xwediyê şirketên sîgortayê ye, xwediyê kargehên konserve û otêla ye. Ew di her aliyê jiyanê de xwediyê sermiyanekî mezine ku roj bi roj zêde dibe. Çek û sermiyanê di destê wan de dihêle ku ew li her alî bihêz bin. Dema ku rewş bi vî awahî be, mirov nikare rexneyên pir kûr li sîstemê bike. Mirov nikare gotûbêja komara leşkerî bike. Yên ku xwe di eniya mûxalefetê de dibînin jî nikarin navberekê têxin nava xwe û Kemalîzmê û ew jî pevçûneke "qaçax" dikin.

Li gel pêvajoya Yekîtiya Ewrûpayê, li ser "xetên sor" yên Tirkiyê jî hat axaftin. Wek nimûne, pirsa Kurdan û qirkirina Ermeniyan ji berê bêtir tê axaftin. Lê gelo di van gotûbêjên berfereh de rexneyên pêwîst li mekanîzma dewletê ya veşartî dibin ku ew ji Teşkîlat-i Mahsusa heta bi Susurlukê tê? Li gora dîtina min nabin!

Av. Eren Keskin

Heta ku Komara Kemalîst a ku li ser bingeha Ittihat û Teraki ava bûye neyê şîrovekirin, wê "xetên sor" jî hebûna xwe biparêzin. Roja ku ev nivîs tê de hatiye nivîsandin, ango 24ê Nîsanê ji bo gelê Ermenî rojeke xembar e. Wê îro li gelek deverên dinyayê ev mijar bê axaftin û wê rojên derbasbûyî bên bibîranîn. Lê wê gotûbêjên li Tirkiyê weke her carê dîsa bi sînor bimînin.

Cihê mixabiniyêye ku mûxalefeta Tirkiyê jî xwe teslîmî "xetên sor" kiriye. Tirs û xofa mirovan û pejirandina siyasetên fermî dihêle ku ev gotûbêj di çarçoveyekê de bi sînor bimînin.

Serokwezîrê Tirkiyê dikare heta sibehê bibêje "em dîrokê ji dîrokzanan re bihêlin", lê nerîna fermî ya dewleta Tirkiyê di malpera artêşa Tirkiyê de bi awayekî vekirî tê ziman. Serleşkeriya Giştî ya Tirkiyê wiha dibêje "îdiaya qirkirina Ermeniyan, dereweke bê bingehe ku pişta xwe nade tu delîlên berbiçav û ne xwediyê bingehek hiqûqî ye jî. Ew berhemek xeyaliye ku li ser bingeha dijminatiya Tirkan hatiye avakirin". Saziya Dîroka Tirkiyê jî van nerînên milîtarîst yên dûrî zanistiyê dixemilîne û pêşkêşî raya giştî dike.

Berpirsyarê Navenda Lêkolînên li ser Ermeniyan ê Saziya Dîroka Tirkiyê, Hikmet Ozdemir alimek e. Berî niha ew ji ber rexneyên xwe yên li ser siyasetên fermî ji wezîfeyê hatiye dûrxistin.

Di wan salan de, Hikmet Ozdemir di pirtûka xwe ya bi navê "Rejîm û Leşker" de wiha gotiye "di sala 1923an de li welatekî mîna Tirkiyê ku pirsgirêkên xwe yên monarşiyê çareser kiribûn, di bin bandora şerê sar de tedbîrên ewlekariya millî hatin zêde kirin. Ev yek li beramberî biryara derbasbûna dema pirpartîtiyê ya sala 1946an jî ne tiştekî ecêb bû. Herhal, mirov nikare li vir bandora çanda siyasî ya ku ji dema Ittihat û Teraki û birêvebiriya yekpartîtiya Kemalîst maye, nebîne".

Tiştekî xerîbe ku niha Hikmet Ozdemir berdevkiya siyasetên fermî yên kevneşopiya Ittihat û Teraki dike.

Pêwîste mirov li ser vê mijarê bê dudilî gotûbêjek ilmî bike. Peymana rêgirtina li ber jenosîdê ya Neteweyên Yekbûyî, bi vî awahî danasîna jenosîdê dike ;

1-) Kuştina kesên girêdayî grûbê, 2-) Dayîna ziyanek bedenî û ramanî ji bo endamên grûbê, 3-) Bi mebesta ku ew ji holê bêne rakirin, guhertina mercên jiyana wan, 4-) Di nava grûbê de wergirtina tedbîrên pêşgirtina li ber zayîn û zêdebûnê, 5-) Bi zorê neqilkirina zarokên grûbekê, ji bo yeke din.

Bala xwe bidinê, eger yek ji van xalan jî hatibe pêkanîn, ew dibe nîşana rastiya jenosîdê. Wê demê çima li Tirkiyê li ser vê yekê nayê axaftin?. Sedem diyar e. "Dewleta kûr" dest davêje pirsgirêkê û wan kesên ku dixwazin bi awayekî zanistî gotûbêjê bikin, ditirsîne. Tehdîdên wan ne bi tenê di çarçoveya tehdîda kuştinê de dimînin, lê ew dikevin nava hiqûqa nivîskî jî.

Zagona Cezeya Tirkiyê ku di pêvajoya Yekîtiya Ewrûpa de xwe bi demokratîkbûna wê serbilind dikin, di xala 305an de, ji bo kesên ku behsa qirkirina Ermeniyan bikin 10 sal cezeyê hepsê pêşniyar dike. Ev yek dibe sedem ku gelek kesên ne li gel siyasetên fermî, sînoran ji xwe re deynin û ramanên xwe têxin bin kontrolê.

Heta ku em gotûbêjek baş li ser birêvebiriya dewletê ya rastîn nekin ku bingeha wê digihîje Teşkîlat-i Mahsusa û heta bi Susurlukê tê, ewê bi hêz bimîne, dest bavêje her aliyê jiyana me û me tehdît bike.

Tilman Zülch, ji Beşar Esad daxwaza serbestberdana girtiyên Kurd kir

Serokê Rêxistina ji bo Gelên bindest (GfbV) Tilman Zülch ji bo berdana 8 girtiyên Kurd li Sûriyê, ji Serokdewletê Sûrî Beşar el Esad re nameyek şand.

Tilman Zülch di nameya xwe de bal dikşîne ser rewşa 8 Kurdan ku di 24ê Gulanê de ji aliyê mixaberata Sûriyê li wamê hatine girtin û dîtin û daxwazên xwe ûsa tîne zimên:

"Di agahdariyên me de tê gotin, ku 8 kesayetiyên Kurd li Instituya çandî ya Kurd bi navê" Sepela Persoj a Kurdî li Sûriyê hatine girtin. Ev kesên ku hatine girtin sedema girtina wan nediyare, herweha cihê girtina wan jî ne kifş e.

Ji %12 hemwelatiyên welatê we Kurd teşkîl dikin. Ew, ne bes tenê ji mafên xwe yên çandî û bikaranîna zimanê xwe bêparin, herweha jî gelek caran li beramber metodên wek zindanîkirin, êşkencekirin û serwendakirinê ne. Ji bona vê yekê, ev rûdana hanê şermezariyek bi serê xwe ye. Rêxistina me van girtinan mehkûm dike, ku bi destên hêzên ewlekariya we pêkhatiye.

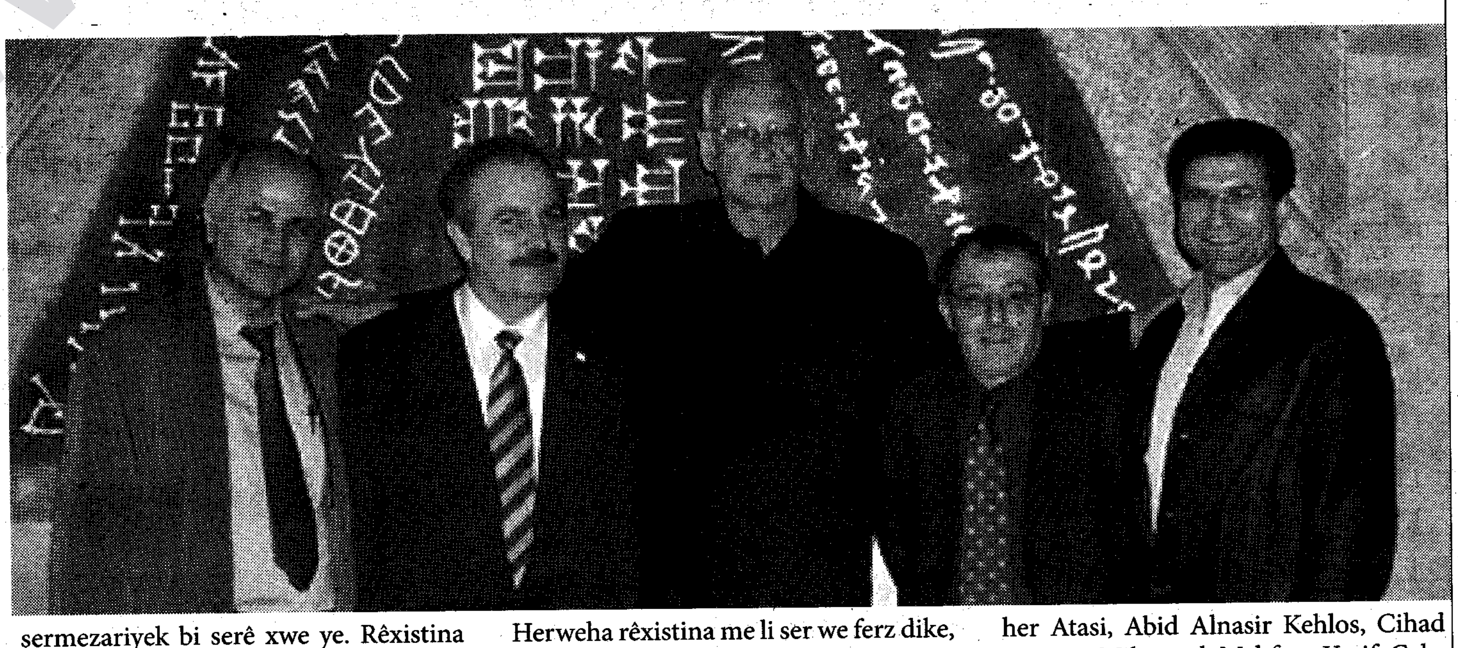

Herweha rêxistina me li ser we ferz dike, ku zûtirîn dem, Husen Alodat, Nazim Nahar, Nahid Badewiye, Suher Atasi, Abid Alnasir Kehlos, Cihad Mesuti, Mihemed Mehfoz, Yosif Cehmani bên berdan."

Qursên zimanê Kurdî û realita me...

İkram Oguz

Daxwaza mafên perwerdekirina zmanê zikmakî; di bernamên hemû partî û hêzên Kurd de xwedî cîyekî giring e.

Ji ber sedema vê yekê gelek partîyên legal û komel sirf ji bo vê yekê li Turkîyê hatin girtin û rêvebirên wan hatin cezakirin. Ji van yek jî sendîqaya mamosteyên Tirk Eğitim-Sen e. Dawa ku di derheqê Eğitim- Senê de vebûye hê berdewam dike.

Salên borî bi tesîra Yekitîya Ewrûpa, dewleta Tirk hinek gav avêtin û li Turkîyê serbestîyek ji bo hînbûna zimanê Kurdî çêbu. Piştre di hinek bajarên Kurdan de qursên taybetî hatin vekirin. Lê ew îro yeko yek tên girtin. Sebebê girtina wan dewleta Tirk nîne, sebeb realîta me ye...

Rojnama Zaman roja 3'ê Gulanê nûçeyek weşandibu. Di wê nûçeyê de dihat gotin ku, du sal berê, li Istanbul, Edene, Diyarbekir, Urfa, Wan, Batman û Kiziltepe qursên zmanê Kurdî vebûn. Qursa Edenê hat girtin, ê din jî ji alî aborî de tengasîyên wan hene. Xwedîyê qursa Edenê Abdurrahman Bakir, jibo girtina qursê kêmasîya beşdarvanan nîşan dide. Li gorî midûrê qursa Diyarbekir Suleyman Yildiz, wan ji 14 Ilona 2004an û virde 216 sertîfîka dane û ev hejmar jî ji bo bajarê Diyarbekirê kemasîyek mezin dibîne. Midûrê qursa Urfayê Ömer Kurt jibo qursê, kêmasîya mamosteyan îşaret dike.

Mamosteyê qursa Batmanê Zubeyir Çelik jî dibêje, ji du salan û virde 150 sertîfika tenê dane.

Wexta ku tê rojevê hemû Kurd iro jî li herderê daxwazên xwe yên ji bo mafên perwerdekirina zimanê zikmakî tinin zman û ji bo vê yekê dewleta Tirk şermezar dikin.

Di hemû daxuyanîyê partîyên Kurd, ê ku hê di bin erdê de jî ev daxwaz ciyekî giring digre û kîngê ji bo meseleyekê daxuyanîyekê binivîsînin, bê îstisna qala vê meseleyê jî dikin.

Lê belê ji du salan û virde, li gelek bajarên Kurdan qursên taybetî vebûn, îro hêdî hêdî tên girtin. Lê tu dengek ji kesî dernakeve. Wexta ku dewleta Tirk ji bo pervazên derî, an jî boyax û badana cîhên qursan proplem derdixist, ê ku destê wan qelem digirt, di rojname û kovarên xwe de bi mehan ev propogande dikirin. Piştî vebûna wan piranîya hêz û organîzasyonên Kurd ne li bajarekî qursek vekirin ne jî alîkarîya ê vebûne kirin. Ji bo qursên vebûne jî, bi hezaran qilif dîtin û xwe dûrve girtin.

Hinekên wan vê serbestîyê hê jî rexne dikin û dibêjin, „bila dewlet bi vê serbestîyê me nexapîne, ew mecbûre ji me re mekteba jî veke."

Raste, ev qursên taybetî, ji bo perwerdekirina zmanê Kurdî ne besin, lê ji bo hînbuna ziman dîsa jî qezencek mezin e. Bese ku em wan baş bikarbînin. Alîyê din, hê gelek kes bi dewlemendîya zmanê Kurdî xwe dixapînin û dibêjin, „zmanê me zmanekî dewlemend e, bi hêsanî nayê jibîrkirin."

Dewlemendîya zimanê Kurdî tiştekî rast e, lê belê heya dawîya dinê jî bi vî awayî nikare xwe biparêze. Heya îro di civatê de pêşveçûnek mîna salên derbasbûyî çênebibû. Têkilîya bajar û gundan zêde nebûn. Li her gundekî mektebek tunebû. Televîzyonê bidin alîkî, radyo tunebûn. Cîyê ku radyo hebûn, wan jî sirf ji bo radyoya Êrîvanê û xeberên ajansa vedikirin ku, bila pîl zêde necin. Li gorî qedexekirinê, dîsa jî zarok bi zimanê xweyên zikmakî diaxivîn û heya dest bi mektebê dikirin tu kelimeyek Tirkî xebernedidan.

Lê îro rewç ne wusa ye. Zarokên ku li gundan dijîn bi dê û bavên xwe re piranî bi Tirkî xeberdidin.

Di şertên îroyîn de ne tenê zimanê gelên bindest, zimanên xwedî dewlet jî roj bi roj di bin tesîra zimanê dewlemend de dihelin. Ji bo vê yekê jî ji îro şûnde dewlemendîya zimanek ji bo jîyandina wî tenê ne bese.

Gelo ew partîyen ku bi navên mezin hatine damezrandin û xwe bi hêz û quwet dihesibînin, wê xwedî li daxwazên xweyên jibo zmanê zikmakî derkevin û gavên pratîk bavêjin, ji bo pêşerojê daha tiştekî baş nakin?

Ez ditirsim, ê ku îro qîmetê nadin qursên taybetî, sibê ku dewlet jibo perwerdekirina ziman mekteban jî veke ewê bêjin, „ji bo hînbûna ziman vekirina mekteban tenê ne bese, bila dewlet ji bo vê yekê xwendevanan jî bibîne."

Li Diyarbekirê Sînema

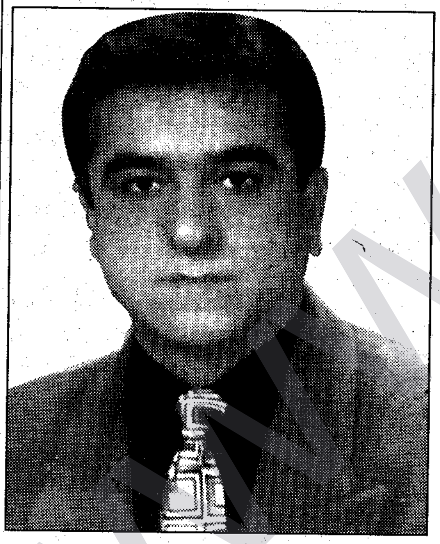

Memet Çetîntaş

Diyarbekir ji destpêka avabûna xwe de navendek ji yê zanîn, kultur û zargotina Rojhilata navîn e. Sînemaya ku di destpêka 1900 î de dinya dabû ber xwe, lê di 1934an de hat Diyarbekirê. Li Diyarbekirê sînema yekem li taxa Alîpaşa, li Dêra Çeltikê çêbû. Ev nîşan dide ku li Diyarbekirê sînema xwediyê dîrokek direj e.

„Mala gel" a ku di sala 1938an de vebibû, di 1945an de wek sînemayê hat restore kirin. Ev sînemaya ku duqatî bû bala gelê Diyarbekirê kişand ser xwe û ji wan re bû wek navendekê. Piştî vê, di 1956an de „Nîlgun" û di 1957an de jî sînema „Dîlan" vebû.

Sînema Dîlan duqatî bû. Qata yekem salona mezin, û qata duyemîn jî têra 270 kesî dikir. Ev qat bi taybet jibo malbatan dihat bikaranîn. Sînema Dîlan bi palkursiyên xwe yên qedîfe bersiva girseyek mezin dida û ew yek ji sînemayên herî mezin ên Balkan û Rojhilata navîn bû. Ji derveyî sînema Dîlan, li Saraykapiyê sînema Emek, û li Mardînkapiyê jî sînema Dîcle, jiyana Diyarbekiriyan hemareng dikirin. Ji derveyî van sîneman li taxa Baglarê pênc sînemayên din jî hebûn. Bêguman gava behsa sînemaya havîngehî bê kirin, sînema Yildiz tê bîra mirov. Xelkên ku li taxa sînemayê rûdiniştin, di germa havînê de derdiketin ser xaniyên ji betonê û di hênkaya êvarê de jî bi qaçaxî li filîman temaşe dikirin.

Di balkon û hêwanên sînema Dîlan û Ar de temaşekirina filîman zêdebûnek xweser bû. Jinên bedew û narîn, mêrên payebilind adeta bi hevre diketin pêşbirkê. Bi taybet sînemayên havîngehî di hewa seyrangehê debûn. Gellek jinan ji malê xwarina xwe bi xwe re tanîn sînemayê. Vexwarinên ku di navbera filîman de dihatin firotin tamek xweştir dida sînemê. Gellek kesan li devê deriyê sînemê xwarin difrotin û pê debara malbata xwe dikirin. Di Diyarbekira wê demê de sîneme navendek huner û kulturê pêktanîn. Di wan deman de hejmara rûniştvanên Diyarbekirê di navbera 150 000 - 200 000 î debû û hejmara palkursiyên sînemê 10 000 (deh hezar) bû. Iro hejmara rûniştvanên Diyarbekirê 1 500 000 (milyon û nîvek) e, lê hejmara palkursiyên sînemayê bi tenê 2000 (du hezar) e.

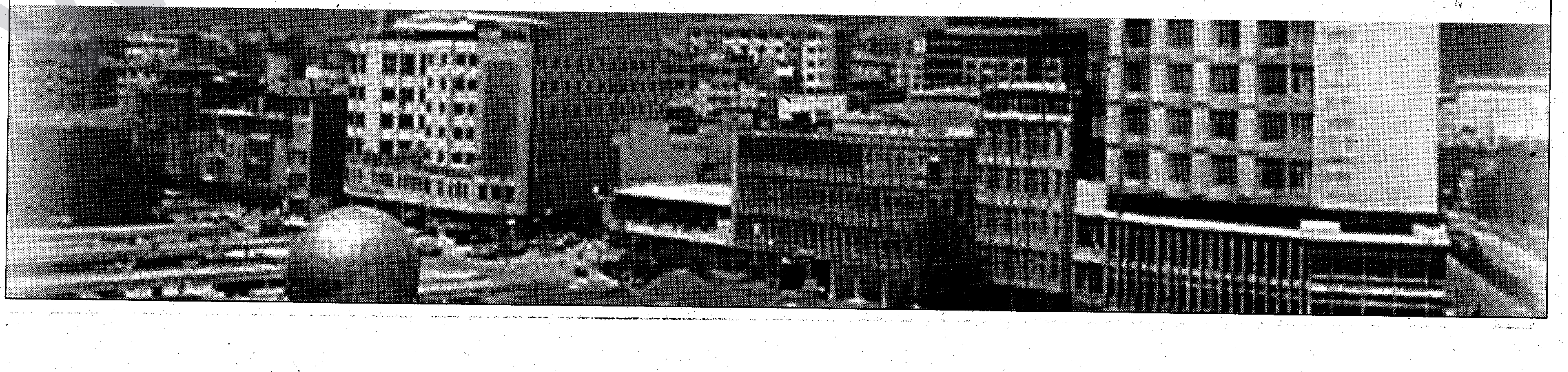

Bersivek We Heye?

Alî Alxasî

Berî çend hefteyan ez çûbûm daweteke. Dawet li Başûrê Almanya, bajarê Heilbronnê bû. Malbata lêwik û keçikê endamên komeleyeke Kurd bûn. Ew komeleya ku ew malbatna endam bûn jî, li salona ku dawet lê dibû masak ji xwe ra danîbûn, pirtûk û kovarên ku bi zimanê Tirkî bûn difirotin, belavokên bi Tirkî belav dikirin. Li ser pirsa min, ew kesê li wê derê pirtûk û kovar difirotin got: Tu tiştê me yê bi zimanê Kurdî niha li komelê tune ye, me xeber dayiye merkezê lê hîn ji me ra neşandine. Beşdarên dawetê sêdî sed Kurd bûn. Kekê lawikê dizewicî endamê rêveberiya wê komeleyê, kekê bûkê jî gêrilayê HPG bû. Di nav şênîyê ku min ji nîviyê wan zêdetir nasdikir da, dê û bavên çar şehîdan jî rûniştîbûn. Di daweta ku şeş saetan ajot da, kilamek bi Kurdî jî nehate gotin. Dawet sedî sed bi zimanê Tirkî bi rêva çû. Gelo çima ?

Di navbera 09-17 ê Nîsana 2005an da li bajarê Nürnbergê, ji alîyê Daîreya Çandê a bajêr va „Rojên Çanda Kurdî" hat lidarxistin. Di roja 15ê Nîsanê da lêkolîner-nivîskar Mehmet Bayrak, Prof. Ferhad Îbrahîm û nivîskar Mehmet Uzun beşdarî panelekê bûn. Mijara panelê „Dîrok û dahatiya Kurdan" bû û yekî jî bi Kurdî neaxivî. Gelo çima?

Roja 17ê Nîsanê nivîskar Mehmet Uzun axaftvanê civîna bi navê „Edebîyata Kurdî, doh îro û sibe." bû. Min xwestibû ku ez wê rojê herim civînê, Mehmet Uzun guhdar bikim û pirtûkên wî yên ku min nexwendibûn bikirim û daxwaza îmza wî bikim. Mixabin ew hewesa min jî di gewrîya min da ma. Ji ber ku Mehmet Uzunê ku bi nivîskarîya Kurdî bi nav û deng bû dîsa bi Tirkî qise kiribû. Sê çar walîz pirtûkên Mehmet Uzun anîbûn wê derê. Hemû jî bi zimanê Tirkî bûn. Mixabin di nav wan da yek jî ne bi Kurdî bû. Min got: Kekê ez ji bo pirtûkên te yên Kurdî hatim vê derê, çima pirtûkên te yên Kurdî tune ne? Got: Welleh li weşanxaneyê nemane. Wexta ez ji salonê derdiketim, hevalekê bang min kir, got: Keko pirtûkên Mehmet Uzun yên bi Kurdî li cem te hene?

Belê hene, çima?

Sibe li taştê Mehmet Uzun dixwaze ji pirtûkên xwe çend beşên Kurdî bixwine.

Nivîskarekî wek Mehmet Uzun pirtûkên xwe yên bi Tirkî îmza dike, lê yên Kurdî li cem wî tune ne. Di civîna ku du wergerên Tirkî, Kurdî Almanî û îngilizî hebûn da, ew bi Tirkî diaxife. Yek pirtûkeke bi Kurdî jî bi xwe ra nagerîne, ku li civînên beşdarbûyî da bixwine. Gelo çima?

Bejan Matur şaîreke zimanê Tirkî ye. Di jîyana xwe da gotinek Kurdî jî nenivîsandiye. Hemû pêywendîyên xwe bi zimanê Tirkî ne. Lê ew bi zanetî li her derê û her carê dibêje: koka min jî Kurd e. Ev şaîra zimanê Tirkî, lê kokKurd, ne bi tenê bi şaîrtiya xwe, lê bi kokKurdbûna xwe hîn pir bi nav û deng e. Ji ber ku li hemberê Kurdan, gotinên kokKurdan hîn jî bi qîmet in. Kurdî nizane lê dibêje: Zimanê Kurdî qels e. Ez jî kokKurd im dibêje, lê nijadperestiya Kurdan di devê xwe da kiriye benişt. Li hemberê ew kesê ku pêra gotine, tu çima bi Kurdî nanivîsî, dibêje: Armanca min ne xizmeta zimanekî kirin e. Ez dixwazim şiîrên bi qalîte binivîsînim. Ango dibêje, bi zimanê Kurdî şiîrên bi qalîte nayên nivîsandin. Gelo çima?

Rewşenbîrê Tirk û sembola rewşenbîrên azad sosyolog Dr. İsmail Beşikçi, roja 13.05.2005an da, di rojnameya Özgür Gündemê da tiştên gelek balkêş tîne zimên. Dibêje: Kurdî berbi bîrbûnê va diçe, rewşenbîrên Kurdan berpirsiyarîyên xwe bi cî nînin, girîngîyê nadin ziman û edebîyata xwe, ne bi Kurdî lê bi Tirkî berheman didin. Rewşenbîrên Kurd di rêyeke pêşîgirtî da ne. Divê rojekê berê ji vê rêyê derkevin. Rewşenbîrê Kurd ji rewşenbîrê Tirk jî zêde bûye Tirk. Wekî rewşenbîrê Tirk rewşenbîrê Kurd jî îdeolojîya resmî a Tirk, nêrîna resmî a Tirk di naya xwe da xunafti (özümsemek)ye. Gelo çima?

Bi zimanê Tirkî birêvaçûna daweteke Kurdên ku endamên komeleyeke Kurdan in, axaftina bi zimanê Tirkî a nivîskarekî ku bi Kurdînivîsînê bi nav û deng e, kokKurdeke ku nijadperestiya Kurdan ji xwe ra kiriye babet û her roj li ser vê mijarê dipeyîve û dinivîsîne, û rexneyên rewşenbîrekî ku dostê Kurdan e di serê min da gelek pirs çêkirin. Bi raya min eva rewşa me û nakokîya me dide der. Gelo heta çi wextê nivîskar, rewşenbîr û sîyasetmedarên me ê gotina „ Xwişk û birayên hêja, ji ber ku çend dostên me yên Tirk (an jî çend kesên ku Kurdî nizanin, an jî ji ber çend kesên ku vê zaravayê nizanin)li vê derê ne, ezê axaftina xwe bi Tirkî bikim" bibêjin? Heta çi wextê?

Gelî nivîskaran, rewşenbîran û sîyasetmedarên Kurd, bersiv û çareserîyek we ji bo vê kêşeya me heye? Ger hebe, kerema xwe heta ku Kurdên Bakurî nebûne Kurdên Tirkîaxiv bibin bersiv û çare. Kerema xwe bilezînin, wext gelekî kêm e.

alxasi@gmx.net

Pevçûna Tirk û Kurdan

PK/Brîstol

Li Brîtanya, bajarê Brîstol ê Tirk û Kurdên Iraqê bi kêr û daran ketin nav hev û di vê pevçûnê de heft Tirk brîndar bûn. Piştî vê bûyerê, dikana kebabê ya Tirkan a li Brîstol Staple Hill ê hat bombe kirin. Polîsan tedbîrên fireh stendin

Di 30 ê Nîsanê de liber Chicago Rock Café di navbera Tirk û Kurdên Iraqê de pevçûnek mezin derket. Di vê pevçûnê de ji Tirkan heft hes brîndar bûn û brîna sisyan ji wan giran e. Li gor ragihandina polîsên Brîstol ê îhtîmal heye ku ev pevçûn jiber sedemên "neteweperestiyê" qewimî be. Piştî vê pevçûnê, dikanek Tirkan a kebabê jî li Brîstol Staple Hill ê bi bomba neftê hat şewitandin. Li gor agahiyên polîsên Brîstol ê, di navbera Kurd û Tirkan de rewşek nexweş heye û herku diçe di navbera van herdu grûban de neteweperestî zêdetir dibe û ev jî dibe sedema pevçûn û kîndariyê. Ji bo nermî û asayîşa navbera Kurd û Tirkan, polîsên Brîstol ê 30 xefiye (dedektîf) wezîfedar kirine.

Kurdên Lubnanê doza mafê xwe dikin

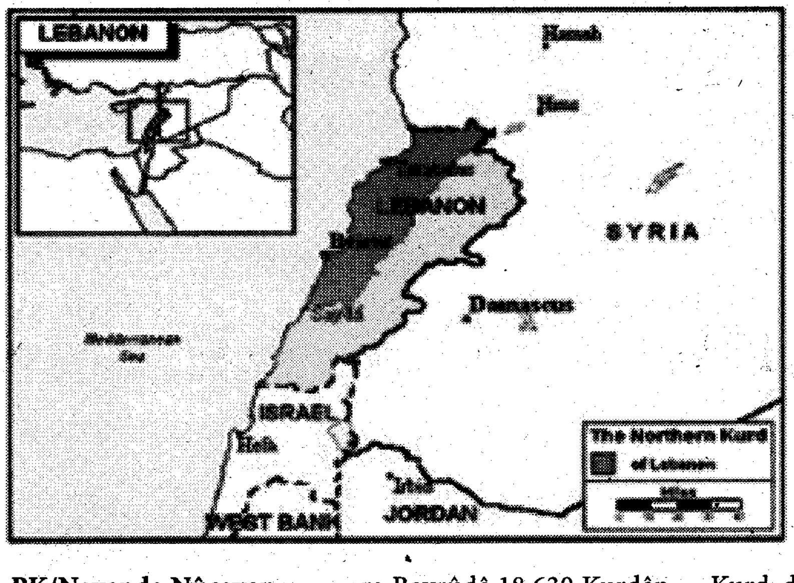

Kurdên Lubnanê ji Kurdên Bakurê Kurdistanê Jêhatîtir derketin Kurd ji dewleta Lubnanê di parlamentoyê de mafê temsîlê dixwazin.

PK/Navenda Nûçeyan

Rojnameya El Şark-Ul Ewsed belavoka Komela Rewşenbîrên Kurd weşand. Di vê belavokê de doza mafê Kurdên Lubnanê tê kirin û tê xwestin ku Kurdên Lubnanê di parlamentoyê de bên temsîl kirin. Di belavokê de xuya dibe ku li derûdora Beyrûdê 18.630 Kurdên xwedî ray hene. Komela Rewşenbîrên Kurd di belavêkê de radigihînin ku ewê di nêzîk de jibo hejmara Kurdên li Lubnanê rapirsîn û lêkolînekê çêkin û ewê bi vî awayî hejmara Kurdên li Lubnanê raxin ber şav.

Komela Rewşenbîrên Kurd di belavoka xwe de pirsekê ji awira gelemperiya Lubnanê dike û dibêje "Lubnan ji gellek milletan pêkhatiye û Kurd jî ji bineciyên xelkên welêt in. Ma gelo wextê temsîlkirina Kurdan di parlamentoyê de nehatiye? Ma mafê Kurdan jî tune ku di parlamentoyê de bên temsîl kirin?"

"Başkan"

Ahmet Zekî Okçuoglu

Rewşenbîrê hêja yê Kurdan Edîp Karahan bîst û neh sal berê ji me cûda bû û çû ser dilovaniya xwe. Edîp Karahan yek ji wan rewşenbîrên Kurdan bû, ku şopa wî hê jî xuya dike.

Kovara Dîcle-Firat derxist. Wê çaxê min li Xarpêtê di lisê de dixwend. Piştî qedexekirina kovara Dîcle-Firatê her hefte rûpelek wekî beyannamê çap dikir û li Diyarbekirê belav dikir. Ta Istenbolê jî qala beyannameya wî dihate kirin. Her kes bi mereq li hêviya beyannameya wî bû. Yek ji wan beyannameyan "General Mustafa Barzani" bû. Tenê ev tê bîra min.

Min wî di dema xwendina xwe ya ûnîversîtê de nas kir. Di navbera me de bist û çar sal hebû, lê dema ku min li Ûnîversîta Istenbolê di Fakulta Dadmendiyê de dest bi xwendine kir, ew jî hê di wê fakultê de xwendekarê wê fakûltê bû . Di dema azmûnan de dihat Istenbolê, piştî azmûnan vedigeriya diçû Dîyarbekirê. Pişti derba 12 Adarê dev ji xwendina ûnîversîteyê berda.

Piştî derba leşkerî ya 12 Adarê em bi hevre hatibûn girtin. Di hepsa Diyarbekirê de wekî berpirsiyarê girtiyan Kekê Edîp hatibû hilbijartin. Me jê re digot "Başkan". Lê ew ne bi tenê berpirsiyar û başkan bû, wekî xwediyê me bû jî. Him li ser me girtiyan, him jî li ser rêvebiriya girtîxaneyê otorîteyek mezin ya wî hebû. Herkes li hember wî him rêz digirt, him jî jê ditirsiyan. Li hepsê, di nav girtiyan de gelek nakokiyên pis hebûn. Heke ne ji otorîta wî bana ez bawerim wê di nav me de pir tiştên xirab bibûna. Wî rê nedida wan. Herkes anibû rêzê. Piştî berdana wî, wekî ku ew hê li wir be, sîstema wî berdevam kir.

Wekî hemû rewşenbirên Kurdan, Edîp Karahan jî çepgir bû. Di Partiya Karkerên Tirkiyê de kar kiribû. Dema ez hatim ûniversîtê ew serokê vê partiyê yê bajarê Istenbolê navçeya Eminonu bû. Lê Edîp Karahan çepgirekî Kurd bû. Bi gotineke din çepgirekî neteweparêz bû. Ji ber wê yekê wekî gelek rewşenbirên Kurdan ji Partiya Karkerên Tirkiyê qetiya.

Edîp Karahan neteweparêz bû, lê bi neteweparêzên klasik re lihev nedikir. Jiber vê yekê ji Tarik Ziya Ekincî pir aciz bû. Jê re digot "Komsêrê Sosyalîzmê". Merivek pir bi prensibên xwe re sadiq bû. Di hepsê de ne bi Tarik Ziya Ekîncî re, û ne jî bi wan kesên ku nêzî wî bûn re nedipeyivî.

Ji malbatek dewlemend dihat, lê di navbera wî û diya wî de nakokiyek malbatî hebû û ji ber wê yekê jî ji gund par nedida wî. Kekê Edîp ne yê xebatê bû, jiber wê yekê jî di warê aboriyê de gelek zehmetî kişand. Lê digel vê, wi tu car serê xwe li ber kesekî netewand.

Piştî berdanê çû başûr, demek li wêderê ma. Li pey efûya 1974an vegeriya hat Diyarbekirê.

Di wê demê de di siyaseta Kurdistana navendî de valahiyek hebû (Kengî nebû ku). Bi Eyup Alacabey re vegeriyabû. Dixwestin partiyekê avabikin. Lê bi ser neketin. Edip Karahan rewşenbîr bû, li gorî karê rêxistiniyê perwerde nebûbû.

Mirina wî, wek jiyana wî dramatîk bû. Li Istenbolê di oda nexweşxanekê de çûbû ser dilovaniya xwe. Tenduristiya wî gelek di çihde bû. Ji mirina wî herkes mabû heyirî. Ji bo ku ji bêrika wî kartê Av. Medet Serhat derketibû, polîs telefonî Medet Serhat kiribû û ji mirina wî ew agahtar kiribû. Jiber ku mirina wî şikdar bû, Medet Serhat ji bo wî otopsî xwestibû. Medet Serhat ji min re gotibû, dilê Edîp teqiya bû" Medet Serhat ji doktorên nas sedema dilteqinê pirsîbû û li gorî bersiva wan digot, "Mirina Edîp ne mirinek xudayî ye, bi îhtîmalek mezin hinekan îlac dabû wî û dilê wî liber wî parçe bûbû."

Ji ber qestek xirab (suîkast) an jî xwedayî bû ez nizanim, lê mirina Edîp Karahan ji bo me Kurdan wundabûnek pir mezin bû.

Jinekolog, mêrekolog, dînekolog Prof. Doc. Dr .

Fatê Were Civatê

Şêxbat

Fatê xanim, nawî min Afrodît e, temenim 21 sal e we keçek zor ciwan im. Min le Kurdistan ji dayik bûme belam le Deutschland gewre bûme. Min zor le mêrekan hez dekem. Min bexom nadzanim ta êste be çend qehpebawekan re ew îşan kirdime, belam be serî tû ew îşekan le hemû tiştekan xoştire haa! Min ew roj roştim bo dîskotekan we be du mêrekan re işêtxom kirdim we hatim malekanêt xom rakewtim. Êste min xeyal dekem be sê qehpebawekan re ew îşan bikem, belam min bêqerarim, nadzanim ne bikem, ne nekem. Be xêrekanî bawî xot tu natwanî yarmetî min biket?

Afrodîtekanî bêmiraz / Deutschland

Afrodîtekan!? Qehpexanim, ev çî nawî ecêbekane haa! Bo nawî xot nekird Zubeyde xanimî dayikî Atatirkekan bêmiraz! Zubeyde xanim jî le ganxaneyekanî Selanîk îş dekerd we Atatirkekan gotî "firt" we hatî bo ev dinyaye. Ê tû dilê min le mêrekan zor hez dekem, ma kî le mêrekan hez naket hey gewende! Ê min temenim 99 sale, le ew dunya we ev dunya sefer kerdim belam ta êste min natwanî wekû tû be du qehpebawekan re îş bikem. Êste tû dilê: Min dixwazem be sê mêrekan re şer bikem! Hayhoooo! Baba ev çî îşekan e!? Ê min ditwanim bo tû bilêm, fermo were dîskotekanî rojnameyî Peyamî Kurdekan. Bi serî tû, lêre mêrekanî ciwan we harekan zor in. Ew jî wekû tû dixwazin sêliq-çiwarliq şer biken. Ji bîrit neçit haa, êmin bo peyamnêrekanî rojname dilêm "xot amade biken, Afrodîtekan xanim dêt bo teftîşekanî cercûrekan!" Baş e! Ger te "sê mêrekan pêkve ceribandin we gotî oxxxxx, min agahdar bike min dê jî dest be vî karî xoş bikem!" Têgihiştî!?

Fatê xanim, çavê min, dilê min, ma ez çi bêjim û çi nebêjim! Evê înternetê ji demokratîk cumhûriyetê xirabtir aniye serê me. Ez carna dikevim paltalk e-maltalk e çi jehr û ziqûm e, ma ecêban radikin ecêb! Heryekê ji xwe re qulikek vekiriye, mikrofon li ber e û icar wê dest bi zimandirêjî û pesn û qapaniya xwe bikin. Îcar ditirsin navê xwe ê rastî jî binivîsin, ma wilo navê xweşik li xwe dikin heçê nizanibe wê bê qey şêrê Elî ne yan jî Rustemê Zal in haa! Wê rojê min jî navê xwe kir "Xiyaro" û ez ketim koçkên wan. Bi serê te heçê çav li navê Xiyaro ket û hema mohra sor li ser navê min xistin û ez ji koçkê avêtim. Ê yaho, ji xwe dewleta Tirko heta biber xiyarê xwe xistiye me, em dengê xwe jê re nakin, lê çavê wan barnabe rebenekî wek min xiyarê xwe bifroşe, ma icar ev bû welatparêzî!? Ma demokrasî ev e? Di demokrasiyê de xiyar ji tên firotin, bacan jî, hêk jî. Ma ne wisaye Fatê xanim!?

Evdilhelîmê xiyarfiroş / Alamanya

Lao xiyarfiroşo, hey bêbext, ma niha wextê xiyarfirotinêye kurê kerê! Te çima navê xwe nekir "tirozî" lê te kir xiyar? Xiyar oxlî xiyar! Ê ehmeqo, tu berê bihata cem xaltîka xwe Fatê, minê xiyarê te bipîva bê ka çend cantîm e, çend xiram e, serî çawa ye binî çawa ye, rast e, xwar e, ma hema wilo kes bi xiyarê neditî qayîl dibe lao! Kuro Evdilhelîmo, hecê xiyarê dewleta Tirko ye ev 80 sale serê xwe netewandiye, her li ser serê me ye. Ji ber wê kes newêre doxîna xwe jêre sist neke bavê min! Ma te nedît Evdo jî digot "xiyarê min tehl e, yan hûnê bixwin û yan hûnê di xwe kin!" Ewî jî wek xalanên xwe xiyarê xwe li ser serê me dihejand haa! Serê xwe bixebitîne oxlim, serê xwe! Berê xiyarê xwe biqeşêre, belekbelekî bike û dûre derkeve mazatê kerooo! Ma xiyarê neqeşartî tam têde heye lao! Navê xwe bike "xiyarê qeşartî" û têkeve paltalkê. Bi xwedê wê bi def û zirnê bên pêşiya te haa! Biqeşêre temam!!

fate@peyama-kurd.com

Bersivên hejmara berê

Çeperast

1. Suxre / risk 2. Ir / cam 3. Rar / erdemî 4. Daxewe / dam 5. Eras / xursî 6. Laq / fein 7. Ik / remo / ga 8. Atena / dil 9. Fîstanker 10. Aneî / îns 11. Nab / keft 12. It / qîr / nan

Serejêr

1. Serdemî / fanî 2. Aar / kaînat 3. Xirxal / tseb 4. Rr / esaretî 5. Ew / qena / sî 6. Crex / manî 7. Rad / ufo / knk 8. Imedre / desen 9. Masîgir / fa 10. Krîminal / vtn

Xaçerêz

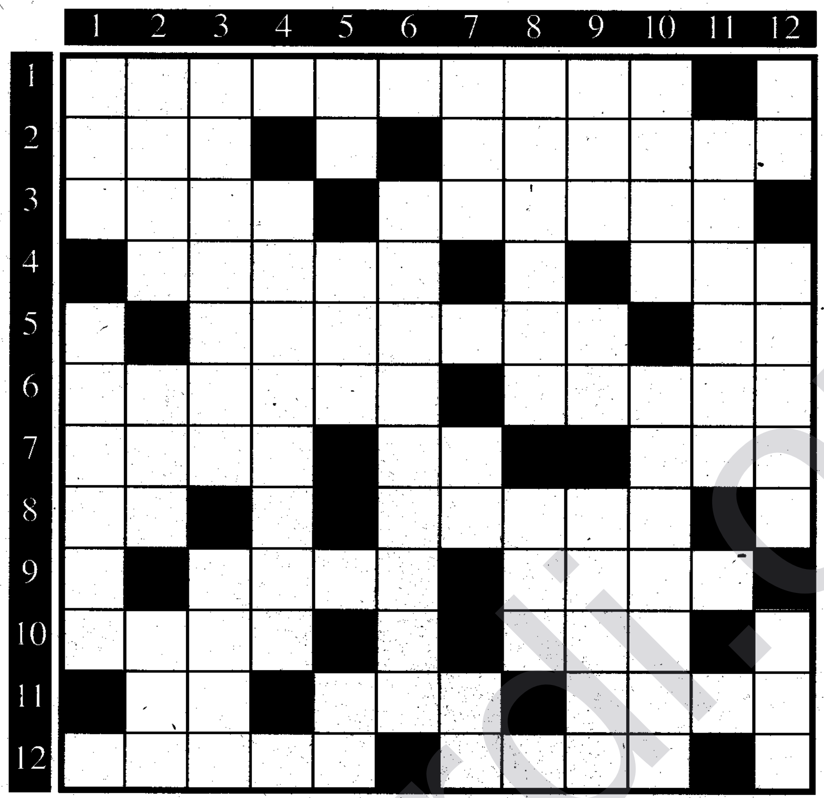

SEREJÊR

1. Ne hişk, şil, nerm / hêvîşikestî, neçar 2. Xwedayekî Yûnaniyan / deng, pêjn / yab, bab 3. Navekî jinan, kesê bi hêvî / sîng, pêsîr (paşûpê) 4. Îro hewa 30 derece ye 5. Nîşan, alamet / gotina telefonê (paşûpê) / bi xwe de kir, gûkir (paşûpê) 6. Bi çalakî, bi lez û bezî (paşûpê) 7. Pê av tê vexwarin / yan, yan jî / dîn, bawermendî 8. Nîşan, bûyer, qewimandin / denê avê, tê de av tê paraztin 9. Bingeh, esas, kok / notayek / bi ziman Ewrûpî "Leyla" (paşûpê) 10. Kevneeşîrek Kurd / jêkirî, birandî, tirşbûn 11. Wek agir germ, dilşewat 12. Agir, namûs, xîret / ilm, zanebûn / nîjadê milletê Kurd

ÇEPERAST

1. Dengbêjekî Kurd 2. Gotina qebûlkirinê, belê / berdestk, piştgir, yawer 3. Heywanek kone / masiyek (paşûpê) 4. Nexweşiyek / heramî, revok 5. Ji kerê, kurê kerê / damar, kok 6. Gundekî girêdayî Batmanê (paşûpê) / dengpêketin, peqîn, pevçûn 7. Fermana çûnê / destnîşankek / kurtenivîsa unîversîte 8. Ne erê ne na, îdare / fêkiyek 9. Pratîk, suxre, kar / kevneeşîrek Kurd 10. Qûnde, qewad / di cotkirinê de dixin stuyê heywanan, toq (paşûpê) 11. Sembola Komela Mafê Mirovan / kurtegotina Îbrahîm / navê mehekê, meha sêyemîn 12. Ava cemidî, kanî / bêzimanî, nepeyivîn

Remildank

Beran (21.03-20.04)
Dost hene û dostik hene. Dost hevalên rojên teng in, dostik hevalên gep û kevçiyan e.

Gameş (21.04-20.05)
Di serê we de gelek pirsgirêk hene lê hûn ji nav dernakevin. Serê xwe zelal bikin, ronak bin.

Cêwî (21.05-21.06)
Rê li ber we ye. Rêwîtiyek bi xêr û bêr e. Ji xwe haydar bin û malbata xwe ji bîr nekin.

Kevjal (22.06-22.07)
Mêrxasî ne karê herkesî ye. Xwîngermî hemî caran ne baş e. Bêhnfirehî û aramî derman e.

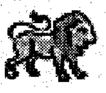

Şêr (23.07-22.08)
Navbera xwe û hezkiriyê/ya xwe xurttir bikin, di a hev debin û guh nedin xêrnexwazan.

Simbil (23.08-22.09)
Nankor pir in, hinek navbera we û malbata we tev didin, xwe bihûnin û rê nedin wan.

Mêzên (23.09-22.10)
Tenê nemînin, mirovê tenê wek masiyê bê av e. Xwe ji civata xwe bi dûr nexin. Dilfireh bin.

Dûpişk (23.10-21.11)
Di rewşa aborî de firehiyek dixuye, destê xwe li perê xwe bigrin. Kesî kesan tuneye.

Kevan (22.11-21.12)
Di rewşa malbata we de guhertin çêdibin. Mizgîniyek xêrê rewşa malbatê germtir dike.

Kovî (22.12-19.01)
Vê heftê kêfa we li cî ye. Dilê hezkiriyê/ya xwe nehêlin. Xwe ji stresê bi dûr bixin.

Satil (20.01-18.02)
Hûnê têkevin nav civatek biyanî û derûdorek nuh binasin. Li xwe haydar bin û xwe winda nekin.

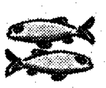

Masî (19.02-20.03)
Çavên derûdorê li ser we ne. Hûn tên pesinandin. Kar û xebata we bala gelekan dikşîne.

www.arsivakurdi.org

Navend:
Trink-Zel (Köln)
Tel.:0221 376 24 05

Bayiyên Zelal

AKCAN GmbH (HAMBURG)
Tel.: 040 723 402 96

LIZA GmbH (BERLIN)
Tel.: 030 390 380 30

ESD Softdrink GmbH (MANNHEIM)
Tel.: 0621 318 76 70

TRINK-ZEL II (DÜSSELDORF)
Tel.: 0211 49 62 150

CAN GETRÄNKE (ESSEN)
Tel.: 0201 289 74 17-18

TRINK-SEM (DORTMUND)
Tel.: 0231 981 86 23

HARRAN GmbH (FELLBACH)
Tel.: 0711 592 08 64

CHAPLIN GETRÄNKE (BREMEN)
Tel.: 0421 691 96 78

EURO-FRESH-FOOD GbR (ERFURT)
Tel.: 0361 26 27 516

TRINK-ZEL I (KÖLN)
Tel.: 0221 977 63 11

NERGIZ
Tel.: 02562 22 168

"هین قاپەنەوت" و هینی ماست!

ئەردەڵان جەمال

لە ژمارەکانی رابردووی پەیامی ـکورد باسمان لەو کەسانە دەکرد کە نەخۆشی دەروونییان هەیە و منداڵانی سلێمانی سەریان دەکردنە سەر و ئەوەندەی تر تێکیان دەدان. بەڵام ئەمڕۆ باس لە دوو کەس دەکەین کە لە رووی دەروونی و ئاوەزەوە هیچ کەم و کورپییەکیان نییە، کەچی منداڵانی سلێمانی هەردووکیانیان تێکدا! یەکەمیان پیاوێکی داماوبوو جامە ماستی لە مەیدانی ماستەکەی سلێمانییەوە بۆ خەڵک دەبردەوە. ئەو پیاوە شارەزای هەموو کون و کەلەبەرێکی شار بوو سەرباری ئەوەی دەست پاک بوو. بۆیە خەڵکی بە دڵنیاییەوە جامە ماستیان دەدایە دەستی و بۆیانی دەبردەوە بۆ ماڵەوە لە بەرامبەر کەمێک پارەدا. منداڵانی سلێمانی بە دووبارە بینینەوەی ئەم پیاوە بە جامە ماستەوە، ناوی "هینی" ماستیان لێنا! ئەم پیاوە داماوە وای لێهات کە ئەو نازناوەیان پێ دەگووت بەردی بەبا دەکرد. پیاوێکی تریش هەبوو نەوت فرۆش بوو، ئەم بەدبەختەش رۆژێکیان لە پەنا کۆڵانێکدا میزێک دەکات و بۆ کلۆڵی ئەو چەند منالێک "هینەکەی" دەبینن، ئیتر لەو کاتەوە، نازناوی "هین قاپە نەوتیان" بەسەردا دابڕی. بێگومان ئەمیش وای لێهات لەتاو منداڵی سلێمانی کار و کاسبی بۆ نەدەکرا چونکە سەریان دەکردە سەر و بە "هین قاپە نەوت" شێتیان دەکرد. بێ گومان ئەمەی کە باسی دەکەین لە ساڵانی کۆتایی شەستەکان و سەرەتای حەفتاکانی سەدەی رابردوو رووی داوە. چونکە ئەگەر ئێستاش شتی وا روویدات، ئەوا نیگاش و تەنەکەیەک شارستانی!! ■■■

بەکوردی بدوێ،
بەکوردی بخوێنە،
بەکوردی بنووسە،
بەکوردی بیربکەرەوە!

لە پێشانگایەکدا سەرۆک وەزیران و کوڕی شازادەی هۆڵەندا

گوێ لە ئازارەکانی هونەرمەندی شێوەکاری کورد "ئاشتی گەرمیانی" دەگرن

ساسان دەرویش ـ هۆڵەندا ـ لە دوای کۆتایی هاتنی جەنگی کاولکاری دووەم و ئازادکردنی وڵاتی هۆڵەندا، گەلی هۆڵەندی لەو مێژووەوە وەک نەریتێکی نیشتمانپەروەری و نەتەوەییانەیان، هەموو ساڵێک لە ڕۆژی ٤ وەی مای، وەک رێزلێنان لە ئازادکردنی وڵاتەکەیان و یادکردنەوەی قوربانیەکانیان لە ساڵانی ١٩٤٠ بۆ ١٩٤٥، گەورەترین ڤیستیڤاڵی هونەری مۆسیقا و گۆرانی و شێوەکاری و وەرزشی و ...... هتد ساز دەکەن. خانمی شازادەی هۆڵەنداش بیاترێکس **Koningin Beatrix** و کاربەدەستانی گەورەی هۆڵەندا بەشداری مەراسیمەکان دەکەن و لەگەڵ مارشی وڵات چەپکە گوڵی ڕێز و وەفا لەسەر پەیکەری سەربازی وون دادەنێن و بەشداری ئاهەنگەکان دەکەن.

ڕۆژی ٥ی مای ساڵی ٢٠٠٥ی ئەمساڵیش وەک یادکردنەوەکانی ساڵانی پێشوو لە شاری "دمبووش"ی ڕۆژئاوای هۆڵەندا بە یادی ٦٠ ساڵ تێپەڕبوون بۆ ئازادی هۆڵەندا لە دەستی داگیرکردنی نازییەکان، لە لایەن دەزگای هونەری "ئایدا نیدەرلاند" و ڕێکخراوی پەناهەندەکان لە شاری ئەمستردام چەند هونەرمەندێک بانگهێشت کران بۆ هاوبەشیکردن لە و یادەدا.

دوو هونەرمەندی کورد هاوبەشییان کرد، لەوانە هونەرمەندان "ئاشتی گەرمیانی" و "سووعاد ستار"، لە تێکڕای وڵات حەوت هونەرمەند بە شداری کرد بەسەر حەوت هەرێمدا.

لە شاری "دمبووش" تابلۆیەک ئامادە کرا بە پێوانەی دوومەتر بۆ کێشانی وێنەی ئازادی لە هۆڵەندا، "ئاشتی گەرمیانیش" فۆرمی دەموچاوی کارە هونەرییەکەی ئەو کارە بوو کە پێشتر لە کوردستان دروستی کرد بوو، لە ساڵی١٩٨٨، ئەمڕۆش لێرە دووبارە بووەوە، بەڵام بە ئاڵای هۆڵەنداوە بۆ گوێگرتن لەو ئازارانە، بەرێز باڵکەنندە**premier Jan Peter Balkenende** سەرۆک وەزیرانی هۆڵەندا و ڤیلم ئەلیکساندەر**Prins Willem Alexander** کوڕی شازادەی هۆڵەندا، پتر لە پانزە دەقیقە گوێیان لە ئازارەکانی هونەرمەند گەرمیانی گرد. ئەو ئازارانەش چمکێکی لە کوردستانە و ئەوی تریان وا داکوتراوە لەم وولاتەی ژێر ئاو، هەرگیز ئەو ئازارانە کاڵ نابنەوە، بۆیە پێکەوە گرێ دانیان لەگەڵ ئازادی هۆڵەندا دەرگای پێکەوە بەستن دروست دەکات، کەم جار لە دونیادا سەرۆکە کان گوێ لە ڕۆشنبیر و هونەرمەندەکانیان دەگرن بۆ ئازارەکانیان .

بۆ زیاتر زانیاری بەشداربوونی هونەرمەند ئاشتی گەرمیانی، چەند پرسیارێکم ئاراستە کرد: -

پ: چۆن بانگهێشت کران وەکو هونەرمەندەێکی کورد بۆ ئەم ڤیستیڤاڵە ئەم ساڵ؟

و: بەهۆی بوونم بە ئەندام بوون لە زۆر لە ڕێکخراوەکان و هاوبەشیکردنم بە شێوەیەکی چالاک، ئەمساڵ من کەسێک بووم کە دوو مەتر وێنەی ئازادی هۆڵەندام کێشا.

پ: چ گفتو گۆیەکی هونەریتان لە گە ل سەرۆک وەزیران و کوڕی شازادەی هۆڵەندا باس کرد؟

و: باسی هونەر و ئەمڕۆی ئازادیی هۆڵەندا و کوردستان و عێراق بەگشتی وکاری من لەم وولاتە کرا، کە سەرۆک وەزیران بەرێز باڵکەنندە وتی عێراق ئارام نییە بۆ ئێوەی هونەرمەندان و ڕۆشنبیران، هەروەها کوڕی شازادەی هۆڵەندا بەرێز ڤیلم ئەلیکساندەر پێی وتم ناتوانم شێوەکاری بکێشم بەڵام چەند هێڵێک ڕاست و چەپ دەنەخشێنم.

پ: دوا وتەتان چییە بۆ هونەرمەندان؟

و: یە ککرتووی کورد بە کشتی کە هونەرمەندانیش بە شێکن لە وان، چونکە هەر بەیەک گرتووی دەتوانین دۆزی کورد سەرخەین لە تاراوگە. ■■■

خۆزگە هەڵگری پەیامی هونەر و ڕۆشنبیری میللەتەکەمانە

خۆزگە سایتێکی کوردییە و گرنگی بە هونەر و رۆشنبیریی کوردی دەدات، گەیاندن و بڵاوکردنەوەی هەواڵە هونەریی و زانستی و رۆشنبیریی و وەرزشییەکانە، لە ناوەوە و دەرەوەی وڵات، ماڵپەڕی خۆزگە لە ماڵپەڕە جیهانییەکانیشەوە هەواڵ و بابەت وەردەگێڕێت بۆ زمانی کوردی و بە خوینەرانی کوردی دەگەیەنێت. ماڵپەڕی خۆزگە لەلایەن هەردوو بەڕێزان سامان و لازۆ وە بەڕیوە دەبرێت.

www.xozga.com

چۆن بیرۆکەی ئەم سایتەتان دانا؟

بیرۆکەی دانانی ئەم سایتە دەوڵەمەندکردن و خزمەت کردنە بە کورد لە ناوە و دەرەوەی وولات، تا بتوانن سوود لە بابەتی هونەری ڕۆشنبیریی وەربگرن لە کاتێکی خێرادا.

تایبەتمەندی سایتەکەتان چییە و چ هەواڵیک بڵاودەکاتەوە؟

لە خۆزگەدا هەوڵ ئەدەین هەواڵی نوێی هونەری، ڕۆشنبیریی، زانستی و وەرزشی بڵاوبکەینەوە.

بەشی زۆری ئەو هەواڵانە پەیوەستن بە ناوەوەی کوردستان بۆ ئەمەش سوود لە پەیامنێرەکانمان دەبینن، هەروەها لەو ماڵپەرە کوردیانەی تایبەتن بە هەواڵی ناوخۆ، وە بۆ هەواڵی جیهانی سوود لە ماڵپەڕە جیهانیەکان دەبیین و کاری وەرگێڕانی بۆ دەکەین.

چۆن دەڕواننە سایتە کوردیەکان؟

ئێمە پێمان وایە زۆربەی سایتە کوردیەکان خزمەتی زۆریان کردووە، خۆزگە هاوکاریی یەکتریان زیاتر ئەکرد تا خزمەتی باشتر و جوانتر بە لایەنە ڕۆشنبیر و فکری و زانستیەکان دەکرد.

هەست دەکەیت بڵاوکراوەی تایبەتمەند بە هونەرنەندان هەن و ئێوە تا چ ئەندازەیەک توانیوتانە خزمەت بگەیەنن؟

ئێمە مەبەستمان خزمەت کردنە بە هونەرمەند و نووسەرانی کورد، تا چەند توانیومانە خزمەتیان بکەین، ئەوە ڕەنگە ئێمە وەڵامەکەیمان لا نەبێت هێندەی هونەرمەندان خۆیان، ئەوەی پێشمان بکرێت درێغی ناکەین.

هیچ کەسایەتی یان هونەرمەند ڕەخنەی لێنەگرتوون سەبارەت بە هەواڵێکی نادروست بووبێت، ئەگەر تووشی ڕەخنە بوون چۆن مامەڵە دەکەن؟

نەخێر تاکو ئێستا هیچ ڕەخنەیەکمان لێ نەگیراوە جگە لەو پێشنیارانەی بۆیان ناردوین، بۆ باشترکردنی خۆزگە وە ئێمە زۆر سوپاسیان دەکەین و پێمان خۆشە خوێنەرانی ماڵپەڕەکەمان خۆیان بە بەرپرسیار دەزانن بۆ باشترکردنی خۆزگە، هەڵبەت هەر ڕەخنە و پێشنیارێک بێتە لامان بە خۆشحاڵیەوە وەریدەگرین و بڵاویدەکەینەوە.

دوا ووتەتان بۆ پەیامی کورد چییە؟

سوپاس،بۆ پەیامی کورد بە هیوای کاری باشتر لە پێناوی خزمەتکردن بە نەتەوەکەمان. ■■■

Alan-Food GmbH

Alan-Food Döner

Kalîte Erzanî Servîs

Culux Mirîsk Qîme

SERANSERÎ AVRUPA

Belcîka Tel.:0484 606 930

Almanya Tel.: 0172 438 77 04

ئاژانسی تۆریستی

NEW PLAN

ئێمە ئامادەی خزمەت کردنی هاوڵاتییانی کوردی عێراقین

کوردستان لە ڕێگای تارانەوە

ڤیزای ئێران لە ماوەی دوو هەفتەدا

خەڵات

لەگەڵ هەر بلیتێکی دووسەرەی تاران، مەودای خواردن لە شیکترین ڕێستوران لە تاران بە مۆزیکی زیندوو

بلیت بۆ سەرتاسەری جیهان

حەجی "عمرە"

Thomas-Mann Str, 24
53111 Bonn
Germany
Tel.: 0049 (228) 180 24 34
Fax: 0049 (228) 180 24 38
E.Mail: info@newplan-travel.de
www.newplan-travel.de

گەشتی توریستی بۆ سەرتاسەری جیهان

تاران لە٣٢٠ €ەوە

Memoyê Sedo Şamilê Beko Şeroyê Biro

Sal: 1936

Radyoya Kurdî ya Yêrêvanê

Prof.Celîlê Celîl

Î sal radyoya Kurdî li Yêrêvanê 50-salîya karê weşandinê bi serhevda anî. Ew hên jîyandare û radyoguhdarên xwe dilşa û ruhdar dike. „Yêrêvan xeber dide" her roj radyo axaftina xwe bi wan peyva destpêdikir û bi hezaran, bi mîlîonan radyoguhdar di mala xwe da liber radyoyê rûdiniştin û dengê axaftina Kurdî guhdarî dikirin, bi stranên Kurdî va dilê wana hildiperî, di tamaran da xûna sor herikandina xwe xurt dikir, tamarên çokê wana bê hemdî xwe ji bona bazdanê dişidyan. Îro gava perda hesinî ji ser sinorê Komarên Sovyêta berê rabûye û çûyîn hatin, pirs-pirsyarê Kurda ji her çar parçê Kurdistanê xurt û fire bûye, her gavê gava navê Yêrêvanê didî, beşera Kurda xweş dibe û navê radyoya Kurdî hiltînin ser zar û bi dilxweşî bîranînên derbazbûyî ji tera sohbet dikin.

Rewşenbîrên Sovyêta berê îro bêtir, nek berê dibînin giringiya karê ku wana di nava salan da kiriye, bi dilbaristan dibihên spasdarîya gel ser kirinêd wan ê hêja û piştgirîyê. Salên derbazbûyî bûne dîrok û nirxandina wê dîrokê berdewame. Karê ku hatîye kirinê em dikarin li himberî karê avakirina malekê, bingeheke pîroz bikin, gava avakirê wê malê, wê bingehê hemû rewşenbîrên Kurdê Ermenistanê û hema-hema hemû zanyar û rewşenbîrên Kurdên Sovyêta berê bûn. Ji wana her yek di hindava xweda kevirekî ser dîwarên wê avayê zêde kiriye. Heger tunebûya hevkarîya wan rewsenbîran, zanîyar û hunermendên stran û awazên Kurdî belkî radyoya Yêrêvanê îro nebûya hêjayî vê pesn û nirxandinê, çinku em dibînin. Dîrok meşeke dûvdirêj e. Bingeha dîrokê dem e, dem bi bûyaran tê dagirtin û pîvandin. Her bûyerek destpêk û berdewamîya wê heye, ew pirosêseke dînamîk û bêwestan e, têda pêngavên rabûnê û daketinê, qonaxên ronik û tarî hene, dema gulvedanê û cîda rawastanê, bînvedanê heye. Destpêk û berdewamîya radyoya Yêrêvanê jî bûyereke, bûyereke ronake di dîroka gelê Kurd da.

Divê ew dîrok bê nasîn û bi hêjaya xwe bê nirxandin.

Sal îdî dihate 1955-an. Sê bûyerên giring divêt di jîyana Kurdan da cî bigirtana. Li nava xelqê Ermenistanê îdî bi deng xeberdan diçû, wekî rojnama "Rîya teze" wê weşana xwe cardin berdewam bike. Kadroyên xwendewar, bi tecrûbe û zana ji bona karê rêdaksiyona rojnamê dibijartin. Bûyera dudya ew vekirina para xeberdana bi zimanê Kurdî bû, li radyoya Yêrêvanê. Bûyara sisya ew biryara Partîya Komûnîstîyê ya Ermenistanê bû, li nehîya Telînê, ku ji nîvî zêdetir gundê Kurdan bûn, serokê wê nehîyê divê komûnîstekî Kurd danîna. Berpirsyarê rojnamê Mîroyê Esed hate binav kirin, lê ji bona berpirsyarîya radyoya Kurdî Casimê Celîl hate kivş kirin û wek katibê partîyê yê pêşîn li nehîya Telînê Xalit Çetoêv bijartin. Xeberdanê radyoyê bi rismî li yekê Januara sala 1955-an destpê bû. Axaftina bi zimanê Kurdî pêşîyê rojê panzde deqe bû, zûtirekê kirin nîv sehet, seheteké, paşê jî se-

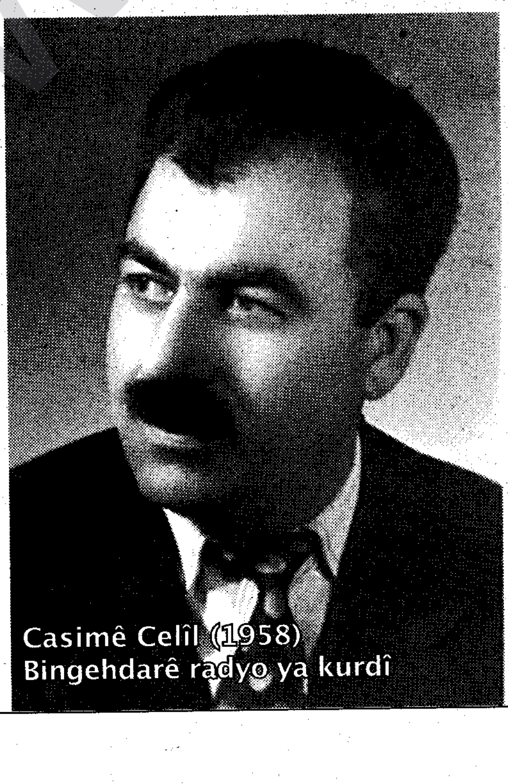

Casimê Celîl (1958)
Bingehdarê radyo ya kurdî

Spîkêra pêşin ya radyoyê
Nûra Egît Polatova (1950-1960)

Egîtê Cimo (1950-1960)

het û nîvekê. Balkêşîya radyoya Kurdî li cem radyoguhdaran zêde li ser stran û miqamên Kurdî bûn. Stranên Kurdî him li xweşîya Kurdan dihat, him jî li xweşîya Ermenîyan dihat. Ermenî kesera welêt ji wan strana û awaza distendin. Du axaftarê Kurdî hebûn: yek bi dengê jin, ew Nûra Polatova bû (Nûra Egît-axa, xanima rewşenbîrê Kurdê bi nav Wezîrê Nadirî) û dengê mêr: Ordîxanê Celîl. Casimê Celîl wek serokê radyoya Kurdî û Nûra Polatova wek spîkêr ji roja vebûna weşanê: 1-e Januara sala 1955an bi maaş rismî xebatkarên radyoyê bûn, lê Ordîxanê Celîl wek alîkarê bê maaş bû. Di radyoyê da fonda stran û awazên Kurdî tunebûn. Jêra civandina stran û awazên Kurdî lazim bûn. Desta pêşîn ji stranvan û mûzîqaran ew koma sazbenda ya Şamilê Beko bû. Şamilê Beko zirnevan û di nava Kurdên Ermenistanê û Gurcistanê de sazbendekî navdar bû. Bi koma xwe ew li gundên Kurdan digerya, li nehîye û bajaran bi rismî konsêrt dida. Şamilê Beko bi desta xwe ya sazbendan hên li salên sîyî de, li fêstîvalên Komara Ermenistanê pêşda dihat û xelatên baş jî digirt. Awazên pêşîn di radyoya Kurdî da ji rojên destpêkê yên Şamilê Beko bûn. Di heman demê da ji bona radyoya Kurdan Egîtê Têcir û Taharê Emer piştevan derketin. Taharê Emer bi hostevanî li bilûrê dixist. Stranên Kurdî bi dengê bilûrê di fonda Kurdî da bi qedandina Taharê Emer hatine nivîsandin. Stranên xweş û nazik bi dengê Egîtê Têcir jî li rex wan awaza bûn. Egîtê Têcir distira û Taharê Emer jî pêra li bilûrê dida. Dengê Egît û awazên bilûra Tahar ew dengê zozanên Kurdan bûn, dengê ba û xuşexuşa ava kanîyan. Hê dengê stranên wana guhdaran heyr û hijmekar dihêle. Gava wana ji gundê Siçanlûyê qelfeke qîzên Kurdan yên-14-16 salî ji bona dengnivîsarê bi xwera anîn, karê wana ji bona xizmeta radyoya Kurdî diha mezin bû. Proba xwe çawa bi wan re her usa jî, Şamilê Beko bi koma xwe li mala Casimê Celîda (ser kûça Tipagrîçnêrî Nr.3) dikirin. Proba dikirin, paşê dengê stranan û awazên zirnê, meyê û fiqê, bilûrê li dengnivîsoka malê dihatin nivîsandin. Bûyerên balkêş gelek hene, ku bi wan probara girêdayî bûne. Belkî bûyerek hêjaye em bibîrbînin.

Dema qîzêd delal bi cilên Kurdî, girêdana kofî-kitana û laçikên rengîn cara pêşîn ji gundê Siçanluyê hatibûn Yêrêvanê û bajarê mezin, cara pêşîn bû bi çavê xwe didîtin, bandûrek mezin li ser ruhê wana hiştibû. Dema proba, berî ku dengê wana li ser şirîtê binivîsin, bavê min ji wana ra şiro vekir, ku bi hevra xeber nedin, her tenê bistirên, ku dengê wana ser şirîtê bigrin, binivîsin. Piştî vê şirovekirinê, dengbêj xwe qincilandin, pirçûyê xwe kirin û rûyê xwe pişt yekûdu veşartin. Bi piste-pist agahdar kirin, ku naxwazin dengê xwe bidin, bavêjin ser şirîtê. Virda wêda, me fêm kir sebeb çîye, wekî naxwazin dengê xwe bidin. Yekê ji wana, Xezala qîza şêx Şemo go: "Apê Casim tu divêjî, dengê xwe bidin, başe me dengê xwe da, ew "sindoqa reş" dengê me bigre, lê paşê emê çawa bikin, me dengê xwe da, lê wê ji mera çi bimîne? Emê bê deng çawa bikin?" Em têra xwe kenyan. Bavê min, Tahar, Egît, şirovekirin, lê wana dîsa dengê xwe nedida. Bavê min mecbûr bû ber wana xwebixwe bistrê û dengê xwe binivîse, wekî ewana bibihên, bawerkin, ku ew "sindoqa reş" deng dinivîse, lê deng nadize û ewana bê deng namînin. Stranê wana gelo çiqas xweş û zelal bûn, dengê zengil bi wanan ra hebû. Bahara Misto, Gula Tahar, Şema Memo, Xezala Şemo, kanên ew qîzên delal? Niha ew îdî mezin bûne, bûne xweyê mal û ewled, nebîyê xwe dibînin, lê dengê wanê xweş, stranê Kurdî yên zelal hê û hê di dilê guhdaran de dihingive, dinyake cinetî, dîdemê zozanên welatê me liber me vedikin. Hey wax, rojên çûyî...

Casimê Celîl ji 1-ê Januara sala 1955an li radyoya Kurdî kar kiriye heta 16ê dêkabirê sala 1963an. (heta 27 aprêlê sala 1958-an wek serok û bingehdarê radyoyê, ji wê şûnda wek rêdaktorê edebyetê û mûzîkayê heta 16ê dêkabrê sala 1963an). Wî 9 salên kamil di radyoya Kurdî da kar kir û paşê çû pênsyayê. Li pey wî, piştî navbirya çar salan, ji sala 1967an heta sala 2003an li radyoya Kurdî berpirsyarîya beşê mûzîkayê dota wî Cemîla Celîl karê civandin û amadekirina stran û awazên nû meşand. Rewşenbîrê Kurd Wezîrê Eşo sala 1989an li ser xizmeta Casimê Celîl wa dinivîsî: "Sala 1955an di radyoya Ermenîstanê da dest bi xeberdana bi zimanê Kurdî bû, li vira rêdaksiyona xeberdana Kurdî hate vekirinê. Casimê Celîl bû rêdaktorê rêdaksiyonê yê cewabdarê pêşin. Eva dereceke nuh bû, ne ku tenê nava goveka medeniyeta Kurdan da, lê usa jî di nava şuxulkirina wî da. Û ji bo hurmeta wî em gotûbêjin, ku di vê derecê da jî Casimê Celîl isbat kir, wekî çaxê ew dest davêje şuxulekî, usane, bi temamiya hiş û sewda, hereketê xwe di wê oxirê da xerc dike û tu çetinayî wî merûm nakin, mecbûr nakin, wekî ji ser oxira xwe şûnda vegere. Xebata radyoyê bi cûre, bi xeysetê xweva ji xebata neşiretê û çapxanê dihate cudakirinê. Lê kê bala xwe daye karkirna wî ya mehên pêşîn li radyoyê-şaş û metel maye: meriva hewtirê ew di zikmakîyê da hînî wî pîşeyî, wê karkirinê bûye. Xênjî karkirina hîmlî-teşkîlkirna xeberdanê bi têmayê muxulqetîyê-siyasetîyê û medeniyetê, ewî bi şewat û kel û ced dest bi dengnivîsara kilam û miqamên Kurdî, dest bi danîna riknê fonda radyoya zêrîn, ya kilam-miqamê Kurdî kir. Û eger em îro lezetê ji bihîstina kilamê Şeroê Biro û Mehmedê Mûsa, Efoê Esed, Ahmedê Mîrazî, Aşiq Nazûk, Egîtê Têcir, Sûsîka Simo û Gulîzera Etar divînin, ew bi saya xerckirna hereketa Casimê Celîl e. Eger em îro heyr û motacê miqamê Şamilê Beko û Egîtê Cimo dimînin – ew jî esera karkirna Casimê Celîl e. Ewî wededa ev kilam û miqam ser qeytanê dane nivîsarê û bi saya wê yekê deng û seda Şeroê Biro – dengbêjê meyî mezin, dengê zirne, fiq û meya Şamlê Beko – sazbendê meyî miletî yê mezin, bûn hebûna, çawa divêjin, nemirî, heta-hetayê ji bona nisleta hatin parastinê, mîna deng û seda Evdalê Zeynikê û Şêx Silê wenda nebûn."

Di fonda mûzîka Kurdî da ji hezarî zêdetir stran û awazên Kurdî hatine civandin. Ji wana tenê 700 stran û awazên Kurdî bi saya keda Casimê Celîl, salên pêşin bingeha fonda zêrîn danîn. Karê bingehdanîna weşana radioya Kurdî hêsa nebûye. Li ser kar û xizmeta Cesimê Celîl hevkarên wî yên Kurd û Ermenî, yên dema salên 50-60 bîranînên xwe hiştine. Cemîla Celîl ev bîranîn di sala 2000 î de girtiye ser şirîta dengnivîsokê.

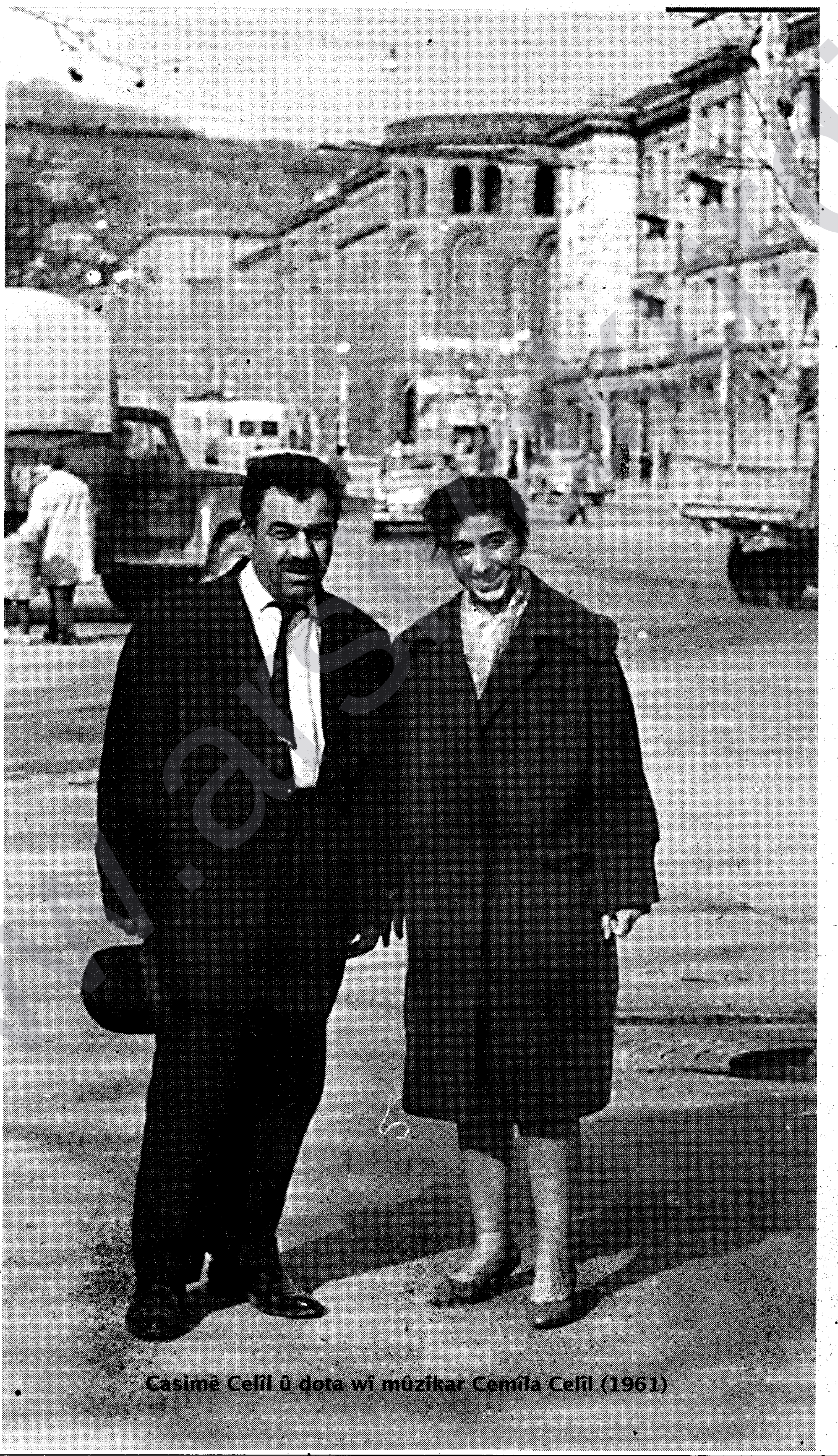
Casimê Celîl û dota wî mûzîkar Cemîla Celîl (1961)

Mahsûm Kirmizîgul Kurdistan de bi

PK - Hûnerkar Mahsûm Kirmizîgul hefteku viyert şi kurdistana azad. Mahsûm Kirmizîgul semedî untişî yew filma şi Zaxo.

Waştişî şarî Zaxo ser Mahsûm Kirmizîgul îta de çarşiyê Dolar de yew konser da. Mahsûm Kirmizîgul na konser de bi kurdî derî vay û eşqan re berma. O bi no minasebeta Zaxo de gera, daîreyî kurdistan ziyaret kêrd û bi ala kurdistan a poz da objektîfan.

Mahsûm Kirmizîgul Çewlîg ra yo.

Leşkerî Îran xuertanî kurdan kişenî

Tehran - Parlementoyî îran de mebusî „Seqeze" û « Banê « kerdinê hêzanî Întîzamî ê îran rexne kerd.

Gorî agahdariya rojnameyî „Sîrwan" yew parlementerî "Seqezê" û "Banê" ke o bi xo kurd o, bi yew namê „Xatemî" het gereyî hêzanî Întîzamî kerd. No parlementer îdîa keno ke leşkerî îran sinor ser de guleyan kenî kurdan sera û no qede kurdan kişenî.

Leşkerî îran xuertanî kurdan bi qaçax çiye sucdar kenî û serî sinoran de înan erzenî guleyan ver.

Îran de 145 kes ûme dardkerdiş

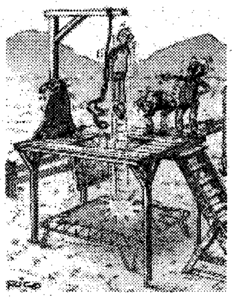

Rêxistinê heqî merdiman ê Kurdistana Rojhelat aşmê Edar 2005 de nîyay rue.

Mahabad - Îran de na serra peyin de 145 ten ûmê dardkerdiş. Goreyî agahdariye serekî rêxistinê heqî merdiman ê Kurdistana Rojhelat ê bajarî Mehabad Saman Resûl Pûr miyanî nê 145 tenî de qicî zi estî.

Rêxistinê heqî merdiman ê Kurdistana Rojhelat aşmê Edar 2005 de nîyay rue. Serekî na rexistin Mehmed Sediq Kebûdwend e. La o wext re dewleta îran her tim ziwar nûna endamanî na komel ser û nêverdena ê serbest kar bikerî. Îran dinya de ê dewletî ke te de heqî însanan zaf yenî binpaykerdiş înan re yew a.

2004 de Îran de 145 kesî ûmeyî îdam kerdiş. Hefteku viyert mehkimo siyasî Îsmaîl Mihemediyo Bokanij zi cezay îdam girot. Gorî agahdariye S.Resûl Pûr cezayî îdam bi ricm, kerrekerdiş û işkence yena ca ardiş.

SPD 39 serri ya pey NRW de îktîdar kerd vîn

Düsseldorf - 22î Gûlan de eyaletê Almanya Rhein Westfalya ya Vakûr(NRW) de semedî parlementoya vîcnayiş viraziya. Partiyê îktidar SPD (Partiya sosyal demokrat) nezdî % 6 ray kerdî vîn. SPD 39 serriyo ke NRW de îktîdardib. NRW mintiqayî ocaxanî komur û endustriya asin-Pola ya. Na eyalet de no rid ra xerîb zi zafê û sey eyaletî karkeran yena sinasnayiş. No rid re na eyalet de tim û tim partiyî çepî bi hêz bî.

Vîcnayişî 22î Gûlan de CDU 44,8 % (+ 7,9) SPD 37,1 % (-5,7 Prozent), Partiya Xozan (die GRÜNEN 6,2 % (- 0,9) û FDP 6,2 % (- 3,7) ray girot. Goreyî nê rayan CDU 89; SPD 74; GRÜNE 12; FDP 12. parlementerî şawitî meclîs.

No vîcnayişa pey Almanya de minaqaşayî verdgirotişî vîcnayişî peroyî dest ci kerd. SPD eşkira kerd ke ey wazenî no payiz semedî parlementoyî Berlîn a vîcnayiş virazî.

Çend bajaranî Almanya de serrê 80. serewedartişî Şex Seîd ame vîrardiş

Almanya - Bi minasebetî serrê 80. ê serewedartişî şarî kurdistan çend bajarani almanya de kombiyayişî viraziyayî.

Federasyonî komeleyanî kurdistan (Komkar) bajaranî Hamburg, Mannheim û Köln de bi namê „ Serrê 80. de xoverdayişî mîlî ê Kurd ê 1925" konferansî kerdî hedre. No çarçeve de cigerayox/nuştox Mehmet Bayrak 15î Gûlan de Mannheim de û 22 Gûlan de Köln de konferans da. Mehmet Bayrak bi belgeyanî tarîxiya no serewedartişî kurdan ser agahdarî da gueştaran.

22 Gûlan de Hamburg de zi tarîxcî Ali Haydar Koç serewedartişî Şex Seîd ser yew konferans da.

Hanc 22î Gûlan de Înstîtutê Ziwan û Kulturê Kirmancî (Zaza) bi namê xoverdayişî neteweyî yê 1925î Berlîn de yew konferans viraşt. Na konferans de Ebukat/nuştox Osman Aydin qisêkerd.

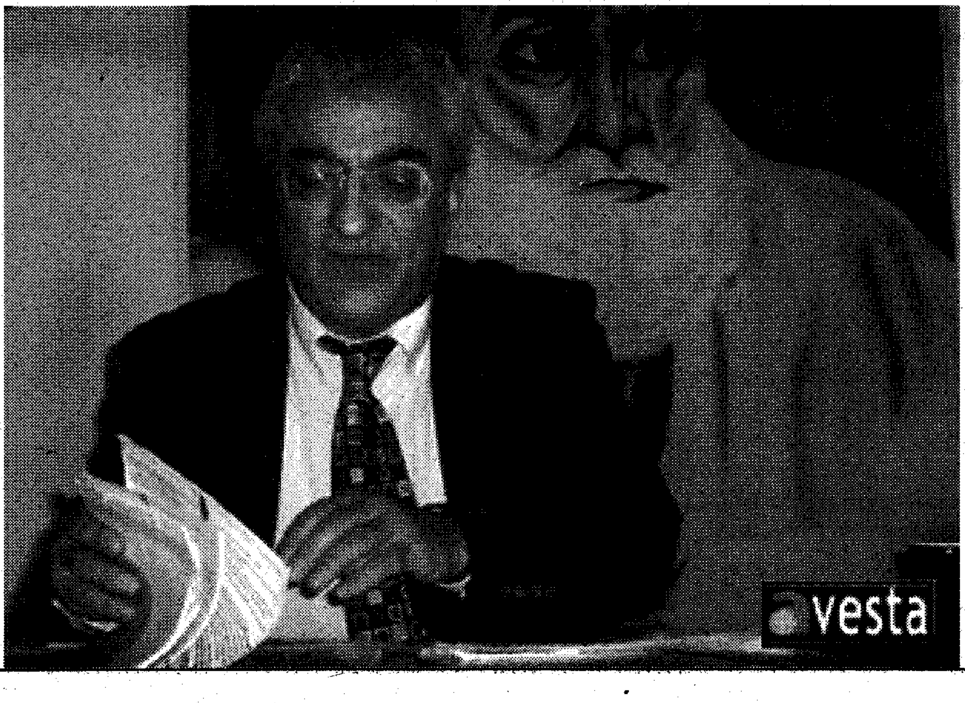

Selim Çürükkaya

Uuuuuuuuuuu!

Yew hefte cuwa ver ez şiya Holanda. Ûca de yew kênay xalê cînî mi esta.

Aye mi ra va:

Bê ma şi şano seyr biker, yew şano esta, lacî mi zi ho te de kay keno.

Ma warişt şî. Ma bileti xo girotî, ma cey xo de niştî rue. Hêverî yew cînî veciyay ware, goreyî tehmin mi hîrês serre bî.

Aye ma ra va:

Şima xeyr ûmê, no kay mi nuşto, seyr bikerin, eg şima hol diy, ez zaf bena memnun.

Ciniyek kilm qisêkerd û biy vîn.

Wext ke hêna perde bi a, o ware de des heb kursî bî. Nê kursiyan ser de panc cînî - camiyerd rueniştе bî.

Înan ra yew doktor, yew citiyer, yew esnaf, yew seraf, yew rojnamewan, yew dewij, yew marangoz, yew qehpik, yew mihendis û yew şofer bî.

Her yewî, yew gure kerdiyen. Nê piyer îtiya de ûmêbî piye ser, derdî xo yewbînan re vatiyen

Wext ke qehpik qisêkerdiyen, berî wadî bi a, yew miyerik ûme zerre. No merdimî yew kilaw nabî xo ser, destanî ey ser de, cayî zimbiyelanî ey de yew qevşê miyanî siyayan bi.

Ê ke rueniştе bî, wext ke çim giney ey, ê zaf tersê, nat- weta erziyey. O ke newe ûme zerre, şi o werte de nişt rue û va:

Ez yew Tirk a, ez garson a, reyrey zi ez şoferê kena. La yew derdî mi est. Amnan wext ke aşm veciyena guînê mi bena har. Ez bena sey cinawir. Ez wazena guin fir bikerî.

Wext ke ez deshîrê sere biya, mi dadî xo kişt.

Wext ke tirk no qede va, ewropayijî tersey, ê nat - weta vazdey.

Tirk va:

Mi guînê dadî xo kerd yew sitil, mi fir kerd. Ez biya des çeher sere, mi babî xo kişt.

Mi guînê ey zi fir kerd.

Ewropayij hena tersey, erziyey, qehriyey.

Yewiva:

Ti biy panciyes sere to kam kişt?"

Yew ciniyeka rojnamewan va:

Na yew niweşiya, yew cinawir ho zerey nê de o. Destî xo bidiyen destî mi, ma hethet nê de yew helqa viraz. Ma cinawir zerey ne ra vec, wa no weş bo.

Ewropayij hethetî ey de gerayî. Tirk zerey helqa de gina ard re. O sey cinawir zurra:

Uuuuuuuuuuu!

Uuuuuuuuuuuuuuuu

Sait Bingöl:

„Seîd Elçî yew îsano welatparêz - demokrato bêemsal bi“

Semedî mina derheqî Seîd Elçî de qisêkerdiş şexsiyetî ey ser çî vatiş zaf ziwar o. Kek Sait Elçî heta penî emir xo semedî şarî kurdistana xebitiya. O zaf bawerî dewayî kurdistan bi. Sey Seîd Elçî însan zaf kemî. O welatperwer-demokrat yew însano bê emsal bi.

Peyama Kurd: ***Ti zi pa 50 roşnvîranî kurd 1959 de tepişiyayî, ti eşkenî na mesela ser agahdarî bidî wendoxanî "Peyama Kurd"?***

Sait Bingöl: O wext DP îktîdar de bî. Halî partî hol nêşinî. Tirkiye, îran, irak û ingiltere bênatê xo de bi namê "Peymana Baxdat" yew peyman viraşt bî. Amerîka zi destek dayn na peyman.

1958 de iraq de Abdulkerîm Kasim yew darbe viraşt û ûme iktîdar. Mustafa Barzanî hendê 500 embazî ey Yewbiyayê Sovyet de bî. Konseyê îhtîlal Mustafa Barzanî û embazî ey dawetî iraq kerdî. Barzanî pa embazanî xo ya ûme iraq. Bi ûmeyişî Barzanî persa kurd hêna ûmê rojev. Iraq xo "Peymana Baxdat" ra ûnt, na peyman vila bî. Herindê na peyman de bi namê CENTO yew peyman viraziyay. Na peyman verba kurdan viraziyay bî.

Se ke mi verî zi va halî DP hol nêbi. Îktidarî DP bi mehneyî tirkiye de kutçiye esta, dest bi hedrekerdişî senar yoyan kerd. Hukmat emir da MIT. MIT Îstanbul, Ankara û Amed de namê çend wendoxan, doktoran, ebukatan, serleşkeran û esnafan tesbît kerd. Bi emirî hukmat poles 50 kes topkerd û teslîmî dadigehê kurmaya peroyî kerd. Kurmaya peroyî nê kesî Îstanbul- Harbiye de eştî hucreyan. Înan re Emin Batu merd, ma 49 kesî mêndî. Ma 120 roj hucreyan de mênd. Her hucra de yew ten mendiyen û ma nêşkayn yew bînan de alaqa ruen.

Hukmat yew per ra waşt ke îna kurdan bitersno, per bîn ra zi amerika ra pere bigîro. Çimkî amerika ra zi ve ke nê kominist î. Eynî senaryo ewro roj zi hê rûmenî.

Şima bi çi sucî ûme sucdarkerdiş?

Mehkima de savcî îddia kerd ke ma waşto bi ardim û teşvîkî dewletanî xerîban yew dewleta kurd ruen. Mehkima 10 serrî rûmit. Mehkima ceza da, lakîn bênate ra 10 serrî viyertib, no rid ra ma hepisxane de nêkotî ra.

27î Gûlan 1960 de darbe bi. Eskerîûmê iktîdar. No hukmat yew efo peroyî vet. La ma nêûmê efkerdiş. Bi namê hukmata Alparslan Turkeş yew eşkirakerdiş wend. Turkeş bi no qede eşkira kerd ke ef kerdişî 49 kurdan verba menfaatanî miliyan o.

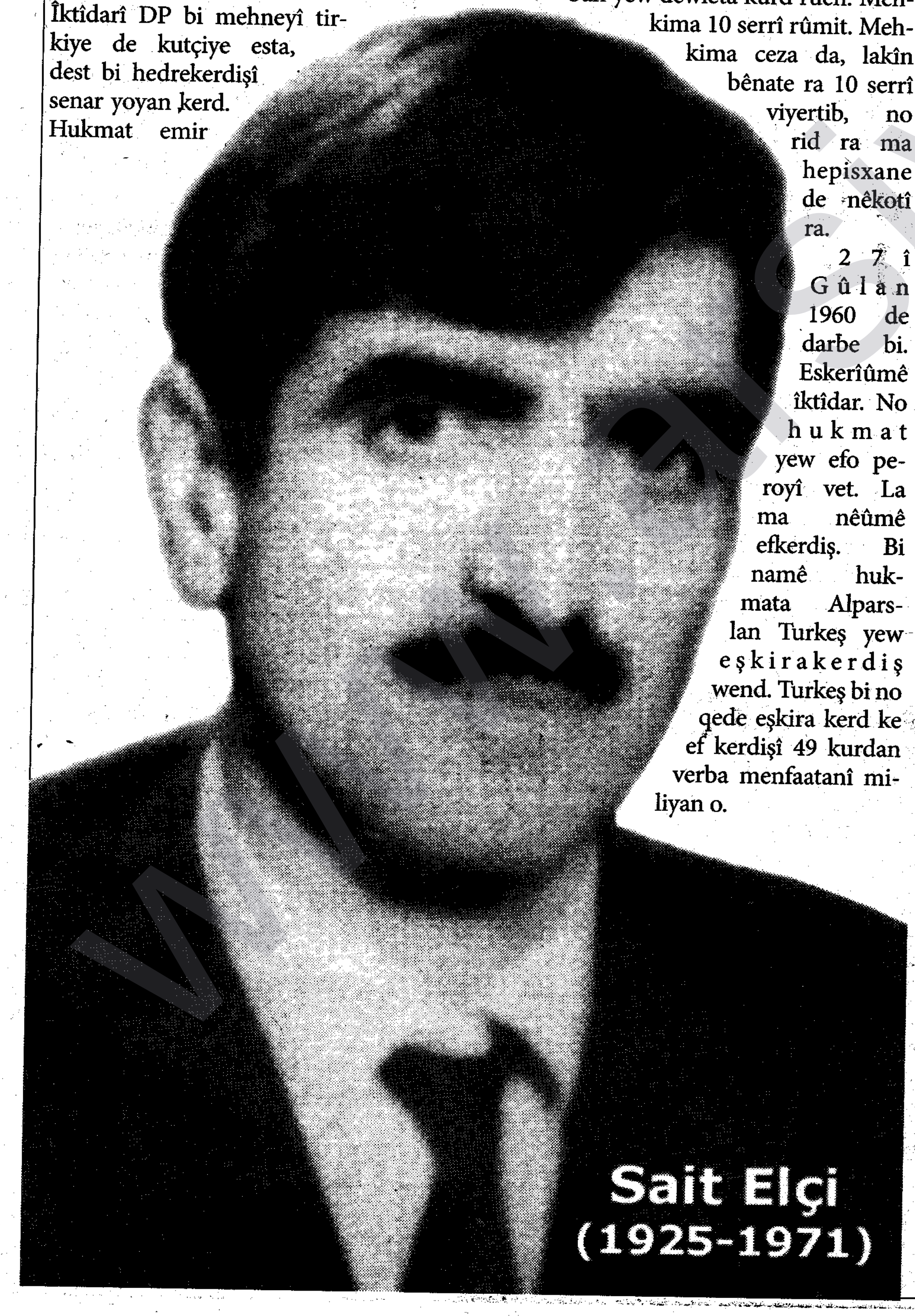
Sait Elçi (1925-1971)

Tayê embazî şima vûnî ke miyanî 49 kesan de çepgir(solci) û raştgir(sagci) bî. Ti se vûnî no derheq de?

Nê, îna yew çî çiniyeb. Bênatê xuertan û merdimanî pîlan de meselanî aktuelan ser ciya ciya vînayê bî. No zi normal yew çî yo.

To senî Seîd Elçî sinasna?

Ez wext ke Îstanbul de wendoxî zaningeh bî ya, mi kek Seîd sinasna. Semed ke o him hemşerî mi bi, him zi serranî xo de ma ra pîl bi û welatperwer, roşnvîr yew însan bi, o ge-ge ûmenî ma het. Ma zaf ray qehwexane de yewbîn dîn û sohbet kerdiyen. Ma o sey yew kekê xo dîn. Cuwa pey 1959 de o zi tepişiya. Ma piya hucreyanî Harbiye de mêndî. O zi sey ma bi sucî kurtçiye ya ûme sucdar kerdiş.

Ti eşkenî Seîd Elçî bidî sinasnayiş ?

Kek Seîd Elçî dewê Çewlig Zeynep ra bi. O yew keye yo welatperwer û birûmet ra wo. Keye înan zi sey dewijanî bînan rencber û feqîr bi. O hama xuert bi dew ra vêciyab, şib bajaranî girdan. Embazî ey însanî welatper bî.

Wext ke 1965 de TKDP niyay rue Seîd Elçî zi rueanoyaxan re yew bi. 1967 de kişiyayişî Ebukat Faik Bucak a pey o bi sekreterî TKDP. Seîd Elçî heta rojê mergî xo sekreterî TKDP bi.

Semedî mina derheqî Seîd Elçî de qisêkerdiş şexsiyetî ey ser çî vatiş zaf ziwar o. Kek Seîd Elçî heta penî emir xo semedî xelasbiyayişî şarî kurdistana xebitiya. O zaf bawerî dewayî kurdistan bi. Sey Seîd Elçî însan zaf kemî. O yew îsano welatperwer-demokrat bê emsal bi. O zaf zûnaye bi, dekerde bi, sohbetî ey zaf weş bi û hakîmî meselan bi. Ey wext ke yew mesela ser qisêbikerdiyen, zaf rehet a mesela dayn famkerdiş. Hîtabetî ey zi zaf hol bi. O eşkayn bi hitabetî xo ya şar ser zaf hol tesir rueno. Seîd Elçî o qede yew şehsiyet bi ke kam cemaat de bîn, o cemaat de girunê ey bî, o cemaat girotiyen binî tesirî xo.

Tu raya peyin çi wext Seîd Elçî diy ?

Mi raya peyin 1970 de Amed de Seîd Elçî diy. Ez biya misafir ey. Ma piya sohbet kerd. Ez yew roj Amed de menda. O wexta pey mi hin o nêdî.

Sait Elçî senî kişiya ?

Mi zi sey yew welatperwerî kişiyayişî Seîd Elçî bacê eşnawit. Endamanî TKDP ê Amed ra yew merdim mi re qalkerdî. Goreyî vatê ey Seîd Elçî şino Zaxo. Seîd Kirmizitoprak (Dr.Şivan) yeno Zaxo ra Seîd Elçî geno, beno qampê xo. Dr. Şivan bi ardimî Seîd Elçî ya cuwa ver şib Kurdistan Başûr û îta de yew qamp kerdib a. Yew mude Seîd Elçî ra xeber nêveciyay. Nê ser embazanî ey rêçê ey rumit. Bi xebatê TKDP û KDP-Suriye ûmê orte ke Dr.Şivan Seîd Elçî kişto.

Wext ke raya peyin mi kek Seîd Amed diy, ey mi re yew mesela qal kerd.

Ey va : Ez yew mude cuwa ver semedî kongre şiya kurdistana başûr, la kongre nêviraziyay. Ez ameya Zaxo de mi Dr. Şivan diy. Ma bênatê xo de qisêkerd, la ma piye nêkerd. Ez tepiya geraya a, ameya tirkiya.

Nozi nîşan dûno ke bênatê înan de yew problem bî.

Roportaj: Seyîdxan Kurij

Sait Bingöl kam o?

Sait Bingöl 1934 de dewê Çewlig Şaban de amewo dinya. La o hama 5 serre bi, keye înan bar kerd şi Amêd. Ey lise Amed de wend û 1955 de Zaningehî Istanbul fakulteyî Iktisat de dest bi wendiş kerd.

Sait Bingöl hama wendox bi 17î çele 1960 de bi sucdarkerdişî kutrçiye ya tepişiya. O heta penî serrê 1960 Istanbul-Harbiye de hucre de mend. Na dewa 10 serrî rûmit, penî 10 serran de kes hêna nêkot hepisxane.

Se ke yeno zûnayiş bi emirî Hukmatî o wext 50 roşnvîrî kurd tepişiyay û erziyayî hucreyanî harbiye. Înan re Emin Batu merd, 49 tenî mend. No rid ra na dêwa sey dewayê 49 yan (49 la davasi) tarîh de ca girot.

Sait Bingöl 1965 de wendişî xi qedna û heta 1969 sey planvirastox (Planlamaci) wezirtiye awankerdiş de xebitiya. 1969 de wezirtiye ti ra waşt ke mintiqa ser yew rapor hedre kero. Gani no rapor de halî dîn- ziwan û ticaretî mintiqa bivêciyayn orte. Ey rapor kerd hedre, la wezirtiyê îddi kerd ke ey bi no rapora dewayî parçekerdişî tirkiya (bolücülük) kerda. No rid ra o kar re erziya. O wext re o Xarpiyet (Elazig) de sey serbest muhasebecî xebitiyeno.

Sait Bängöl 1969 de Çewlig de semedî serektiye Belediya xo na rue. O namzeto xoser bi. 1977 de CHP ra hunc Çewlig de semedî parlementeriye ya xo na rue. Darbeyi 1980 ya pê zi o 1986 de Çewlig ra bi namzetî SHP. No vîcnayiş zi semedî parlementeriye ya bi. Raqîpanî Sait Bingöl o sey Kürtçî deşifre kerd. Partiye îktidar ANAP zaf girunê xo na no vinayiş ser ke o qezenc nêkiro. Pênî de namzetî ANAP qezenc kerd.

Sait Bingöl Çewlig re bi kenayî Emin Elçi ya zewicnaye yo û babî 4 kênêyan, 2 lacan o.

ئەمەنی "رادیۆی کوردی یەریڤان"

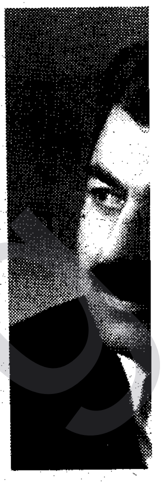

کچەکەی جەمیل جەلیل بەرپرسیارییەتی بەشی موزیکی لە ئەستۆ بوو. رۆشنبیری کورد"وەزیرێ ئەشۆ" لە بارەی خزمەتکردنی جاسمی جەلیل، وا دەنووسێت:" لە ساڵی ۱۹۵۵دا رادیۆی ئەرمەنستان دەستی بە پەخشکردنی بەرنامەی کوردی کرد. هەر لەم رێگەیەوە قسەکردن بە زمانی کوردی بووبە شتێکی کراوە و ئاسایی، جاسمێ جەلیل پەردەی بێدەنگی دڕاند، ئەوەی که لەو رۆژگارەوە تا ئەمرۆ ئێمە لەو رادیۆیەوە لە هونەرمەندان و گۆرانیبێژانی دەبیستین و دڵمان خۆش دەکا هەمووی لە سایەی "جاسمێ جەلیل"ە. ئێمە لە یادی تێپەڕبوونی ٥٠ ساڵەی دامەزراندنی رادیۆی کوردی یەریڤان، سڵاو رێز بۆ دامەزرێنەران و خەباتکارانی ئەم رادیۆیە دەنێرین و هیوای بەردەوامی و سەرکەوتنیان بۆ دەخوازین. ■■■

پێشمەرگە بە هێزێکی پارێزەر و سەربازی خوێندرایەوە و، قەڵەمی تەشکیلاتی بۆ خرایەگەڕ. یەک وەزارەتی لە شێوەی دەوڵەتدا بۆ دامەزرا، چەک و گیانی شاخ و توانا سەربازییە جێماوەکەی ناوشارەکانی بۆ یەکخرا و، بە تێکڕا پارتەکان هێزیان لێدانرا. بە وەزارەت دەگووترا: ئێوە پێشمەرگەن لە بەرگی سەربازیدا، بۆیە پێویستە گیانی گومان و خەمی رۆژگاری بەرانبەر بوونەوەی یەک بنێژن. بەڵام هەر لەو پێشمەرگانە تەشکیلاتی تری سەربازی دروست کرا، ئەمە لیوای تایبەت و، ئەوە هێزی گیان بەخشە و، ناتوانین ئەو راستییە نەڵێین کە ئەقڵی شاخ و پاشکۆیرژێمە دۆڕاوەکە لەم تەشکیلاتە نوێیانەدا هاوبەش بوون. گیانی شەڕنگێزی چێنرابوو، دەنا بەرهەمی لێک تۆران و، بەگژداچوونەوەی ئەم پارت ئەو پارتەمان لە رۆژێکی وەک ئەو رۆژانەدا بە بیانووی هیچ و پووچەوە نە دەبیستەوە. هەموو زوێر بوونێکی سیاسییانە لە نێو ئەو گەلە ستەم دیدەدا، ئاکامەکەی بە شەڕی خوێناوییەوە بەستزابوو. یەک بوو دوو، دوو بوو بە سێ، تاکو ئەو دەوڵەتە فەریکە لاوازەشمان خۆی لە شەڕێکی تری هێزی کوردییەوە گلان، ئەمجارەیان پەرلەمانیان لە وەرگرتنی هەڵگیرساندنی شەڕدا تێوەگلاند. هۆکاری جەنگی ناوخۆ چی بێت، گومانی تێدا نییە ماڵ وێرانی بۆ گەلەکە جێ دێڵێت. تامی ئەو تفتییەش هەر دەبێ پێشمەرگە ناچار بیچێژێت. هەر ماوە و لەم شەڕ بۆ بەرەی شەڕێکی تر رادەگوێزرا، بێ ئەوەی تاقە پرسێک چییە لە بڕیارێکدا پێی بکرێت. پەرلەمانیش زۆری نەکێشا، جەژنی لەدایکبوونی هێندە دووبارە ئەبووەوە، رەخنەی دەم بە ئازاری لەسەر هۆنرایەوە. مەبەستیش نەبوو چارەسەری بۆ بدۆزرێتەوە، بەڵکو پێگە و جێگە تری بۆ دەدۆزرایەوە و، وای لێهات ئەمجارە بێ ئەوەی پرس بەو بکرێت ئاگری شەڕی ناوخۆی نێوان هەردوو ئەو پارتەی پەرلەمانی لێ دروستکراوە، هەڵگیرسێت. دیسانەوە بە رستەی رازاوە و، دەنگ و باس بێژەری سەر بڵندگۆکانیان لە گشت ماڵێکدا خۆی پێداکرد و، سوێندیان لەسەر هەق و باسیان لەسەر ناهەق، قەناعەتیان بە زۆر کەس هێنا، تاکو کار گەیشتە ئەوەی دەستە و یەخە لەسەر گردێک یان تەپکێک که لە پەڵەوەر زیتر گیانلەبەرێک رێی لەسەر نەبوو. گیانی چەندین کەسیان خستە بەر زەبری تفەنگەکانیان. بڕوایان بە خۆیان بوو ئەوی لەسەرین، باڵادەستی نیشانی بدەن و، کەللە پڕ رقەکانیان، بە شێوەی بەخشینی ماڵ وێرانی و سەرلێشێواندن، لێرە و لەوێ هێدی هێدی گشت کوردستانی گرتەوە و، کار گەیشتە ئەوەی هەموو خانەوادەیەکی دوورە دەستیش بەشە خەم و ئازاری خۆی وەرگرێت. ئالەو رۆژەوە گیانی پێشمەرگە ناچارکرا وەک تەرمێک لەتەک ئەفواجی تازە تەشکیلاتکراوی تردا ملی بێ قەناعەت بنێ و، لە دژی هاوڕێیانی دوێنێی ناو وەزارەتەکەی بچێتە سەنگەرەوە. ئەگەرچی تێیدا بوو کللەیان وەک زرکەتاڵ هێندە بادابوو، بە تەواوی شڵقێنرابوو، بەری چاوی خۆی و لوولەی تفەنگەکەی نەبێت چیتر لە پەڕەی یادیدا نەمابوو. ئێستا بە نەژبیرەکانیا بچێتەوە و بیەوێت وەک یاداشتێک بیاننووسێتەوە، مێژووی ئەو سەرلەقینەی بۆ سیاسییەکان سەری پێدا، بپەڕێنێت؛ بۆ نموونە: شەوێ(..) لەسەر(..) راپەڕینی یەکەم... رێکەوتی.. تاکو... لە گردی سەرچنارەوە بەشداری راپەڕینی دووەم و... لە ساڵی ۱۹۹۳دا، پێشنیاری داوای نەقڵەکەم هاتەوە و، بە یەکجاری گەڕامەوە دەم سنووری ئەو گوندەی تێیدا لەدایکبووم. ساڵی ۱۹۹٤ تا ۱۹۹٥ پێی شەرمە هقیقەتەکەی بڵێ و دەیپەڕێنێت، یان ئەوەیە ئەو ماوە درێژخایانە دەکات بەوەی بە مۆڵەتی نەخۆشی بەسەری بردووە. بۆچی پێی عەیبە؟! کورتترین وەڵام: ئەو هەر پێشمەرگە بووە، بۆ جاری دووەم بوو بە برینداری جاشەکان هەڵیان کوتایە سەری، بەڵام مەردانە هاوسەنگەرەکانی لێیان هاتنەدەست و، بە پەلەقاژێ و چەندین مەترسییەوە رزگاریان کرد. لێی ناسیبوون.. ئەوی گووتمان ساڵی ۱۹۸٦بوو. ساڵ گۆڕا و زەمینەی رووداوەکان هەڵگەڕاوەتەوە.. ساڵی ۱۹۹٥ و ئەم سەرپرشیاری ئەو فەوجە تازە تەشکیل کراوەیە، کە هەمان ئامر فەوجی جاشەکانی ساڵی هەشتا و شەش برینداریان کرد و، هەوڵی کوشتنیاندا، ئەو دەمە لەتەک هێزی دوژمندا بەرامبەری دەجەنگان، وائێستاس بۆ بەرامبەربوونەوەی هێزێکی تری پێشمەرگە، دەبێ ئەم تەقەمەنی و خۆراک و پێویستی تریان لە نزیک هەمان شوێنەوە بۆ ئامادە بکات

درێژەی هەیە

درێژەی سمینارێک لەبارەگای پەرلەمانی.....

کوردستانی عێراق، وەک دەزانین ئەو بەشەی کوردستان ئەمرۆ ئازادە، بەڵام دەبێت کورد و سەرانی کورد بزانن چۆن ئەو ئازادییە دەپارێزن. دەبێت یەکڕیزی خۆیان بپارێزن، بنەما ئابووریەکانیان بەهێزبکەن و حیساب بۆ خەزینی ستراتیژی نەتەوایەتیان بکەن لە هەمووبوارەکانی ژیان، بە تایبەتی بەهێزکردنی هێزی پێشمەرگە، نابێت کارێکی وابکەن کە چەک لە هێزی پێشمەرگە داماڵن چونکە پێشمەرگە زامنی یەکەمی پاراستنی دەسکەوتەکانە. هەوڵبدەن لە کوردستان بنەماکانی کۆمەڵگای مەدەنی بەهێزبکەن بۆ ئەوەی سەرنجی وڵاتە پێشکەوتووەکان زیاتر بۆ خۆتان رابکێشن، تاکو لە کاتی پێویست زیاتر هاوکاریێ بکرێن. بەهەرحاڵ من بە ئایندەی کوردستان گەشبینم بە مەرجێ گەلی کورد و سەرکردەکانی زیاتر بایەخ بە بنەماکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و مافی مرۆڤ و پتەوکردنی پەیوەندیەکانیان لەگەل دنیای دەرەوە بدەن . ئەمەیان کارێکی زۆر گرنگە لە ڕووی سیاسیەوە بۆ کورد.

ئینجا "د.میخایل سوتریک". باسێکی دەربارەی دۆزی کورد لە سیاسەتی ئەمریکادا پێشکەش کرد و ئاماژەی بە کۆمەڵێک رووداوی مێژوویی و سیاسیی کرد و گووتی: پێویستە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بێدەنگ نەبێت لەو هەموو زوڵمەی لە کورد کراوە، پاشان هەریەک لە پەرلەمانتار وسەرۆکی ئەمنستی و نوێنەری وەزارەتی دەرەوە، را و بۆچوونی خۆیان لەسەردۆزی کورد لە خۆرئاوای کوردستاندا دەربڕی، لەسەر پشتگیریکردنیان بۆ گەلی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان، پێیان وابوو کە دەبێت کێشەکە بە پێی بنەماکانی مافی مرۆڤ چارەسەر بکرێت.

ئینجا "مەروان عوسمان" بابەتێکی تێر و تەسەلی لەسەر رەفتارەکانی رژێمی سوریا دژی گەلی کورد و نەتەوەکانی تر پێشکەش بەئامادەبووان کرد. لە درێژەی قسەکانیدا. ئاماژەی بە هۆکارەکانی راپەڕینەکەی قامشلۆ و دەڤەرەکانی تری کوردستان کرد و تیشکی خستە سەر توانەکانی رژێم کە رۆژانە دژی گەلی سوریا بەگشتی و گەلی کوردستان بەتایبەتی ئەنجامیان دەدا، هەروەها ئاماژەی بە دوا جینایەتەکەی رژێمی بەعس لە رفاندن و دەسگیرکردنی "شێخی خەزنەوی" کرد. لە درێژەی وتەکانیدا، "مەروان عوسمان" داوای لە نوێنەرانی حکوومەتی هۆڵەندی و ئەمنستی ئینتەرناسیۆنال کرد، بەپەلە حکومەتی سوریا شێخی خەزنەوی و زیندانییەکان ئازاد بکات. جێگەی باسە سیمینارەکە ماوەی چوار سەعاتی خایاند و کۆمەڵێکی زۆر لە کوردەکانی نیشتەجێی هۆڵەندا و ئەڵمانیا ئامادەی بوون، لەکۆتایی باسەکاندا ئامادەبووان را و بۆچوونی خۆیان ئاڵوگۆڕ کرد. ■■■

درێژەی شەش قوتابی کورد بەشداری....

ئاسیا.

دواتر لە ناوەندی ئەم چالاکیانەدا گرووپی کوردی بە پۆشینی پۆشاکی جل وبەرگی کوردی یەوە جوانترین هەڵپەڕکێ یان بە هەڵکردنی ئاڵای کوردستانە وە پێشکەش بە ئامادەبووان کرد کە جێگای ڕەزامەندی هەموو لا یەک بوون بۆ سەرنجدان لە هەڵپەڕکێ و پۆشاکە کوردیە کە یان و گوێ گرتنیان بۆ گۆرانی بە لەنجە و بەلەنجە.

شایانی باسە پێش ئەوەی دەست بە نمایشکردنی کارەهونەریەکانیان بکەن هەر لەلایەن یەکێتی قوتابی و لاوانی کورد لە هۆڵەندا چەند دیکۆمێنتێکی پڕ لە وێنە ئامادەکرا بوو کە بڕیتی بوو لە ناساندنی مێژوو و کولتوور و هونەری کوردی لە ڕێگای ئەو شاشە سینەمایەوە نیشان درا کە ئامادەبووان زانیاریەکی باشیان لە سەر کورد وەرگرت.

دواتر لە هۆڵێکی گەورەتر لە هەمان قوتابخانە هەریەکە لە گرووپەکان لەسەر مێزێکی گەورە هەر یەکە و ئیشی دەست و پاشماوەی فۆلکلۆری و نەتەوەیانە یان نیشان دە دا، گرووپی کوردیش لە ڕێگای ڕێکخراوی کولتووری کوردی چەندین کە ڕەستە و پاشماوەی فۆلکلۆری کوردییان نیشانی ئامادەبووان داو لە گەڵ خواردنی کوردی کە هەر گرووپە و خواردنی خۆیان لەگەڵ بوو، ئەمە و ئاهەنگە کە پێنج کاتژمێری خایاند و زۆر سەرکەوتووانە کۆتایی هات. ■■■

پەیامی کورد ئامادەی
بڵاوکردنەوەی ریکلامەی
بازرگانی و بروسکەی
پیرۆزبایی و پرسەنامەیە
بەنرخێکی گونجاو

کەلووەکانی هەفتە

کاوڕ ۳.۲۱ تا ٤.۲۰

لەوانەیە رووبەڕووی حاڵەتێکی سۆزداری تایبەتی بیت کە لەگەڵ تۆدا نەگونجێت، لەگەڵ ئەوەی کە تووشی چەند هەڵەیەک دەبیت، بەڵام زیانیان بۆ تۆ نابێت.

گا ٤.۲۱ تا ٥.۲۰

زۆر دوودڵیت پێش ئەوەی کە هەر کارێک ئەنجام بدەیت هەر چەندە ئەو کارەش سادە بێت، بەڵام لەم ماوەدا بڕیاری گرنگ وەرمەگرە چونکە بێ سوودە.

دوانە(جمک) ٥.۲۱ تا ٦.۲۱

مانگی داهاتوو زۆر خۆشە بۆ تۆ، بەتایبەتی ئەگەر بتوانیت کارەکانت تا رادەیەک کەم بکەیتەوە و بایەخ بە تەندروستیت بدەیت.

قرژاڵ ٦.۲۲ تا ۷.۲۲

لە بواری تەندروستی و کۆمەڵایەتی زۆر باشیت، لەم ماوەدا کەم هەست بە ماندووبوون دەکەیت بۆیە زۆر کات لە دەرەوەی ماڵ دەبەیتەسەر.

شێر ۷.۲۳ تا ۸.۲۲

بار و دۆخ بەگشتی باشە، هەندێ رووداو لە پێشتایە کە لەوانەیە بە هۆی یەک دوانێکیانەوە تووشی جۆرە بێزارییک ببیت.

فەریک ۸.۲۳ تا ۹.۲۲

پێویست ناکات خەم بۆ دەرفەتێک بخۆیت کە لە دەستت رۆیشت بە بێ ئەوەی سوودی لێ وەربگریت، ژیان هەلی دیکەی باشتری زۆر تێدایە.

تەرازو ۹.۲۳. تا ۱۰.۲۲

لەوانەیە هەندێک لە لەدایکبووانی ئەم کەلوە رووبەڕووی گیر و گرفت بنەوە لەگەڵ دایک و باوکیاندا، بەتایبەتی ئەوانەی کە لەدایکبووی دە رۆژی یەکەمی تەرازون.

دوو پشک ۱۰.۲۳ تا ۱۱.۲۱

رووبەڕووی هەندێ کێشە لەگەڵ هاوڕێ یان ناسیاودا دەبیت و دەتوانیت خۆتی تێدا کۆنترۆڵ بکەیت، لە بواری کاردا بەرەو باشتر دەڕۆیت.

کەوان ۱۱.۲۲ تا ۱۲.۲۱

لەگەڵ خەڵکیدا زۆر بە دڵپاکی رەفتار دەکەیت بەڵام گرفتی تۆ لەوەدایە کە زۆربەی خەڵکی بە پێچەوانەن لە بەرامبەری تۆدا، چاکتر وایە ئاگات لەوە بێت.

گیسک ۱۲.۲۲ تا ۱.۱۹

لە ناوەڕاستی مانگی داهاتوودا ئەگەری ئەوە هەیە هەندێ هەلی باشت بۆ برەخسێت کە کەم جار دەکەونە رێگەی مرۆڤ لە ژیاندا.

سەتڵ ۱.۲۰ تا ۲.۱۸

بەگشتی مانگێکی خراپ نییە، هەرچەندە هەست بە هیچ گۆڕانکارییەکی ئەوتۆ لە ژیانی دەوروبەرتدا ناکەیت.

نەهەنگ ۲.۱۹ تا ۳.۲۰

توانای ئەوەت هەیە کە کەسانی دیکە بە پێی ویستی خۆت بگۆڕیت و سەرنجی دەوروبەرەکەت بەلای خۆتدا زۆر رادەکێشیت.

پەیڤ...

نووسینی: ڤینۆس فایەق

ئاشنا نەبوون بە نەریتی دەست لە کار کێشانەوە لە لوتکەدا یان نەکا حیزبەکان دەستنوێژیان لە میللەت بشکێ

لە هەموو وڵاتە عەرەبییەکاندا و تەنانەت لە هەموو دەڤەری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕستدا بە کوردستانیشەوە سەرۆکێک نیە پێی بوترێ "سەرۆکی پێشوو" ، تەنها "سەرۆکی خوالێخۆشبوو" هەیە ، دەنا هەموو ئەو سەرۆکانەی ئێستا ئەیانبینین و ئەوانەی پێش ئەویش کورسی دەسەڵات وەکوو سزای زیندانی هەمیشەیی بۆ خۆیان ئەبڕێننەوە ، یان هەروەک ئەوەی کورسیەکەیان بە قۆنتەرات گرتبێ هەتا ئەمرن، ئەمە ڕەنگدانەوەی کولتوورێکی سەقەتی دەرئەنجامی سیستمێکی تا سەرئێسقان دیکتاتۆری کە لە هزرەکاندا ڕەگی داکوتاوە، کە ئەوەش وای کردووە بە شێوەیەکی ناراستەوخۆ هەر هەموو ئەو کەڵە پیاوانەی لەو دەڤەرەدا وانەکانی نیشتیمان پەروەری و خەباتی سیاسیان بەرجەستە کردووە و ئێمەش لێیانەوە فێربووین، بەشێوەیەک لە شێوەکان پرۆژەیەکن بۆ دیکتاتۆرێک لە دوارۆژدا.. زۆر جار کەباس لەو دیاردەیە ئەکرێت، قسەیەکی هونەرمەندی بەناوبانگی کورد (مەزهەری خالقی)م دێتەوە یاد، کاتێ ساڵی ٢٠٠٠ لە لەندەن بۆ چالاکیەک بانگهێشت کرابووم و دەرفەتم بۆ ڕەخسا بەو زاتە بەڕێزە بگەم ، ئەوەبوو لە دانیشتنێکدا بە ئامادەیی نووسەری کوردی بەڕێز "کەماڵ مەمەند میراودەلی" و هونەردمەندی شێوەکاری بەناوبانگ "ڕێبوار سەعید" و هونەرمەندی گۆرانیبێژ بەناوبانگ "عەدنان کەریم" لێم پرسی: کاک مەزهەر بۆ ئێستا کاری نوێتان نابینین و گۆرانی تازەت نییە.. ئەو زاتە بەڕێزە ئەو کاتە وتی: من ئێستا هەست ئەکەم گەشتوومەتە لوتکە بەو هەموو کارانەی کردوومن و مێژیەکی هونەری دەوڵەمەندیان بۆ دروستکردووم، هەست ئەکەم لە لوتکەدام، کاتێکیش هونەرمەند یان هەر کەسێک هەستی کرد گەیشتۆتە لوتکە باشتر وایە واز بێنێت وەک لەوەی بەدوای ئەوەدا کارێک بکات ئەو لوتکەیە بشکێنێت..

ئەو کاتە بە قووڵی بیرم لەو قسەیە نەکردەوە وەکوو ئێستا، ئەمڕۆ ئەوەی لەسەر گۆڕەپانی سیاسەتی ناو عیراق و ناوچەکە و بەتایبەت ناو کوردستان ڕوو ئەدات ئەو بیردۆزە ئەسەلمێنێت، زۆرجار وابیر ئەکەمەوە هەموو ئەو خەباتەی کرا تەنها بۆ کورسی بوو، نەک بۆ میللەت، چونکە هەتا ئێستا کەسی لە سیاسەتمەداری ئەو ناوچەیە نەگەیشتوونەتە ئاستی ئەو بیردۆزە کە بریتیە لە (نەریتی دەست لە کار کێشانەوە لە لوتکەدا و ڕێگە چۆڵ کردن لەبەردەم کادیر و توانا تازەکاندا)، دەنا دانانی هەندێ مەرجی (تەعجیزی) لەبەردەم ڕێکەوتنەکانی ئەم دواییەی ئەو دوو حیزبە و تەگەرەخستنە ناو هەوڵەکانی یەککەوتن و ئەو دووبەرەکیە بێ کۆتایەی لەسەر کورسی دەسەڵات لە ئارادایە، و مەترسیەکان لە تەقینەوەی بارودۆخەکان لە هەر کاتێکدا بێت بەهۆی هەبوونی دوو دەسەڵاتی (لەخۆنەبردوو) بەهەموو پێوانەکان، دوو دەسەڵات هەرگیز ئامادەییان تیانیە تەنازول لە ویستی تاکەکەسی و تاکە حیزبی خۆیان بکەن بەخاتری بەرژەوەندی گەل، ئەو میللەتەی بۆتە بنێشت و بەدانی سیاسیەکاندا نووساوە هێند شێلرا و جوورا، ئەو میللەتەی لە ئاکامدا بری هەرەگەورەی سەرجەمی باجەکان ئەدات لە ئاکامی ململانێیەکی بێ تام و بێ مانا لەسەر کورسی..

لە دونیای پێشکەوتووی سیاسەتی نێونەتەوەیی ئەمڕۆدا هیچ پەرلەمانێک نیە بە داخراوی کۆبوونەوە دوور لە چاوی میللەت ساز بدات، بەڵام کورد هەتا ئێستاش لەپشت پەردەوە شەڕ ئەکەن و لەبەردەم دونیادا دەست ئەکەنە ملی یەک، لە کاتێکدا ئەگەر سیاسەتمەدارێکی ئەورووپی لەگەڵ سیاسەتمەدارێکی تر ناکۆک بێت سەبارەت بە مەسەلەیەک ، ڕاشکاوانە و بە ئاشکرا ئەیڵێی ، چونکە گەل متمانەی پێبەخشیوە و خۆی بە لێپرسراو دەزانێت لەبەدەم متمانەی ئەو میللەتەدا ، بەڵام سیاسەتمەداری کورد تەنها و تەنها متمانەی بە کورسی دەسەڵات هەیە، ئیتر هەمیشە چۆن کۆن لە هەندێ خێزان و ناوەندی عەشایەریدا ژن و پیاو بە جیا نانیان خواردووە و ژووری میوانداری ژن و پیاو جیاواز بووە ، سیاسیەکانی ئێمەش هەموو شتێکیان لەیەک جیاکردۆتەوە ، هەوەک ئەوەی دەستنوێژان لە میللەت بشکێ، بەجیا لە میللەت و خواستی میللەت نان ئەخۆن و سیاسەت ئەکەن..

بەداخەوە ئەوەش بنەمایەکی کولتووری و سایکۆلۆژی و پەردوردەیی هەیە کە پێویستی بە لێکۆڵینەوە و قووڵبوونەوە هەیە ، ئەگەر لە بچووکترین دەسەڵاتەوە بیگرین لەناو دامودەزگای کۆمەڵگاوە کە خێزانە هەتا دەگاتە بەرزترین پلەکانی دەسەڵات ئەبینین کولتورێک یان نەریتێک نیە پێی بوترێت (دەست لە کار کێشانەوە بۆ بەرژەوەندی گەل) یان (دەست لەکار کێشانەوە لە لوتکەدا) بۆ ئەوەی هەر نەبێت یەکێ لە بنەماکانی دیموکراتیەت داکوترێت ،)لەخۆبوردوویی سیاسی(یەکێکە لە هەرە سیفەتە گرنگەکانی ئەبێت لەسەرکردە و سیاسەتمەداری سەردەم و شارستانیدا هەبێت، کە بەداخەوە ئەیڵێم هەتا ئێستا لە هەموو ناوچەی خۆرهەڵاتدا بە کوردستانی ئازاد و بەناو دیموکراتیشەوە سەرکردەیەکی لەژیاندا ماومان نیە هێند لە خۆبووردوو بێت تا ئەو ڕادەیەی کە باس لە میللەتەکەی دەکات نەیبەستێتەوە بە قاچی ئەو کورسیەی وەک سەرکردە لەسەری دائەنیشێت..

کەواتە دیموکراتیەت وەک پرۆسە شتێکی ئێجگار جیاوازە لە دیموکراتیەت وەک دروشم ئەگەر وەکوو ئاو و دۆش لەبەرمان نەبێت ، ئەگەر نەتوانین لەسەر ئەرزی واقیع بەجەستەی بکەین، چونکە لەناو هۆڵەکانی کۆبوونەوەکاندا باس لە دیموکراتیەت ئەکرێت وەک ئەوەی لە کتێبدا باسی کراوە، بەڵام هەرگیز هزری سیاسی و کولتووری و فەرهەنگی کورد هەتا ئێستا لەدەست کورتبینی سیاسی ئەناڵێنێت و وەک وتم تەنها و تنها میللەتە باجی ئەو کورتبینیەی سەرکردەکانمن ئەدات. ■■■

venusfaiq@yahoo.co.uk

به بۆنەی ٥١ ساڵ تێپەڕبوونی

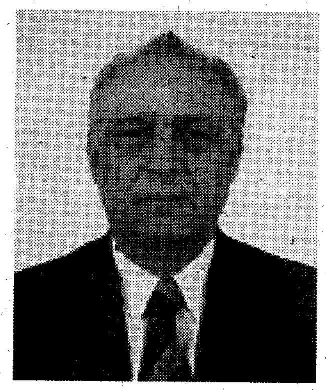

پرۆفیسۆر جەلیلی جەلیل

ئەمساڵ ڕادیۆی کوردی لە یەریڤان ٥٠ ساڵی لە تەمەنی پڕ خزمەتگوزاری خۆی تێپەڕاند، ڕۆژانە بە پەخشکردنی بەرنامەی کوردی، بیستەرانی دڵخۆش دەکرد. هەموو ڕۆژێ لەگەڵ دەستپێکردنیدا، نەک بە هەزاران، بەڵکو بە ملیۆنان کورد بە دیار بیستنی پرۆگرامەکانی کوردی ئەم ڕادیۆیەوە دادەنیشن، گوێ لە گۆرانی و ئاوازی کوردی دەگرن، ئەمڕۆ دوای ئەوەی پەردەی سانسۆری سۆڤێت نەماوە، هاتن و چوون ئازادترە، بە هەر سنوورێکدا تێ دەپەڕی، باس باسی ڕادیۆی یەریڤانە و باسی پەنجا ساڵەی خزمەتی ئەم ڕادیۆیە دەکەن. ڕۆشنبیرانی سۆڤێتی پێشوو، وای دەبینن کە ئەو ڕۆڵە گرنگەی ئەم ڕادیۆیە بینیویە، نەک هەر جێی سوپاس و پێزانینی گەلە بەڵکو بووەتە مێژوویەک و نرخاندنی ئەو مێژووەش بەردەوامە. دامەزراندنی ئەم ڕادیۆیە وەک بنیاتنانی ماڵێک یان مەڵبەندێک بوو، ببووە بنکەی ڕۆشنبیرانی* کوردی ئەرمینیا و ڕۆشنبیرانی کوردی سۆڤێتی پێشوو. ئەوانیش هەر یەکە و جێ پەنجەیان دیارە و هەر یەکە بەشێکیان تێدا ئاوا کردووە، ئەگەر هاوکاری ئەو ڕۆشنبیرانە نەبوایە و زانیاری هونەرمەندا و ئاوازی ئاوازدانەران و گۆرانی گۆرانیبێژان، ئەوا ڕۆدیۆی یەریڤان بەم جۆرە نەدەبوو. هەر پرۆژەیەک دەستپێک و بەردەوامی خۆی هەیە. بەردەوامی ڕادیۆی یەریڤانیش ڕوویەکی گەشە لە مێژووی کورددا. پێویستە ئەم مێژووە بناسێنرێت و لە لایەن خۆشەویستانییەوە هەڵبسەنگێنرێت. ساڵی ١٩٥٥، ساڵی سێ ڕووداوی گرنگ بوو لە ژیانی گەلی کورددا لە ئەرمەنستان، وەکو دەرچوونی ڕۆژنامەی (ڕێیا تازە) و ڕێگەدان بە بەکارهێنانی زمانی کوردی لە ڕادیۆی یەریڤان، ڕووداوی سێهەم بڕیاری پارتی کۆمۆنیستی ئەرمەنستان بوو لە ناحییەی تەلین، کە زیاتر لە نیوەی دانیشتوانی کورد بوون، بە پێی بڕیارەکە دەبو کۆمۆنیستێکی کورد دابنرێت، بەرپرسیاری ڕۆژنامە" مرۆیێ ئەسەد" دەستنیشان کرا. بۆ بەرپرسیارییەتی ڕادیۆی کوردیش جاسمی جەلیل دەستنیشان کرا، کە پێشتر لە ناحییەی بتەلین وەک کاتبی حیزبی خالد چەتۆییڤ ناسرابوو. ڕادیۆی یەریڤان بە ڕەسمی ڕۆژی ١٩٥٥/١/١ بەرنامەکانی خۆی دەسپێکرد، لە سەرەتادا ڕۆژانە پەخشی کوردی ١٥ دەقیقە بوو، بە زوویی کرایە نیو کاتژمێر ، پاشان بۆ سێ کاتژمێر و نیو زیاد کرا. ڕادیۆی کوردی گۆرانی زۆری کوردی پێشکەش دەکرد کە هەم کوردەکان پێیان خۆش بوو هەم ئەرمەنەکان. ڕادیۆکەش دوو بێژەری کوردی هەبوون، بە دەنگی ئافەرەت (نورا پۆڵاتۆڤا) و (نورا عەگید ئاغا) هەروەها خانمە ڕۆشنبیری کورد بە ناوی (وەزرێ نادری)، بە دەنگی پیاوانیش (ئۆردیخانی جەلیل، جاسمێ جەلیل وەک سەرۆکی ڕادیۆی کوردی و نورا پۆڵاتۆڤ وەک بێژەر، ڕۆژی کردنەوە لە ١٩٥٥/٥/١ بە مووچەی ڕەسمی خەباتکارانی ئەم ڕادیۆیە بوون بەڵام ئۆردیخانی جەلیل وەک هاوکار و بێ مووچە بوو. لە سەرەتادا لە ڕادیۆ، کاسێت و قەوانی کوردی نەبوون هەرچەندە زۆر پێویست بوون، دەستەی یەکەمی تیپی مۆسیقا و گۆرانیش، تیپی (شاملێ بەکۆ) بوو، شاملێ بەکۆ لەناو کوردی ئەرمەنستان و گورجستاندا، هونەرمەندێکی ناودار بوو، بە تیپەکەیەوە بە گوند و ناحییەی سارەکاندا دەگەڕا و ئاهەنگ و کۆنسێرتی سازدەکرد، لە ساڵی ١٩٣٠دا لە ڤیستیڤاڵی ئەرمەنستان بەشداری کرد و خەڵاتی باشی وەرگرت، یەکەم ئاوازیش کە لە ڕۆژی دەستپێکردنی ڕادیۆبیسترا، یئاوازی شاملێ بەکۆ بوو، لەهەمان کاتدا (عەگیدی تێجر) و (تاهارێ ئەمەر) بوونە دوو هاوکاری باش بۆ ڕادیۆکەمان، تاهارێ ئەمەر بلوێری دەژەن و هەڵبەستی دەنووسی و عەگیدی تێجر بە دەنگە خۆشەکەی دەیچریکاند و بە گۆرانی دەیگوتن. جاسمێ جەلیل لە ١٩٥٥/١/١وە لە ڕادیۆی کوردیدا کاری کردووە تا ١٦ دیسەمبەری ١٩٦٣، هەتا ١٩٥٨/٤/٢٧ وەک سەرۆکی ڕادیۆ، لەوەش بەدواوە وەک ریداکتۆری ئەدەبیات و موزیک تا١٩٦٣/١٢/١٦ ، ئەو ٩ ساڵی تەواو لە ڕادیۆی کوردی یەریڤان کاری کردووە، دواتر چووە پێنسیایێ، دواتر لە ساڵی ١٩٦٧ - ٢٠٠٣

پێشمەرگە

کەمال ڕەئوف هەنجیرە - ئەڵمانیا

بابەتێکی لێکۆڵینەوەیە

بەشی نۆهەم

گەیشتە ئەوەی ئەمجارە بە ڕاشکاوی پێشمەرگە بووە ئامرازی تەواوی خواستە سیاسییەکان. بەو ئامرازە دەتوانێت سنووری دەسەڵاتی خۆی بگۆڕێت. لەو ڕۆژانەوە هەست بە بوونی دەستێک دەکرا کە یاری بە دیموکراتییەت دەکا و، لە ناکاوێکەوە لە سیاسی کوردییەوە ژەند. دوای ڕاپەڕین، پێویستە ڕەوی گشتی چوار ملیۆنی بێت. دوای ئەو ڕەوەش هێوەربوونەوەی بار و دۆخی گشتی تەنها بە تەڵە نانەوەی یاری گفتوگۆی دایەلۆگ دەخوڵقێنرێت. جێی قەناعەتیشە پاش نەگەیشتن بە ئاکامی گفتوگۆ، گەر میللەتی کورد لەلایەن سیاسییەکانیەوە لە یەکچوونێکدا بە بێ سەرژمێری گشتی و کوردستانیکی ئازادکراوی سەرتاسەری بە هەر شێوازێک بیت، گست بەرەو سندوقی هەڵبژاردن بکرێتەوە. ئەوەش چارەسەرییەکی بنەڕەتی نییە، بەڵام بۆ سەردەمەکە وەک مادەیەکی سڕکردن و بێهۆشی وابوو، چەندیش دەخایەنێت ئەوەیان پەیوەندی بە گۆڕانکارییەکانی ناوچەکەوەیە، بەتایبەتی باری سەرجەم عێراق. لەو دەمەوە سیاسییە کوردەکان نەیانتوانی بانگەوازی ڕاگەیاندنی سنووری سەرتاسەری کوردستان ئاشکرابکەن، بەڵکو دەوڵەتە هاوپەیمانەکان سنووری دەسەڵاتی کوردیان بە هێڵ کێشا، ئەو هێڵەش دەیڵێ سی و شەش بوو. کەس نەبوو بە بێ پرسینەوە لە دانانی ئەو هێڵە و دیاریکردنی سنو و ر ی دەسەلاتی کوردی . پەیرەوی ئەو بریارە نەکات . بە بێ ورتە و بۆڵە بۆڵ دڵمان بە پاراستن و بوونی چەکوشی ئامادەکراوی هاوپەیمانان خۆش بوو. ئوەی لێپرسراوی سیاسی و خاوەنی بڕیار و دەسەڵات بوو، لە کۆشک و تەلاری جۆر بە جۆر قایم کران و، ڕاگەیاندنەکان بەرفراوانتر لە سەرهەڵداندابوون و جۆربەجۆر لە ژێر باڵی سیاسیدا نە خشێنرا ن . پەرلەمان یەکخرا و، دەسەڵات بە تەواوی لە نێوان دوو پارتی گەورەدا بەشکرا، چۆن برا و چۆن درا تەنها بۆ خۆیان لێپرسراو و بڕیار دەرن. لەو دەمەوە

دەڵێن لە جێی شەو، ڕۆژ دێت. نەخێر وا نییە، شەو هەر شەوە و ڕۆژیش خۆی بە هاتنی شەو نادۆڕێنێت. بەڵکو تا بۆی بکرێت لە بری هەڵدێت. بەڵام سەد مەخابن بۆچوونی سیاسی ئێمە تاکو ئەمڕۆش گەردن ئازادی و برایەتی و تەبایی، بۆ دەرەوەی خۆی هەمیشە خوازیارە. لە ناوخۆشدا مەگەر تەنها لە کاتی پاراستنی بەرژەوەندییە سیاسییەکانی خۆیاندا هەمیشە بانگەشە بۆ برایەتی و تەبایی و یەک هەڵوێستی بکەنەوە. تاکو ئێستا لەسەر ئاستی سەرکردایەتی و جەماوەری نەیانتوانیوە، ئەو دروشمە پیرۆزە کە بریتییە لە تەبایی و یەکبوونی هەڵوێستی ڕاستەقینە بەرامبەر بە ئامانجە سەرەکییەکان، وەک هێڵێکی ستراتیژی سیاسی و شۆڕشگێڕانە بڕیاری لەسەر بدەن و دەست بەکاربن بۆی. لە ڕۆژانی هەوڵی ڕێککەوتندا پێشمەرگە، لە سەربازگە و، بەر بارەگا و، لە دەمە دەمی پشووی نێوماڵدا چاوەڕوان بوو. کێشەکان لە ئەندازەی بیری ئەو دەرچووبوون، زۆرینەی هەستی بە ئامرازبوون دەکرد. کارێکی زۆر ئاساییشە، ئەگەر بێت و پێشمەرگە ئامرازی خۆ پێگەیاندن بێت؛ بەڵام بەو مەرجەی ئەو خۆ پێگەیاندنە ئامانجی سەرەکی گشتی بێت، نەک پلان و مەبەستی سیاسی تاک و دەستە. لەو ڕۆژەوە، لە دوای ڕاپەڕینەوە، کاتێک بەرەی شۆڕش تێکەڵ بە بناغەی کۆمەڵ بوو، سیاسەت لە پەرژینی ئایدییەکدا گیر نەبوو، سنوورەکانی ناوەوە و دەرەوەی بەرنامە سیاسییەکانی دەبڕی، تاکو بەڵێ بۆ تۆ، بەڵێ بۆ تۆیەکی ژمارە زۆر بۆخۆیان بەدەست بێنن. سیاسەتی کوردی چووە قاڵبی ویستی دەستەی سیاسەتمەندانەوە و، لە بواری ئامانجە سەرەکییەکانی هێزی پێشمەرگەوە پەڕانەوە. کەس نەما گومان لە بوونی ئەم دەسەڵات لەسەر خراپەکاری ئەو دەسەڵات. لە بەرژەوەندییەکانیا نەکات.بۆیە قەوارەی پێشمەرگەبەرەو گۆڕانیکی تر چوو. تاکو

دیداری هەڵکەوت زاهیر لەگەڵ:

هونەرمەند نەجمەدین غوڵامی

دەنگێکی خۆش و سیحراوی، هەستی ناسک، شیعری جوان و پڕ واتا، ئاوازی خۆش بەجۆرێک مرۆڤ بە بیستنی گۆرانییەکانی نەجمەدین، هەست دەکات دیمەنی جوان ئاسای بەهەشت دێنە بەرچاوی، چەمەن سەرانسەر، داری ژاڵە، هاژەی شەتاوان، قاسپە قاسپی کەو، هەنگە زەردە، کێ هەیە ئەم وشە جوانانەی لە خۆشترین ئاوازدا نەبیستبێت؟ کێ هەیە نەجمەدینی غوڵامی نەناسێت؟ کێ هەیە نەجمەی غوڵامی خۆش نەوێت، کێ هەیە سی دی و کاسێتی نەجمەدین لە ماڵیدا نەبێت؟ نەجمەدینی غوڵامی هەر هونەرمەند نییە، تێکۆشەرە، دیموکراتیخوازە، مرۆڤ پەروەر و بە هەڵوێستە، کاکە نەجمەی غوڵامی هەرچەندە سیمای کوێستان ئاسا ڕەنگی سپی گرتووە، بەڵام هەمیشە وەک لاوێکی هەژدە ساڵی گۆرانی بۆ ژیان و سروود بۆ ئازادی دەڵێت. هەفتەنامەی پەیامی کورد کە بە ئەرکی خۆی دەزانێ هونەرمەندان بەسەر بکاتەوە، بە خۆشحاڵییەوە دیدارێکی لەگەڵ هونەرمەند نەجمەدینی غوڵامی سازدا.

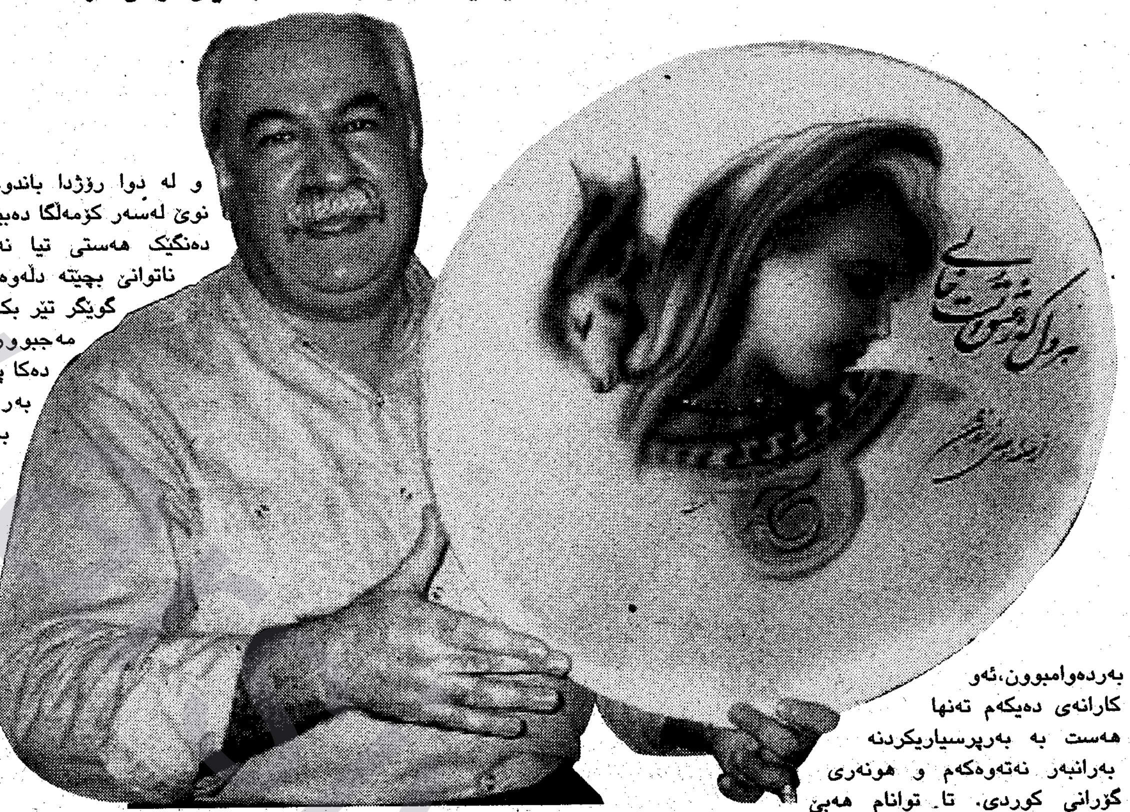

هەڵکەوت: دتوانین کورتەیەک لە سەرەتای ژیانی هونەریی بەڕێزتان بزانین؟

وەڵام: بەهۆی ئەوەی کە باوکم و مامم دەنگیان خۆش بوو، لە سەرەتای منداڵیمەوە، منیش خولیای گۆرانی بووم و تەمەنم حەوت ساڵان بوو کە دەستم بە گۆرانی گوتن کرد. لە پۆلی یەکی سەرەتایی وانەیەکمان بوو کە وانەی گۆرانی گوتن بوو. من بەردەوام لە پۆلەکەدا گۆرانیم دەچڕی، مامۆستاکەمان کە کاک موعیدینی شەهابی بوو، خۆشی گۆرانیبێژ بوو، زۆر هانی دەدام بۆ گۆرانی چڕین و لە کۆڕ و کۆمەڵی بنەماڵەی خزماندا، بەردەوام گۆرانیم دەچڕی. لە چالاکی قوتابخانەدا، بەردەوام بەشدار دەبووم. لە تەمەنی چوارده یا پانزە ساڵان بووم کە چەندین شریتی گەریانم بڵاوکردەوە(گەریان شێوە گۆرانییەکی ناوچەی سنەیە، کە لەسەر ریتمی ٨/٧ دەچڕن و لەسەر زوربەی مەقامەکان ئەم گۆرانیە هەیە و منیش ئەزموونێکی تەواوم لەسەر ئەم شێوازە گۆرانییە هەیە و بە باشترین شێوە دەیچڕم، جێگای باسە کە ئەم شێوە گۆرانییە هەڵپەرکێیەکی نەرمیش لەسەری دەکرێ)، لە تەمەنی حەڤدە ساڵیدا بە یارمەتی هونەرمەندی خۆشەویست کاک عەباسی کەمەندی، چومە کۆشکی لاوانی سنە و رادیۆ و تەلەفزیۆنی سنە، هەر لەو کاتەوە بە شێوەیەکی رەسمی دەستم بە کاری هونەری کرد کە یەکەم کاسێتم و یەکەم ئاوازی خۆشمی تێدابوو، بڵاوم کردەوە لەگەڵ کۆمەڵێک هونەرمەندی شاری سنە، "فەروخ ڕیاحی"، "جەمشید نیکخواه"، "بەهزاد هۆمایزن ڕوز" و چەند کەسێکی تر تۆمارمان کرد، ئەو بەرهەمانە هەر ئەو کاتە گەیشتنە باشووری کوردستانیش، تا ئەمڕۆ ١٣ کاسێت و ٦ CDم بڵاوکردووەتەوە، بێجگە لە کۆنسێرت و پرۆگرامی تەلەفزیۆنەکان و زوربەی بەرهەمەکان، ئاوازی خۆمن و خاوەنی کۆمەڵێک سروودی شۆڕشگێرانەم، یەکەم جاریش لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا من سروودم داناوە و بڵاوم کردووەتەوە، چەندین ساڵ لە ڕیزی پڕ شانازی پێشمەرگەی کۆمەڵەدا کاری هونەریم کردووە، دوای کارەساتی هەڵەبجە، هاتوومەتە ئەوروپا و لە وڵاتی سوید نیشتەجێ بووم و، لە زوربەی وڵاتانی بنیادنا ئاهەنگی کوردیم بەرپوە بردووە و، لە چەندین میهرەجانی گەورەدا بەشداریم کردووە و لە ٢٠٠٥/٥/٣١ بۆ میهرەجانێکی گەورەی موزیکی کوردی بۆ دیاربەکر بانگکرام.

هەڵکەوت: دوای ئەو هەموو خزمەتە، تا ج ئەندازەیەک لە کارەکانت رازیت؟

وەڵام: بەهۆی ئەوەوە کە ئێمە خاوەنی وڵاتی خۆمان نەبووین، هیچ لایەنێک پشتگیریمانی نەکردووە، بەپێی ئیمکان کاری هونەریم کردووە؟ ئەو بەرهەمانەی تۆمارم کردوون، سەداسەد لێیان رازی نیم، دەتوانرا لەوەش باشتر بن، دیارە توانامان هەر ئەوەندە بووە، ئێستاش هەر ئێمەی هونەرمەند ماف خوراو نین و هیچ دڵگەرمییەکمان نییە بۆ بەردەوامبوون،ئەو کارانەی دەیکەم تەنها هەست بە بەرپرسیاریکردنە بەرانبەر نەتەوەکەم و هونەری گۆرانی کوردی. تا توانام هەبێ کۆڵ نادەم و کاری هونەری درێژە پێ دەدەم. پەیامیشم ئەوەیە کە هەموو لایەنێکی دەسەڵاتدار کە مافی هونەرمەندان بپارێزن و لە گەلی خۆم داوا دەکەم کە بەرهەمەکانم کۆپی نەکەن و پشتگیری هونەری راستەقینەی کوردی بکەن.

هەڵکەوت: چۆن دەڕوانیتە کارە هونەرییەکان لە کوردستان و تاراوگە؟

وەڵام: لەم دوو سێ ساڵەی دواییدا، کاری هونەری لە کوردستان، روو لە گەشەیە، بەڵام دیسان گوێگر تێر ناکەن، بۆ نموونە هەتا ئەمڕۆ گروپێکی پۆپ لە کوردستان نییە کە بتوانێ گەنجەکانمان تێر بکات، بۆ ئەوەی نەکەونە دوای موزیکی بێگانە، چەندین فیستیڤاڵی موزیکی کوردیش کراون، بەڵام زۆر بەداخەوە زوربەی گۆرانییەکان یان فارسی بوون، یان ئایینی کە ئەوە جێگەی داخە. ئێمە وەکو میللەتی کورد کە ئێستا بەرەو نەتەوەبوون دەچین، نابێت هیچ کات ئەوەمان لەبیر بچێت کە هەموو فیستیڤاڵەکانمان دەبێ رەنگ و بۆی تەواوی نەتەوایەتی پێوە دیاربێ، رێگە نەدەین موزیکی کوردی چەواشە بکرێ، جێگای زوربەی هونەرمەندانی کورد لەو فیستیڤاڵانەدا خاڵی بوو، ئەوانەی کە بە درێژایی تەمەنیان خزمەتی موزیک و گۆرانی کوردییان کردووە. کۆمەڵێک هونەرمەندی زۆر لە تاراوگەن و هەروەها کۆمەڵێک کاری جوان کراوە و کۆمەڵێ کاری زۆر خراپیش کراوە لە چەواشەکردنی گۆرانی کوردیدا، بە داخەوە میدیا کوردییەکانیش بایەخ بەو چەواشەکردنی هورە کوردییە دەدەن. هونەرمەندی بەتوانای زۆر هەیە لە دەرەوە بەڵام بە داخەوە رێکخراو نین و هەروەها یەککگرتوو نین و بێ پشتیوانیشن.

هەڵکەوت: کەموکورتییەکانی گۆرانی و موزیکی کوردی چۆن دەبینیت و تێرنەکردنی گوێگران چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

وەڵام: کۆمەڵێک خەڵک هەن کە حەزیان لە گۆرانییە، بەڵام بەداخەوە گۆرانی دەڵێن و ژەنیارەکانیش یارمەتییان دەدەن و گۆرانیان بۆ تۆمار دەکەن و سەریان لە خەڵک شێواندووە، ئەمە کارێکی ترسناکە و لە دوا رۆژدا باندوری نوێ لەسەر کۆمەڵگا دەبێت، دەنگێک هەستی تیا نەبێ ناتوانێ بچێتە دڵەوە و گوێگر تێر بکا و مەجبووری دەکا پەنا بەرێتە بەر موزیکی میللەتانی تر و، لە موزیکی کوردی فاسیلە بگرێ، ئەمەش زیانی خۆی هەیە و بە گشتی لە هونەری کوردی بێزار دەبن. من پێموایە جێگای موزیکی مۆدێرن واتە پۆپ زەر لە موزیکی ئێمەدا خاڵییە و هەروەها نوێخوازی زۆر کەم دەبینم لە موزیکی کوردیدا.

هەڵکەوت: لە رووی زانستییەوە، تێکست و ئاوازەکانی گۆرانی کوردی چۆن هەڵدەسەنگێنیت؟

وەڵام: چەند گۆرانیبێژێک هەن کە دەتوانم بڵێم ئاستی هونەرییان بەرزە و مرۆڤ چێژ لە دەنگیان دەبینێ بەڵام گۆرانی کوردی هێشتا لاوازە، دەکرێ لەوە دەوڵەمەندتر بێت، سەبارەت بە تێکستی گۆرانی کوردی، هەڵبەستی باش هەیە بۆ گۆرانی، ئەگەر گۆرانیبێژەکانمان سوودی لێ وەربگرن، بەهۆی تەکنۆلۆژیاوە مرۆڤ دەتوانێ بە ئاسانی پێوەندی دروست بکا بە شاعیرەوە و سەبارەت بە ئاستی زانستی هونەرمەندان، دەتوانم بڵێم لاوازە و فەنتازای کەم دەبینم، هەر ئەوە کار دەکاتە سەر ئەوەی کە هونەری کوردی لەسەرخۆ گەشە دەکا، یەک شت لەبیر نەکەین بازاڕەکە گەشە بە هونەر دەدا، هونەری کوردی بازاڕی نییە و ئەوەش زۆر دەوری هەیە کە هونەرمەندانی کورد دڵسارد دەبن و ناتوانن کاری گەورە بکەن.

هەڵکەوت: چی بە پێویست دەزانیت بۆ هونەری کوردی بکرێت؟

وەڵام: دەبێت لایەنە دەسەڵاتدارەکان پشتگیریی لە هونەر مەند و هونەری راستەقینە بکەن، ژیانیان دابین بکەن بۆ ئەوەی تەنها کاری هونەری بکەن، ئەو کاتە هونەری کوردیش زیاتر گەشە دەکات، بەڵام هونەرمەندێک بچێ ١٥ کاتژمێر کار بکات یان هونەرمەندێکی تر چاوەڕێی ئەوە بێت بزانێ لەکوێ شەوێکی کوردی هەبێت، بەم شێوەیە هونەری کوردی ناگەشێتەوە. من پێشنیارم ئەوەیە کە ئەو هونەرمەندە بەتوانایانە بە زووترین کات کۆبکرێنەوە بۆ ئەوە بتوانن بڕیارێک بۆ پێشخستنی هونەری کوردی و هەروەها بۆ چارەنووسی خۆیان بدەن.

هەڵکەوت: ئایا مافی هونەرمەندی کوردە، بێجگە لە زمانی کوردی بە زمانی بێگانەس گۆرانی بڵێت؟

وەڵام: هونەرمەند مافی خۆیەتی بەچ زمانێک گۆرانی دەڵێت بەڵام ئێمە میللەتێکی بندەستەین، تا ئەمڕۆ یەک پارچە لە وڵاتەکەمان ئازاد کراوە، تا زەمانێک کە وڵاتێکی سەربەخۆمان نەبێت و بە تەواوی هەموو مافە نەتەوایەتییەکانی خۆمان بەدەست نەخەین، من پێموایە نابێت بە هیچ زمانێکی تر گۆرانی بڵێین، تەنیا زمانی کوردی نەبێت. ئێمە زاراوە کوردییەکانی خۆمان بەباشی نازانین، چۆن بێین بە زمانێکی تر گۆرانی بڵێین؟

هەڵکەوت: وەک هونەرمەندێک چۆن دەڕوانیتە ئەم هونەرمەندانە؟

(حەسەن زیرەک، عەلی مەردان، ناسری رەزازی، مەرزیە فەریقی، ئەیوب عەلی، تارا رەسوڵ)

وەڵام: من وەکو گۆرانیبێژ، هەر گۆرانیبێژێک هەست لە دەنگیدا هەبێت کارم تێدەکات، چێژی لێ وەردەگرم، ئەوانەی کە لە دڵەوە گۆرانی دەڵێن نەک ئەوانەی کە تەنها بە دەم گۆرانی دەڵێن.

هەڵکەوت: دوا هەواڵی هونەریی بەڕێزتان چییە؟

وەڵام: CD بییەکم تۆمار کردووە کە نۆ گۆرانی لەخۆ دەگرێ، حەوت گۆرانییان ئاوازی خۆمن و شیعرەکانێ شیعری هاوڕێی خۆشەویستم کاک ئیسماعیل خورماڵیە و دوو گۆرانیش فۆلکلۆرن، دابەشکردنی گۆرانییەکانیش کاک ئاکۆ کردوویەتی، هیوادارم بەم زوانە بڵاوی بکەمەوە.

هەڵکەوت: دوا وتەت بۆ پەیامی کورد؟

وەڵام: هیوادارم پەیامی کورد رۆژ بە رۆژ لەگەشەدا بێت و هونەرمەندانی تاراوگە بەسەر کاتەوە و، دەنگییان بەکۆی هەموان بگەیەنێت. ■■■

شەش قوتابی کورد بەشداری ئاهەنگی شەوی ئاسیا دەکەن لە شاری "دێڵفت" ی هۆڵەندا

ساسان دەرویش ـ هۆڵەندا ـ رۆژی هەینی رێکەوتی ٢٠٠٥/٥/٢٠ لە شاری "دێڵفت"ی هۆڵەندا، قوتابخانەی (**UNESCO_ IHE institute for water Education**) ئاهەنگێکیان لە ژێر ناونیشانی شە وی ئاسیاسازکرد بۆ هەموو قوتابییەکانیان کەبریتین لەو قوتابیانەی کە لە چەندەها وولاتی جیاوازەوە هاتوونەتە ئەم قوتابخانەیە بۆ خوێندن. بێگومان ئەم قوتابخانەیەش لە قوتابی کورد بێبەش نیە، کە لەلایەن هەردوو ئیدارەی جیاوازی حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە بەزە ماڵە، شەش قوتابیان رەوانەی ئەم قوتابخانەیە کردوە، بەڕێزان (شیروان شریف قورتاس، ئەیاد عبدول سەلام جلیل، سەردار عومەر قادر، بێستون شریف، نزار حەمە، سۆران حەسەن).

بۆ بەشداربوونی ئەو قوتابییە کوردانەش

لەم ئاهەنگە گەورەیەدا، دەبێ ئاسنامەی نەتەوەی خۆیان لە کلتورو هونە ری کوردی خۆ یان نیشان بدەن ، بۆ ئاسان کاریشیان یە کێتی قوتابی و لاوانی کورد لە هۆڵەندا بە سەرپەرشتی دیندار کۆچەر و شێرزاد یونس رۆژبەیانی هاوکارییەکی زۆریان کردن لە دابینکردنی پێداویستیەکانیان، شایانی باسە ئاهە نگەکە لە هەمان هۆڵی قوتابخانە کە سازکرا لە سەر شانۆیەکی گەورە کە هەر گرووپ و بە ناوی وولاتەکەیەوە تابلۆیەکی هونەری سەما و گۆرانی و مۆسیقای خۆیان بە جل و بەرگی نەتەوەیانە یان پێشکەش بە ئامادەبووان کرد.

سەرەتا بە رێگای شاشەیەکی گەورە ی سینەمای هەریەک لە دەوڵەتی ئەو قوتابیانەی کە بەشدارن لە خوێندنی ئەم ساڵ دا لە سەر نەخشەی دنیانیشان دەدرا و باسێکێ کورتی لە سەر دەخوێندرایەوە.

ئینجا هەریەکە و بە تابلۆیەکی هونەری مۆسیقا و گۆرانی و سەما بەشدار دەبوون بە جل و بەرگی نەتەوەی خۆیان لە و وڵاتە جیاوازانەی کە قوتابیان هەیە لەم قوتابخانەیە و بە شدارن لەم ئاهەنگەدا بە تایبەتی قوتابیانی کیشوەری **بۆ لاپەڕەی ٧**

کورتەیەک لەسەر مێژووی مۆسیقای کوردی

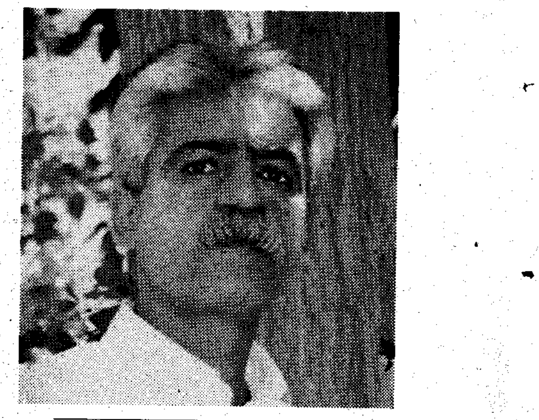

ناسر رزازی

بەشی شەشەم

گۆسان، خونیاگەر! پێشینەی بەیت دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی بەر لە مادەکان، چونکە ئەو داستانانەی کە لە کۆندا گوتراون، لە وێنەی وەیس و رامین و هی دیکە لە سەردەمی ساسانییەکان بەرەوئەملا نووسراونەتەوە، لە کوردستانی ئەو سەردەمە و تەنانەت دەروجیرانانیش بە بوێژەکانی بەیت گوتراوە: گۆسان! خاتوو ماریی بۆیس، دەڵێ: وشەی گۆسان، دوو کەڕەت لە ئەدەبیاتی فارسیدا دەرکەوتووە، کە هەر دووجارەکەی لە چیرۆک، یان بەیتی "وەیس و رامین"دا دەرکەوتووە، "مینۆرسکی"یش گوتوویە: ریشەی پارتی هەیە، پاتکانۆف دەڵێ: وشەی "گۆسەن"ی ئەرمەنی، لەم وشەیە وەرگیراوە، ئێستکێلبێرگیش دەڵێ وشەی "مەگۆسەن"ی گورجیش لەوانەیە لەم وشەیە کەوتبێتەوە، لێرەدا دەبێ بڵێم: ئەگەر "گۆسان"یش وشەیەکی فارسی نێوەڕاست بێ، فارسی نێوەڕاست پالەوییە و، پالەویش هیچ شکی تێدا نییە کە بە زاراوەی کوردیی کەلهوڕییەوە نزیکە. لە "مجمع التواریخ" دا کە "ملک الشعرا" ویراستەی کردووە، وشەی "گۆسان" بە خونیاگەر، یان بەرانبەر بە خونیاگەر دانراوە، ئەویش لە زمانی پالەویدا، گۆسانەکان هەم سازیان زانیوە هەمیش بەیت و باویشیان هۆنیوەتەوە، لە ناو گەلانی دراوسێی وەکوو: "ئەرمەنیی و ئازەریی و گورجیی"یشدا هەبوونە و شوێنەواریشیان ماوەتەوە، جیاوازییەک کە گۆسان لەگەڵ بەیتبێژ هەیبووە، ئەوە بووە کە گۆسانەکان لە پرسە و ئازیەتیشدا، چ لە ماڵان وَ چ لە سەر گڵکۆ، مردوویان لاواندۆتەوە، نموونەی ئەم مردوولاواندنەوە ئێستاش لە کوردستان هەر ماوە، بۆ نموونە مەنیج حەیران و فاتەڕەشی لاچینی کە خەڵکی ناوچەی موکوریان بوون، جیاواز لە گۆرانیگوتن، مردووشیا دەلاوەندەوە، دیارە مردوو لاواندنەوە، زۆرتر بۆ کچ و کوڕی گەنج و لاو، کە لە شەڕدا گیان بەخت دەکەن، یان بە نەخۆشی دەڕۆن باوە. خاتوو ماری بۆیس دیسان دەڵێ: بۆ دەورانی ساسانی، جیا لە درێژەپێدانی سوننەتی گۆسانەکان لە باکوور، لە درەوشانەوەی خونیاگەری لە "ئێرانی گەورە"دا شایەت و بەڵگەی زۆر بەدەستەوەیە، ئەوەی کە خاتوو ماری بۆیس دەڵێ: سوننەتی گۆسانگەری تەنیا لە باکوور بووە، ئەوەش نیشانەیەکە لەوە کە کورد خاوەنی ئەم هونەرە بووە، بەهەرحاڵ با بزانین هۆنیا یانێ چی، چونکە خاتوو ماری بۆیس، بۆی ساق نەبۆتەوە کە هۆنیاوان، یان هونیواز لە ریشەی چ زمانێکە. "خونیا"، لە بنەڕەتدا "هۆنیا" بووە و، تیپی یەکەمی کە "ە"ێ یە، کراوە بە "خ"ێ و کردوویانە بە "خۆنیا"، "هۆنیاواز"یش کە لەو چاخەدا بۆ "بەیتبێژ" بەکار براوە، وشەیەکی کۆنی پالەوییە کە دوور نییە، دوای لەناوچوونی دەسەڵاتی ساسانییەکان، کرابێ بە "خونیاگەر"، وشەی خۆنیا لە فارسیدا بە سروود و نەغمە و ئاواز مانا کراوەتەوە، لە کاتێکدا "هوون Hun"، یان "خون Xun" لە زمانی پالەویدا یانێ: خۆش و باش، "واز"یش وشەی "واچ"ە، کە هەورامییە و دوو مانا دەدا، "گوتن" و هەروەها "ئاواز"، "هونیاگەر Huniyagar"، یان "هونیواز Huniwaz"یش کە لەو سەردەمەدا کراوە بە: "خونیاگەر Xuniyagar" یانێ: ئاوازی خۆش، ئەگەریش لە سەرچاوەی هۆنینەوەوە هاتبێ، بەمانای ئەو کەسەیە کە هەڵبەست دەهۆنێتەوە و بە ئاواز دەیچڕێ، بەڵام ئەوەی کە زۆر گرنگە، خاتوو "ماری بۆیس Mary Boyce" لە پەراوێزدا دەڵێ: خونیاگەری دواتر لە لایەن قەومگەلێکی وەکوو ئەفغانی و کوردەوە هەروەها پارێزراوە، هەمووومان دەزانین کە نەک دواتر، بەڵکوو کورد هەر لە سەرەتاوە خاوەنی هونەری بەیتبێژیی بووە و، نەک هەر شوێنەوار، بەڵکوو "بەیت" لە کوردیدا هەیە و تا ئەم داواییانەش باشترین بەیتبێژمان لە کوردستان هەبووە و ئێستاش هەر هەیە. بەیت لە زمانی کوردیدا بەو چیرۆک و داستانگەلەی کە لە کۆندا سینەبەسینە ماونەتەوە و زۆرتر داستانی حەماسی و کۆمەڵایەتین و بە ئاواز دەگوترێن، دەڵێن: "بەیت"، وشەی بەیت هیچ پێوەندییەکی بەسەر "بێت"ی عەرەبییەوە نییە و لە ریشەی "پۆیێت Poet"ی لاتینی کە دەبێتە شاعیر کەوتۆتەوە، هەروەها بەیت دەبێ لە "Pad پاد"ی ئاوێستایی کە مانای شیعر دەدا کەوتبێتەوە، دووریش نییە، بەیت لەگەڵ (بەیات) کە هەوایەکی مۆسیقاییە و لە ئێراندا بە شوور نێوی دەهێنن، هەر یەک سەرچاوە و ریشەیان هەبێ، لە زمانەکانی ئورووپاییشدا، "پۆیێت Poet"، کە مانای شاعیر دەدا هەر لەو ریشەیەیە، بەیت بەشێوەی هەڵبەست و پەخشان دەهۆندرێتەوە و زۆرتر باسی دڵداریی و رووداوی مێژوویی و ئەو بەسەرهاتانەی دەکات کە لە کوردستان روویان داوە، وەکوو داستانی شەڕ و چیرۆکی دڵداری و کۆمەڵایەتی، بەیتبێژ هەم دەنگخۆشە هەمیش شاعیر، بەیت لە رووی کۆمەڵناسی و جوغرافیا و مێژووەوە، گرنگە، حەیران و لاوک و حەیرانۆک، سەر بە بەیتن، یان دەتوانین بڵێین کە: بەیت بە حەیران و لاوک و حەیرانۆک دەگوترێ، بەیت جۆری جیاوازی هەیە، هەروەک لە ناوەڕۆکدا تەواو کوردییە، لە قاڵبیشدا وەهایە. بەیت زۆرتر لە مەقامی "شوور"، یان "بەیات" و لە قاڵبی لاوکدا دەگوترێ، لە بەیتدا مۆسیقای کەلام و ئاهەنگی وشە گرنگە و بەس، بەیت باسی جوغرافیای ناوچەکە و شەڕ و شۆڕ و ئەو کارەسات و رووداوانەی دەکا کە لەوێ روویان داوە، بەگشتی بەیت، باسی ئاوات و راز و نیازی دڵداریی و ناکامی و شکست و سەرکەوتنەکانی کۆمەڵگای کوردەواری دەکا و باسی ژیانی رابردووی گەلی کوردی تێدا وێنەنوێنە، بەیت وەکوو ئۆپێرا، زۆرتر حاڵەتی ئاوازیی فرەترە هەتا بەکارهێنانی شێوە و رستە، لە بەیتدا کورت و درێژیی میسراع، یان رازاندنەوەی رواڵەت کە لە شیعری عەرووزیدا هەیە، لەبەرچاو نییە و بە گرنگ دانانرێ. بە شیعری بەیت دەگوترێ: "شیعری وتاریی". بەیت لە ژیانی ئاژەڵداریی کوردەوارییەوە دەس پێدەکا، هەتا دەگاتە پەیدا بوونی میر و ئەشرافەکوردەکان، بەیتی "لەشکریی"، باسی سیاسەتی ئێران و ئیمپەراتۆری زرووس و عوسمانیی دەکا، بەیتی کەڵ و شێر، بە هێرشی "هولاکۆی مەغۆل"دا بۆ سەر کوردستان هەڵبەسراوە.

جۆرەکانی بەیت، بەم شێوەیەی خوارەوەیە: بەیتی مەم و زین و خورشید و خاوەر، (ئاشقانە)، بەیتی قەڵای دمدم و قەڵای رواندز و کەڵ و شێر، (حەماسی)، بەیتی ئەسپی رەش و زەمبیل فرۆش، (عیرفانی). بەیت فرەتر لە باکوور و باشووری کوردستان دەگوترێ و لەوێ شوێنەواری ماوەتەوە.لە کۆندا لە رۆژهەڵاتیش هەبووە، بەڵام کەمکەم لەبیر کراوە و نەماوە، ئەوەش بەسراوەتەوە بە گەشەی پیشەسازی و هۆکاری دیکەوە.

بەڵگە بە دەستەوەیە کە نیشان دەدا خونیاگەری یان هۆنینەوەی شیعر بە گۆرانی کە هەمان بەیتە لە کوردیدا، پیشەیەک بووە لە ئێرانی بەر لە دەورانی ئەشکانییەکان، ئەمەش نموونەیەک لە بەیتبێژێکی سەردەمی ماد: "ئانگارێس" بەیتبێژی سەردەمی ماد و لە دیوخان، یان بارەگای "ئەژدەهاک"دا بووە، ئەم بەیتبێژە بانگە دەکرێ بۆ بەزمی دیوەخانی ئەژدەهاکی پاشای ماد، لەو کاتەدا کوورۆشی پارسی، لەپلوپای ئەوەدا دەبێ کە ئەژدەهاک لەناو بەرێ، لە دیوەخاندا ئانگارێس، دوای خوێندنی چەند گۆرانیی سادە، بە بەیتێک بە ئەژدەهاک دەڵێ: درندەیەکی خوێنرێژی لە یەکانە وەحشیتر، لە گەنکاوەوە سەری هەڵێناوە، ئەگەر بێت و بگاتە ئێرە و لەم قەڵەمرەوە دەسەڵات بگرێتە دەست، بە بێ هیچ کۆسپێک، بەسەر هەموو چین و توێژێکدا زاڵ دەبێ. کاتێک "ئەژدەهاک" دەپرسێ ئەو درندەیە چییە و کێیە؟، "ئانگارێس"ی بەیتبێژ لە وەڵامدا دەڵێ: (کوورۆشی پارسی)یە. ئەمە نموونەیەکە بۆ بەیتبێژیی لەسەردەمی ماددا، بەڵام وەک مێژوو نیشانی دەدا، پارتەکان بەیتبێژیان نەبووە، چونکە لەو سەردەمە و دواتریش و لە سەردەمی ساسانییەکانیشدا و تەنانەت ئەورۆکەش، هیچ شوێنەوارێک لەناو ئەدەب و مۆسیقای فارسیدا لە بەیت بەرچاو ناکەوێ، ئەوەش کە لەو کاتەدا هەبووە، هی مادەکان بووە، کە کاری کردۆتە سەر گەلانی دەروجیرانی وەکوو ئەرمەنی و گورجی و هی دیکەی ئەو سەردەمە، هەر ئەو بەیتزانینەش بۆتە هۆ، کە لە نێوان "نەکیسا"ی کورد و "باربەد"ی فارسدا دژایەتی روو بدا، مەقامی شەودێز، خەسرەوانی، پالیزبان، چەکاوەک و جامەدران، کە تەنیا چەکاوەک و جامەدرانی لە ناو مووزیکی ئێراندا ماوەتەوە، لە بەرهەمەکانی "نەکیسا"ن. ئەفسانەکانی سەکایی رۆسەمیش، رەنگە لەم دەستەیە بن، کە وەکوو تانوپۆیەکی تەسک، لە بەشی مۆسیقای سەردەمی ساسانییەکاندا، هەبووە، ئەمەش نەقڵێک لە نموونەی زەبەردەستیی نەکیسا، لە بەیتبێژییدا: نەکیسا بە ریشە کورد و، بەیتبێژ و مووزیکارێکی گەورەی سەردەمی ساسانییەکان بووە، کە نەقڵی بەیتی "شەودێز"ی لێدەگێڕنەوە، خەسرەوپەرویزی پاشای ساسانییەکان، ئەسپێکی هەبووە کە نێوی شەودێز بووە، ئەم ئەسپە لەلای خەسرەوشا، زۆر خۆشەویست بووە، چونکە ئەسپێکی تاک و نادر بووە لەو کاتەدا، بە هەر هۆیەک بووە، ئەسپ دەتۆپێ، بەڵام کەس ناوێرێ خەبەرەکە بدا بە خەسرەو شا، تا ئەوەی کە نەکیسا بە بەیت خەسرەوشا تێدەگەیێنێ کە شەودێز تۆپیوە و نەماوە، خەسرەو دەستوور دەدا کە پەیەکەری سەری ئەم ئەسپە لەسەر بەرد هەڵکۆڵن، بەڵام با من لێرەدا باسی وشەی دێزتان بۆ بکەم، چونکە سامانی نەتەوایەتی ئێمە زۆربەی بە دەستی فارس کە نەتەوەی باڵادەست بوونە لە ئێران دزراوە و نەماوە. ئێمەش ئەرکی سەر شانمانە، ئەم تاڵانە لەقاو بدەین و خۆمان ببینەوە بە خاوەنی ئەو سامانە دزراوانەی کە لێیان دزیوین! زۆر بە پێویستی دەزانم نموونەیەکی دیکەتان بۆ بێنمەوە، کە پێوەندی بە چیرۆکی تۆپینی ئەسپەکەی "خەسرەو پەرویز"ەوە هەیە و نەکیسا بە بەیت، خەسرەو لەم رووداوە، واتە تۆپینی ئەسپەکە، ئاگادار دەکا. بەر لەو باسە دەبێ ئەوەتان بۆ روون بکەمەوە کە وشەی شەودێز، لە ئەدەبیات، یان فۆلکلۆری فارسیدا هەیە، یان نە؟ وشەی "دێز" کوردییە و واتای رەنگی تۆخ دەدا! "شەودێز": لە زمانی کوردیدا، واتە: تارمایی لە شەودا، شەوەزەنگ، لەرەنگی شەو! هەروەها بە ئەسپێک کە رەش بێ و پنۆکی سپی بێ، دەڵێن: "شەودێز"! "شەودێز": لە فارسیدا، بەتایبەت لە قسەی عامیانەدا بوونی نییە! برهان قاطع (بورهانی قاتیع)، لە قامووسەکەیدا ئاوەهای وەرگێڕاوە دەڵێ: «چونکە ئەسپەکەی خەسرەو پەرویز، نێوی شەودێز بووە»، سا شەودێز دەبێتە "شەوی تار"، دەلیلەکەشی نێوی ئەسپەکەی خەسرەوە، دەنا وشەی "دێز" کوردییە و فڕی بەسەر فارسییەوە نییە. نموونەیەکی سەیروسەمەرەتر: "زریاب" مۆسقاژەنێکی کورد بووە و لە مووسڵ ژیاوە، لە مووسڵەوە سەردەمی عەباسییەکان، دەڕواتە سپانیا، "خالقی"ی فارسیش کە مێژووی مۆسیقای ئێرانیی نووسیوەتەوە، مەنتەقەکەی ئاوەهایە کە دەڵێ: چونکە نێوی زریاب، نزیک بە فارسییە، ئێرانییە و بە فارسی لە قەڵەم داوە، بەهەرحاڵ قسە زۆرە و دێمەوە سەر باسەکەی خۆمان.

درێژەی هەیە

ماچ..

چاو جوانەکە
لە چاوانتا هەموو ساتێک
من بارینێکی تازەم و
درەنگ ئەکەومە سەر زەویت...
ئەو کاتانەش کە بە خەیاڵدا دێمە خوار
خۆم گریانم
تۆش گریانی
باران منە و...
منیش باران..
بەڵام ئەو جیاتر لە من
رانەمێنێ لە هەردوکمان
سەیری چاوی تۆ ئەکات و
دەستی تەڕی بە ئەگریجەتدا ئەهێنێت...
چاوت رەش رەش هەڵئەگەڕێ
لەم کاتەدا من و باران
ئەچینەوە... ناو یەکتر و
بە بایەکی ترسنۆکی رۆحمان ئەڵێین
بە دەستی راست
ئەو تاڵانەی زوڵفت لابات
کە سەر لێوتیان داپۆشیوە
تا لەوێدا ... من و باران
بە یەکەوە... ماچت ئەکەین.

کەماڵ غولامی - بەریتانیا

درامانووسانی جیهان

مەهدی مجید ئاب

٣٣- تۆرنتۆن وایلدێر
Thornton Wilder

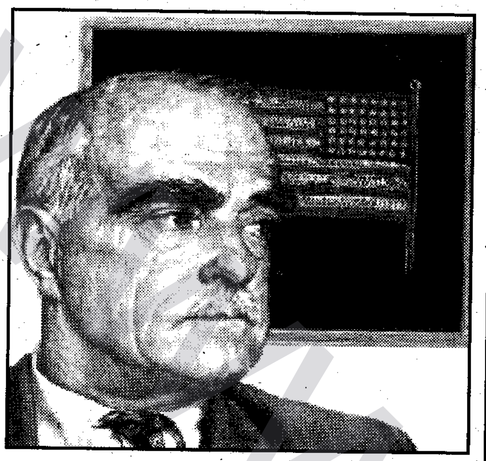

درامانووسی بەناوبانگی ئەمەریکی "تۆرنتۆن وایلدێر" لە مانگی ئەپریلی١٨٩٨دا، لە ئەمەریکا لەدایکبووە. باوکی سەرنووسەر و بڵاوکەرەوەی رۆژنامەیەکی ناوچەیی و پیاوێکی تیژڕەوی ئایینی و دایکیشی لە خێزانێکی کەشیش زادە و کۆچەربووە. وایلدێر سەردەمی منداڵییەتی و لاوییەتی خۆی لەگەڵ خێزانەکەیدا لە سەفەری وڵاتاندا دەباتە سەر. باوکی ماوەیەک لە هۆنگ کۆنگ کونسوڵی ئەمەریکا دەبێت، پاش ماوەیەک بۆ شاری کالیفۆرنیا دەگەڕێتەوە. لە ساڵی١٩١١دا، بۆ وڵاتی چین سەفەر دەکەن. لەوێ بۆ ماوەی ساڵێک لە قوتابخانەیەکی ئینگلیزی لە شاری"چەفۆ" دەخوێنێت. لە ساڵی١٩١٢دا، بۆ ئەمەریکا دەگەڕێنەوە. لە ساڵی ١٩١٥دا، خولی ناوەندی تەواو دەکات.

لە ساڵی١٩١٨دا، بە هۆی لاوازی بینینییەوە، ناتوانێت لە سوپادا خزمەت بکات، بەڵام لە تۆپخانەی کەنار دەریادا دادەمەزرێت، لە ساڵی١٩١٩دا،بڕوانامەی لیسانس وەردەگرێت و دوای ساڵێک دەبێتە نوێنەری ئەکادیمی ئەمەریکی لە شاری رۆم. نزیکەی ساڵێک لە رۆم و پاریسدا ژیان بەسەردەبات و یەکەمین بەرهەمی بە ناوی"کابالا"دەنووسێت. لە ساڵی ١٩٢١دا، بۆ ئەمەریکا دەگەڕێتەوە و دەبێتە مامۆستا. لە ساڵی١٩٢٤دا، شانۆنامەی"ترومپێت لێ دەدات" بڵاودەکاتەوە و لەسەر شانۆ نمایش دەکرێت. وایلدەر وەک درامانووسێک ناوبانگ دەردەکات، ئەمە دەبێتە هۆی ئەوەی واز لە کاری مامۆستایی بهێنێت و خۆی بۆ درامانووسین تەرخان بکات. لە ساڵی١٩٣٠دا، لە زانکۆی شیکاگۆوە داوای لێ دەکرێت کە وانە بڵێتەوە، ماوەی شەش ساڵ وانە لەو زانکۆیە دەڵێتەوە. لەو ماوەیەدا بۆ کۆمپانیای سینەمایی"هۆلیود" دراما دەنووسێت. لە ساڵی١٩٤٠دا، "ماکس راینهارت"ی ریژەسۆری شانۆنامەی"بازرگانی یانگرز"ی وایلدەر دەخاتە سەر شانۆ و بەداخەوە سەرکەوتن بە دەست ناهێنێت. دوای چوار ساڵ وایلدەر ئەم شانۆنامەیە دەنووسێتەوە بە ناوی"مارەبڕ" و لە شاری لەندەن دەخرێتە سەر شانۆ و سەرکەوتن بە دەست دەهێنێت و دوای ساڵێکیش لە نیویۆرک دەخرێتە سەر شانۆ و پێشوازییەکی گەورەی لێ دەکرێت. لە ساڵی١٩٣٨دا، وایلدێر لە رێگەی شانۆنامەی"شارەکەمان"دەرگای ناوبانگی لە گۆڕەپانی هونەری شانۆدا لێ دەگرێتەوە و، لەسەر شانۆ جۆراوجۆرەکاندا نیشان دەدرێت و خەڵاتی ئەدەبی پۆلیتزەری پێ دەبەخشرێت. وایلدەر لە ساڵی١٩٤٨دا، بەشداری لە هێزی دەریاییدا دەکات و لە هەمان شانۆنامەی" پێستی ددانمان" بڵاودەکاتەوە و جارێکی تر خەڵاتی پۆلیتزەری پێ دەبەخشرێت. لە ساڵی١٩٥٥دا، شانۆنامەی"شامی درێژخایەنی کریسمس" بە شێوەی ئۆپێرا لەسەر شانۆ پێشکەش دەکرێت و لەلایەن کۆمپانیای سینەماییەوە درامای"مارەبڕ" دەکرێتە فیلم. شەش شانۆنامەی یەک پەردەیی لە دووتوێی کتێبێکدا بە ناوی شامی درێژخایەنی کریسمس"دا بڵاودەکاتەوە. لەوانە شانۆنامەی"شاژنەکانی فەرەنسا" و شانۆنامەی"عیشق و شێوەی چارەکردنی" و"ئەو شتانەی لە کتێبێکدا روودەدەن". لە شانۆنامەکانی تری وایلدێر، "شەمەندەفەری هیاوتا" و "سەفەری دڵگیر لە ترینتۆن تا کامون کاندیدا". تۆرینتۆن وایلدێر مەزن لە ساڵی ١٩٧٥دا، دڵە مەزنەکەی لە لێدان دەکەوێت و ماڵئاوایی لە ژیان و هونەر دەکات. ■■■

عێراق بەرەو پارچە پارچەبوون دەڕوات

نزار جاف

کاتێک سەرۆکی دەستەی زانایانی موسڵمانی عەرەبە سوننەکان "حارس ئەلزاری" بە راشکاوانە رایگەیاند؛ رێکخراوی "بەدر"ی عەرەبە شیعەکان لە پشتی کاری تیرۆرکردنی چەند زانایەکی سوننی بوون و، قسەکانی بە رستەیەکی هەڕەشەئامێز کۆتایی پێ هێنا. ئەوا پەردەی لەسەر رووالەتی راستەقینەی رووداوەکانی عێراق هەڵماڵی و دیوە نهێنییەکانی ئاراستەبوونی ئەو رووداوانەی خستەڕوو. چونکە زنجیرە تیرۆرکردنی زاناکانی شیعەش وەک زانراوە، پەیوەندی بە رێکخراوە سیاسییە سوننییەکانەوە هەبووە. هەڵبەتە ململانێی دەسەڵات لە نێوان عەرەبە سوننە و عەرەبە شیعەکانی عێراق، پێشینەیەکی یەکجار کۆنی لە مێژوودا هەیە. سەرەتای ئەو ململانێیە بۆ کۆتایی قۆناغی حوکمڕانی "خولەفای راشیدین" و سەرەتاکانی پێکهاتنی دەوڵەتی "ئەمەوی" دەگەڕێتەوە.

عەرەبە شیعەکان بە درێژایی مێژوو تەنها توانییان دەسەڵات لە میسر لە سەردەمی " فاتیمی"یەکاندا بگرنە دەست، بەڵام ئەوەش زۆری نەبرد کە سەلاحەدینی ئەیوبی کۆتایی بەو دەسەڵاتەی عەرەبە شیعەکانی لە میسردا هەتا هەتایە هێنا. عەرەبە شیعەکان کە لە عێراق و باشووری لوبنان و هەندێ ناوچەی سعودییەدا جێنشینن، دەکرێت بڵێین کە زۆرینەیان لە عێراقدان. مێژووش باس لەو ستەم و زۆرداریيەی کە لە عەرەبە شیعەکان لە قۆناغە جیاوازەکانی کراوە، دەکات.

عێراق بەم نەخشەیەی ئێستای کە لە سەردەمی داگیرکردنی بەریتانیا لە ١٩١٧دا، لەلایەن سیاسەتمەدارانی ئنگلیزەوە کێشرا، بە هۆی ئەوەی کە زانا شیعەکان دژایەتییەکی یەکجار سەختی سیاسەتی بەریتانیایان لە عێراقدا کرد و، بەشدارییان لە پرۆسەی سیاسی پێکهێنانی عێراقیان هەر لە سەرەتادا نەکرد، ئەوا لە بازنەی دەسەڵاتەوە دوورخرانەوە و دەسەڵات خرایە دەستی عەرەبە سوننییەکانەوە. باڵی عەرەبە سوننی و شیعەکان کە دژایەتییەکی مێژوویيان لە نێواندا هەیە، چەندین جار رووبەڕووبوونەتەوە و زیانی گیانی و دارایی زۆریان بە یەک گەیاندووە.

ئەمڕۆش ، بەتایبەتی لە دوای ئۆپەراسیۆنی ئازادکردنی عێراق، ئەو هاوکێشە سیاسییەی دەسەڵات، لە عێراقدا گۆڕانکاری بەسەردا هات. عەرەبە شیعەکان بە درێژایی مێژوو بایەخیان پێ نەدەدرا، ئەمریکییەکان هەلێکی زێڕینیان خستە بەردەمیان. ئەو هەلەش لە پرنسیپی دیموکراتیدا بەرجەستەبوو کە واشنگتۆن دەخوازێت لە ناوچەکەدا پیادە بکات. هەڵبەتە بە لەبەر چاوگرتنی ئەوەی کە شیعەکانی عێراق لەوەتەی شیعە باڵادەست بووە لە سەردەمی "سەفەویی"کانەوە لە ئێران، جۆرە پەیوەندییەکی رۆحی بەتینیان لەگەڵ ئێراندا هەیە. بە پێچەوانەشەوە، عەرەبە سوننییەکانیش پەیوەندییەکی بەتینیان لەگەڵ وڵاتە عەرەبییەکانی ناوچەکەدا هەیە. ئەم دوو ئاراستەیەش دیسانەوە دەکرێت بیبانبەستینەوە بە رەگە مێژوویەکەوە و هەر لەم روانگەشەوە عەرەبە سوننییەکانی وڵاتانی دەوروبەر و دوورەدەستی عێراق بە سۆزەوە خۆیان دەگەیەننە عێراق بۆ"جیهاد" کردن لە دژی ئەوەی کە شیعەکان دەسەڵات نەگرنە دەست. هەڵبەتە لێرەشدا دەبێت ئاماژە بەوە بدەین، عەرەبە سوننییەکان هەرگیز نایانەوێت ئەو راستییە پەسەند بکەن کە ئیدی دەسەڵات لە دەستی ئەواندا نامێنێتەوە. ئەوانە وادەزانن مەسەلەی دەسەڵات"لە تەماشاکردنی تایبەتی خۆیانەوە بۆ بنەما ئایینییەکانی ئیسلام" مافێکی پیرۆزە کە"خوا" پێی بەخشیون! لە کاتێکیشدا عەرەبە شیعەکانیش پێیان وایە کە ئەو دەسەڵاتە "هەروەها لە تەماشاکردنی تایبەتی خۆیانەوە بۆ بنچینە ئایینییەکانی ئیسلام" مافێکی پیرۆز"ی ئەوانە و عەرەبە سوننەکان لێیان زەوتکردوون!

ئەمڕۆ عێراق لەم گێژاوەدا دەژی و هەموو ئاراستە سیاسییەکانیش لەم دوو روانگەوە سەرهەڵدەدەن. گومان لەوەشدا نییە کە ئەم کێشەیە"وەک هەموو ئەو کێشانەی کە بنچینەیەکی تایفەگەرایی ئایینیان تێدایە" چارەسەرکردنی کارێکی سادە و ساکارنییە. بەتایبەتی لە عێراقێکدا کە بە هۆی یاری بەرژەوەندییە جیاوازەکانی هێزە سیاسییەکانی ناوچەیی و نێودەوڵەتییەوە، ئەو کێشەیە رەهەندێکی یەکجار ئاڵۆزتر دەگرێتە خۆی و بگرە تەنەشی پێ دەدرێت. هەر بەم ئاراستەیەش چاودێران زۆر بە رەشبینییەوە دەڕواننە ناوبژیوانییەکەی "موقتەدا ئەلسەدر" و پێیان وایە کە ناتوانێت کڵپەی رق و کینەی تایفەگەرایی نێوان عەربە سوننییەکان و شیعەکان دابمرکێنێت. لێرەوە ئەگەرچی رووالەتی هەل و مەرجی ناوخۆیی عێراق هێشتا دوورە لە ئارامییەوە، بەڵام لە هەمان کاتیشدا حکومەتی "ئیبراهیم ئەلجەعفەری"ش ئەو حکومەتە بەهێز و توانایە نییە کە باری ئاساییشی عێراق هێوەرکاتەوە. لەراستیشدا ئەوەی کە جێگەی سەرنج و تێرامانێکی قوڵە، ئەو ئاماژانەن کە بە راشکاوانە قسە لەوە دەکەن کە تەنیا زەمانەتێک بۆ گەڕانەوەی هێمنی و سەقامگیری بۆ عێراق، هاتنەوەی رژێمی بەعسە بۆ سەر دەسەڵات!! ئەم ئاماژانەش رەنگدانەوەیەکی ئاشکرای لە نێو عەرەبە سوننییەکاندا هەیە. بەتایبەتی کاتێک کە چاودێرانی سیاسی ناوچەکە و جیهان باس لە پرۆژەی"هیلالی شیعی" دەکەن کە لە ئێرانەوە دەکشێت تا دەگاتە باشووری لوبنان، ئەوا ئەو کاتەش عەرەبە سوننەکان ئەم پرۆژە تایفەگەراییە ـ سیاسییە بە جدی وەردەگرن و لە بەرامبەریدا دژە کار دەکەن. لەم میانەشدا، کورد وەک باڵێکی بێ لایەن لەو ململانێکردنەی دەسەڵاتدا، پێویستە بە وریایی و وشیارییەوە بڕوانێتە ناوەرۆکی بابەتەکە. چونکە ئەگەر هات و شتێک ئەو دوو باڵە رۆژێک رێک بکەون؛ ئەوا لەسەر زیان گەیاندن بە گەلی کورد رێک دەکەون، چونکە هەر لە میانەی ئەو هاژ و هوژەی شەڕی دەسەڵاتی تایفەگەرایی ئەو دوو باڵەدا، هەندێ دەنگ لە هەردوولا بڵند بوونەتەوە کە داوای یەکگرتنەوەیەکی بە" پەلە و نائاسایی" دەکات تا لە دژی"هەڕەشەکانی کورد لە پارچە پارچەکردنی عێراق"دا بوەستن. بەڵام هەر وەک ئاماژەمان پێیدا، بەرژەوەندییە جیاوازەکان و بنچینە مێژووییەکانی ململانێی دەسەڵات لە نێوان ئەو دوو باڵەدا، هیچ رێگە چارەسەرییەکی مام ناوەندییان لە بەردەمدا نییە جگە لە زمانی گوللە و خوێن و تیرۆر. دەشکرێت ئەو شیکردنەوە سیاسیانەی کە ئەگەرەکانی دابەشکردنی عێراق بە تەنیا رێگەی چارەسەری گونجاو بۆ کێشە ئاڵۆزەکانی عێراق"و تەنانەت ناوچەکەش" دادەنێن، ئەو راستییانەیان خستۆتە ژێر باس و لێکۆڵینەوە. کوردیش دەبێت لە هەل و مەرجێکی تەماوی لەو جۆرەدا بزانێت چۆن یاری دەکات و لە چ ئاراستە و رێگەیەکدا هەوڵ و کۆششەکانی خۆی دەخاتە کار. ■■■

ئەرێ هەولێر" مورتەدە" یان موسڵمانە؟!

ئیسماعیل تەنیا . ئەڵمانیا

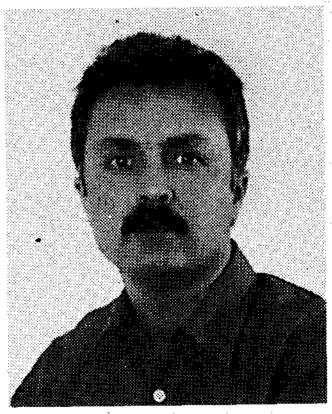

خەڵکی هەولێر و دەوروبەری، پێش هەر شتێک، بە ئایینی ئیسلام پەیوەست بوونەوە و لەپێناو قووڵکردن و داچۆڕان بە ناخی ئەو پەیوەستبوونەدا، چی لە بارياندا هەبووە کردوویانە و، لە رابردوو و ئێستاشدا، چەندان زانای ئایینیان پێگەیاندووە کە خزمەتێکی گەورەی ئایینی ئیسلام و کولتووری عەرەبیان کردووە. کەچی لە پاڵ ئەو هەموو پەیوەستبوون و خزمەتەوەش، خەڵکانێک هەن پێیان وایە کورد بە گشتی و خەڵکی هەولێر بەتایبەتی، لە دین هەڵگەڕاون و بەهەر شێوەیەک بێت، دەبێت بکوژرێن و دژایەتی بکرێن و بوار نەدرێت بە ئارامی بژین و بە ئامانجەکانیان بگەن. خەڵکی هەولێر و دەوروبەری، لە رابردوودا، کە دەوڵەت هیچ بار و بوویەکی مەلایەکانی کورستانی نەدەکرد، ئەو کاتە ئەوان لە گوندەکانیاندا خانوو و بژێوی ژیان و پارچە زەوی کشتوکاڵی و زەکات و سەرفترەیان بۆ کۆدەکردنەوە، هەر لە پێناوی ئەوەی، ئەوان پێش نوێژیان بۆ بکەن و وەک چرایەک رێگای راست و دروستی ئایینیان بۆ رۆشن بکەنەوە. لە هەموو گوندێک مزگەوتێک بووە ئەگەر دووان نەبێت. ئێستاکەشی لەگەڵدا بێت گوندی وا هەیە لەو سەردەمە پڕ لە گۆڕان و پێشکەوتنەدا، ٣٠ خێزانی لێ دەژیت و دوو مزگەوتی لێیە کەچی هیچ قوتابخانەیەکیان نییە١. ئێمە لەم گوتارەدا، بۆ تیشک خستنەسەر ئەم لایەنە، چەند کەرەستەیەکی بەرجەستەی واقیعی لەگەڵ چەند ئەگەرێکدا بەراورد دەکەین، تا بزانین کامە بەرە راست دەکەن و کامەشیان لە رێگای ئایینەوە دەیەوێت خەڵک تەفرە بدات و بە ئامانجەکانی بگات. لەبەر نەبوونی سەرژمێرییەکی دروستی دانیشتوانی ناو سنووری شارەوانی هەولێر، پشت بە چەند زانیارییەک دەبەستین کە ئەگەر نەتوانین لە سەدا سەد ئامانجەکەش بپێکین ئەوا بە دڵنیاییەوە دەگەینە ٩٠٪ی. بە پێی زانیارییەکانی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عێراق، لە سنووری هەموو پارێزگای هەولێردا، ٧٢٣٩٠٥ کەس مافی دەنگدانیان هەیە. لەو ژمارەیەش، هەمووی خەڵکی ناو شاری هەولێر نین. وای دابنێین کە ٢٠٠ هەزاری خەڵکی دەرەوەی هەولێرە، ئەوەی دەشمێنێتەوە، خۆ هەر هەمووی موسڵمان نین. خەڵکێکی زۆر لە هەولێردا دەژین و مەسیحین. جگە لەوەش لەو٢٠٠٠هەزارە نیوەی زێتری ژن و منداڵە. منداڵەکان نوێژیان لەسەر نییە. ژمارەی مزگەوتەکانی ناو سنووری شارەوانی هەولێر٢٩٢ مزگەوتە کە لە ١٤٩ مزگەوتیاندا نوێژ و وتاری هەینی لێدەخوێنرێت٢. ئەگەر لە هەر مزگەوتێکدا لە کەمترین گریمانەدا، ٤٥٠ کەس نوێژی تێدابکات، کۆی سەرجەم نوێژکەرانی هەینی لە هەولێردا دەگاتە ٦٧٠٥٠ هەزار کەس. واتە لە ٣٦/٨٪ی هەموو خەڵکەکە. دڵنیام هاموشۆکەرانی مزگەوت زۆر لەوەش زێترن، چونکە بە چاوی خۆم دیومە لە دەیان مزگەوتی گەورەدا، خەڵکی لە ژوورەوە جێگەیان نەبۆتەوە و لە دەرەوە و دەوروبەری مزگەوتدا، هەر کەسە و بەرماڵی خۆی راخستووە و نوێژی کردووە. ئەگەر لە کۆمەڵگایەکدا، خەڵکی ئەوەندە پەرۆشی بەجێگەیاندنی ئەرکەکانی ئایینی ئیسلام بن، ئەگەر موسڵمان نەبن دەبێت چی بن؟! خەڵکی هەولێر بەگشتی ئایین وەک پەیوەندییەکی رۆحی لە نێوان خود و خوادا سەیردەکەن، نەک لە پێناوی بەدیهێنانی ئامانجە سیاسییەکان. ئەوان، ئایین و سیاسەت لێکتر جیا دەکەنەوە و، پەیوەستبوون بە گروپ و پارتە سیاسییە ئیسلامییەکان بە ئەرک و فەرز نازانن، هەر بۆیەش پێگە و بنکەی ئەو گروپە ئیسلامییانە لە ناو جەماوەری هەولێردا زۆر کزە. لە هەڵبژاردنی پارێزگاکانی کوردستاندا، کە دوو پارتی ئیسلامی کوردستان(کۆمەڵ و یەکگرتوو) تیایدا بەشداربوون، بە هەردووکیان لە سەرتاسەری هەولێردا، توانییان ٤١٣٠٤ دەنگ بەدەست بهێنن. کەچی لە سلێمانیدا بەپێچەوانەی ئەوە ١٢٨٠٩٦ دەنگیان بەدەست هێنا. واتە لە سلێمانی ٨٦٧٩٢ دەنگیان زێتر هێنا. لەسەر ئاستی رێژەییشی پارتەکان لە هەولێر لە٦/٣٪ی دەنگەکان و لە سلێمانیش لە١٧/٥٪ی دەنگەکانیان هێناوە. لەم یەک دوو هەفتەی رابردووشدا، لە کۆنگرەی چوارەمی(یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان)دا، لە کۆی ٣٥ ئەندامی سەرکردایەتیدا تەنها یەکێکیان خەڵکی هەولێر بوو. هەموو ئەو راستییانە ئەوە دەسەلمێنێت کە خەڵکی هەولێر پابەندی بە رێ و رەسمەکانی ئایینی ئیسلام و، هاموشۆکردنی مزگەوت و بەجێگەیاندنی فەرزەکانی ئیسلام، بەڵام پابەندنین بە رەوت و گروپ و پارتی سیاسی ئیسلامی کە لە رێگای ئایینەوە هەوڵ دەدەن بگەن بە ئامانجە سیاسییەکان. بە دڵنیاییەوە دەتوانین بڵێین هۆی زەفەربردن و بە ئامانجکردنی هەولێر بۆ کارە تیرۆریستییەکان، لە دوو سۆنگەوە سەرچاوە دەگرن:

یەکەم: هەولێر وەک پایتەخت و شوێنی بڕیاری کورد و کۆبوونەوە و گرێدانی دەیان کۆنگرە و کۆنفرانس و سەردانی دەیان لێپرسراوی پایەبەرزی جیهانی بۆ ئەم شارە، وایکردووە تیرۆریستان ئەم خاڵە بکەنە ئامانج و ئەوە بسەلمێنن کە لە هەولێریشدا ئارامی نییە. هەر لەو رێگەشەوە دەیانەوێت پەیامەکانیان بگەیەننە خەڵکی کوردستان، تا ئەوەندە پابەند نەبن بە داخوازییەکانیان و ئەو رۆڵە سەرەکییە نەگێڕن لە عێراقی دوای سەدامدا.

دووەم: بە ئاشکرا بوونی ئەو هەموو بەڵگە و دانپیانانە ئەوە دەرکەوت کە وەزارەتی ناوخۆی هەولێر(بە پۆلیس و ئاساییشەوە) لە ئاستی ئەو لێپرسراوییە مێژووییەدا نین و ناتوانن ئارامی و ئاسایشی شار بپارێزن. ریزەکانی ئەو دەزگایانەش ئەوەندە پڕ بۆشایی و شلۆقن، هەموو تیرۆریستێک دەتوانێت زەفەریان پێ ببات و بە ئاسانی دزە بکاتە نێو ریزەکانیان. تا ئێستاکەشی لەگەڵدا بێت ئەم وەزارەتە بەرێزە هەر بەڵێن دەدات و هیچ ئەنجامێکیان نەدیت. رۆژێک لە رۆژان تیرۆریستێکمان نەدیت بە ئاشکرا بە سزای رەوای خۆی بگات، تا خەڵکی لە دڵسۆزی لێپرسراوەکانیان دڵنیابێت. هەر دەڵێن ئەوەندەمان گرت و ئەوەندەمان ئاشکراکرد، کەچی خەڵکی نازانێت چارەنووسیان بەچی گەیشت. ئایا هەر لە زیندانن؟! یان بەر لێبووردنی جەژنی رەمەزان و قوربان کەوتوون!! بە راشکاویش دەڵێم، کردەوەکەی ٤ی مایسیش دواکردەوە نابێت ئەگەر ئیدارەی هەولێر چاوێک بە وەزارەتی ناوخۆ نەخشێنێتەوە و پاکسازییەک لە ریزەکانیدا ئەنجام نەدات. ■■■

پەراوێزەکان:

١ـ لە گوندی(بۆکریسکان)ی بناری قەندیلدا دوو مزگەوت هەیە، کەچی قوتابخانەیەکی‌لێ نییە.(هەفتەنامەی "جەماوەر" ژمارە "١٢٥"، ٢٠٠٥/٥/٩، ل٧.

٢ـ ئەم زانیارییانەم لە رێگای ئیمێلیکەوە لە رۆژی ٢٠٠٥/٥/١١دا، لە کاک"مەریوان نەقشبەندی"، بەڕێوەبەری راگەیاندن لە وەزارەتی ئەوقاف ـ ئیدارەی هەولێر، وەرگرت. سوپاسی دەکەم.

سمینارێک لەبارەگای پەرلەمانی هۆڵەندی

بۆ پیشتیوانیکردن لە خۆرئاوای کوردستان

هۆڵەندا ـ دینهاخ ـ لوقمان بەرزنجی ـ سەعات دوانزە ونیوی رۆژی هەینی، رێکەوتی ٢٠٠٥/٥/٢٠، لە هۆڵی پەرلەمانی هۆڵەندا، لە شاری دینهاخ و لەسەر داخوازی حزبی یەکێتی دیموکراتی کورد ـ سوریا، سیمینارێکی گەورە و فراوان هاتەگرێدان، بۆ پشتیوانیکردن لە گەلی کورد. جێگەی باسە ژمارەیەک لە پەرلەمانتار و سیاسەتمدارانی هۆڵەندی و کورد و عەرەب ئامادەی ئەو کۆڕە بوون، لەوانە "خدو لیپند" ئەندامی پەرلەمانی هۆلەندا، نوێنەری وەزارەتی دەرەوەی هۆلەندا، "رودفر کریستاس" سەرۆکی ئەمنستی ئینتەرناسیونالی هۆڵەندا، "د.رۆبرت سۆتریک" پسپوری سیاسی لە مەڵبەندی توژینەوەی ستراتیژی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست لە زانکۆی دینهاخ. "دکتۆر میخایل لینزنبێرخ" مامۆستای زانستە سیاسیەکان لە زانکۆی دینهاخ، لە لایەنی کوردیشەوە، "مەروان عوسمان" ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبی یەکێتی دیموکراتی کورد.سوریا، "ئیبراهیم میرۆ" و چەند کەسایەتییەکی تریش ئامادەبوون.

سەرەتا. "ئیبراهیم میرۆ" بەخێرهاتنی ئامادەبووانی کرد، بەرامبەر ئەو پیشتیوانیکردنە لە گەلی کورد و رێگەپێدان بە بەستنی ئەم سمینارە لە نێو باڵەخانەی پەرلەمان و خۆشحاڵی خۆی بۆ ئەو هەڵوێستە نیشاندا و گووتی: ئەمڕۆ وەرچەرخانێکی مێژووییە لە بەرەوپێشچوونی رەوتی سیاسی کورد لە خۆرئاوای کوردستان. بۆ یەکەم جارە کە حکوومەتی هۆڵەندی بەو شێوەیە دەرگەمان بۆ والا دەکات، بۆ ئەوەی لە نزیکەوە داخوازییەکانمان لە رێگەی ئەو بەرێزانەی کە لێرە ئامادەن، ببیستێت.

ئینجا پرۆگرامی سمینارەکە دەستی پێکرد. سەرەتا "د.رۆبەرت سۆتریک"، کورتە باسێکی دەربارەی رەوشی ئەمڕۆی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست و دۆزی کورد لە گۆڕانکارییەکانی جیهاندا پێشکەش کرد. لە پرسیارێکمدا سەبارەت بە پێشبینیکردنی بۆ ئایندەی کورد بەگشتی و کوردستانی ئازاد بەتایبەتی، گوتی:

وەک دەزانین ئەمڕۆ لە سەرانسەری جیهان گۆڕانکاریی مەزن لە ئارادیە و لە زۆر شوێن بە پراکتیک گۆڕانکاری کراوە. لەو باوەڕەدام کە کوردستانیش بەشێکی گرنگ دەبێت لەو گۆڕانکاریيانە. ناکرێ نەتەوەیەک بەو ژمارە زۆرە و خاکە پان و بەرینە، بەبێ ئیرادە بمێنێتەوە.

ئەمە لەگەڵ بەرژەوەندییەکانی جیهاندا ناگونجێ، بەڵام گۆڕانکارییەکان کەی و چۆن دەبێت، ئەمە دەمێنێتە سەر مەسەلەی کات و چۆنیەتی بزاڤکردنی کوردان بۆ پەلە کردن و پراکتیزەکردنی هەوڵەکانیان لە نێو کۆمەڵگای نێودەوڵەتیدا. بەڵام سەبارەت بە **بۆ لاپەڕەی ٧**

بۆ یەکخستنی هەڵوێست بەرامبەر ئێران: پێکهێنانی کۆنگرەی نائاسایی کۆمیتەی ئەمریکا ـ ئیسرائیل

کۆنگرەی سیاسەتگوزارییەکانی کۆمیتەی پەیوەندییەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل "ئیپک"، لە ئەمریکا دەستی بە کاری خۆی کرد. رووبەڕووبوونەوەی چالاکییە ئەتۆمییەکانی ئێران هۆی پێکهێنانی ئەم کۆنگرەیە کە بە شێوەیەکی نائاسایی گرێدراوە. رۆژنامەی ئنگلیزی "فاینێنشال تایمز" سەبارەت بەم کۆنگرەوە نووسیویەتی: وردەکاری چالاکییەکانی ئێران هەنگاو بە هەنگاو بۆ بەرهەم هێنانی چەکی ئەتۆمی لەو کۆنگرەدا خرایە ژێر لێکۆڵینەوە. کۆنگرەی نائاسایی سیاسەتگوزارییەکانی کۆمیتەی پەیوەندییەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل بە گرنگترین کۆبوونەوەی ئەم کۆمیتەیە تا ئێستا دادەنرێت. گرنگییەکەیشی لەو بابەتەدایە کە خراوەتە ژێر لێکۆڵینەوە "مەسەلەی رووبەڕووبوونەوەی چالاکییە ئەتۆمییەکانی ئێران". ئەو کۆنگرەیە رۆژی یەک شەممەی رابردوو لە پشتی دەرگا داخراوەکانەوە گرێ دراوە و تیایدا "ئاریێل شارۆن" سەرەک وەزیرانی ئیسرائیل و "کۆندالیزا رایس" وەزیری دەرەوەی ئەمریکا، "هیلاری کلینتۆن" سیناتۆری ویلایەتی نیویۆرک، "کن مالمان" و "هاوارد دین" سەرکردەکانی کۆمارییەکان و دیموکراتخوازەکان، لەو کەسانە بوون کە بەشدارییان لەو کۆنگرەدا کرد. گەورەترین و بەرجەستەترین و بە هەژموونترین سیناتۆر و سیاسەتمەدارانی ئەمریکا وتاری تیادا دەخوێننەوە. تەوەرەکانی کە لەم کۆنگرەدا لێیان دەکۆڵرێتەوە بریتین لەوەی کەئایا ئێران یارمەتی لە تۆڕە هەستەییەکانی "عەبدولقەدیر خان"ی وەرگرتووە؛ تاران رایگەیاندووە کە هیچ ئیمتیازێک ناتوانێت کۆتایی بە هەوڵە ئەتۆمییەکانیان بهێنێت، لە کۆتاییشدا ئەمریکا پشگیری لە گەڕانەوەی دۆسییەی ئێران بۆ ئەنجومەنی ئاسایشی نێودەوڵەتی دەکات. ئیپک وشیاری داوە کە" ئێران بە دوای چەکی ئەتۆمییە ئێستاش توانای ئەوەی هەیە کە دەستی بیگاتێ. جیهان هێشتا دەتوانێت کاری بکات و ئەم هەڕەشە واقعییە و کاتیش بەسەر دەچێت".

پەرلەمانی عێراق داوای لە زێباری کرد هۆی تەوقەی لەگەڵ وەزیری ئیسرائیلی روون بکاتەوە!

PNA - ئەندامانی پەرلەمانی عێراق داوایان لە هۆشیار زێباری وەزیری دەرەوەی عێراق کرد روون کردنەوەیەک لەسەر هۆکاری تەوقە کردنی لەگەڵ وەزیری ژێرخانی ئابووری ئیسرائیل بدات . به گوێرەیَ هەواڵی ئاژانسی دەنگوباسی شین هوا، ئەندامانی پەرلەمان گوتوویانە : سەرۆک وەزیرانی عێراق دەبێ لە زێباری بپرسێتەوە و نابێ رێگە بدات ئەو رووداوە بێ روون بوونەوەی هۆکارەکەی، کاتی بەسەردا تێپەڕێت . شایانی باسە زێباری لە کۆبوونەوەی ئابووری جیهانی لە ئوردون، لەگەڵ بینیامین ئەلعیاز، وەزیری ژێرخانی ئابووری ئیسرائیل تەوقەی کرد و ئەو رووداوەی بە ئاسایی زانی و گوتی : ئەو چەشنە رووداوانە لە کاتی کۆبوونەوەی نێودەوڵەتیدا شتێکی زۆر ئاساییێن و نابێ وەک ئاسایی بوونەوەی پەیوەندی نێوان دوو وڵات هەڵسەنگێندرێت . لە لایەکی دیکەوە سەرچاوە ئیسرائیلییەکان رایانگەیان تەوقەیەی زێباری و ئەلعیاز نیشانەیەکی دڵخۆشکەرە کە نیشان دەدات بواری گرێدانی پەیوەندی لەگەڵ وەزیرە عێراقییەکان هەیە .

ئەمریکا چوار بنکەی سەربازیی هەمیشەیی لە عێراق دەکاتەوە کە یەکیان لە هەولێرە

PNA - لە ئێستاوەڕا ئەمریکا بیر لە قۆناغی دوای کشانەوەی سەربازی لە عێراق دەکاتەوە و بۆئەو مەبەستەش سەرچاوەکانی هەواڵ لە پەنتاگۆنەوە ئاماژە بەوە دەکەن کە ئەمریکا بەنیازە چوار بنکەی سەربازیی هەمیشەیی لە عێراق دروست بکات کەیەکیان لە هەولێرە. بە پێی هەواڵی ئاژانسی دەنگوباسی فەرەنسی ئەمریکا بۆ دوای قۆناغی کشانەوە بیری لە کۆکردنەوەی بنکە سەربازییە فراوانەکانی خۆی لە عێراق لە چوار بنکەی سەرەکیدا دەکاتەوە کە هەر یەک لەوانە بەلای کەمەوە ١٠٠ سەربازی ئەمریکاییان تێدا دەبێت. هەریەک لە بنکەکان فرگەیەک، پەناگەی گەورە کە خۆ بۆ بوردمانێ ئاسمانی بگرن و تەکنۆلۆژیای پێشکەوتووی سەربازییان تێدا دەبێت. ئەمریکا لە داهاتوودا وتا لەو کاتەیدا کە بەتەواوەتی رێشمەی کاری سەربازیی عێراق رادەستی عێراقییەکان دەکات، لەو بنکانەوە چاودێری بارودۆخی عێراق دەکات. یەکێک لەو بنکانە لە هەولێر یان لە نزیکی هەولێر دەبێت، ئەوانی دیکەش یەکیان لە نزیک سنوری سوریا, بەغدا و بەسرا دەبێت.

دوا ئەنجامی تەقینەوەکانی دهۆک : شەهیدێک و ٨ بریندار

PNA - رۆژی چوارشەمە سەعات ١٠ی بەیانی لە دهۆک دوو تەقینەوە بە ماوەیەکی کورت لە یەکتری رووی دا و لە ئەنجامدا پۆلیسێک شەهید بوو و ژمارێک پۆلیس و هاووڵاتی دیکەش بریندار بوون . سەبارەت بەو دوو تەقینەوەیە بەڕێز لیوا نزار رەحمەتوڵڵا عەزیز، بەڕێوەبەری پۆلیسی پارێزگای دهۆک بە نوێنەرایەتی پارێزگاری دهۆک، بۆ پەیامنێری راگەیاند :" سەعات ١٠ی سەرلەبەیانی بە کاتی کوردستان لە سەر شەقامی گشتی لە نزیک بەنزینخانەی "بناڤی" لە رۆژئاوای پارێزگای دهۆک، بڕێک "TNT" تەقییەوە . کاتێک پۆلیسەکان و پۆلیسی هاتوچۆ دەگەنە شوێنی رووداوەکە، بڕێکی دیکەی "TNT" دەتەقێتەوە و لە ئەنجامدا پۆلیسێکی هاتوچۆ بە ناوی "هێرش سالم حاجی" شەهید و ٨ کەسی دیکەش بریندار بوون کە زۆربەیان پۆلیسن . دواتر بریندارەکان گواسترانەوە بۆ ونەخۆشخانەی فریاکەوتنی شاری دهۆک . برینی زۆربەی بریندارەکان جگە لە یەک کەس زۆر سووکە . هەروەها ژمارێکی زۆری هاووڵاتیان بە مەبەستی پێشکەش کردنی خوێن بە بریندارەکان، لە بەردەم نەخۆشخانەکە ئامادەن ".

ئەگەری هەنگاوی توندتر لە بەرامبەر سوریا لە ئارادایە

PNA- لە ماوەی ئەم ١٠ رۆژەی دواییدا سوریا کۆتایی بە تەواوی پەیوەندیە ئەمنی و سەربازییەکانی خۆی لەگەڵ ئەمریکادا هێناوە. بە هەواڵی رۆژنامەی فاینشال تایمز، "عیماد مستەفا " باڵیۆزی سوریا لە واشینگتۆن رایگەیاند کە وڵاتەکەی لە ماوەی ئەم ١٠ رۆژەی دواییدا بە تەواوەتی کۆتایی بە پەیوەندیی ئەمنی و سەربازییەکانی خۆی لەگەڵ ئەمریکادا هێناوە و هۆیەکەشی دەگەڕێتەوە بۆ لێدوانە ناڕاستانەی کە ئەمریکا کە لە بارەی سوریاوە داونی. هەروەها ، "مستەفا" گوتویەتی:" من لەو باوەڕەدام کە ئەمریکا دەیەوێ بارودۆخەکە بۆ سوریا دژاوتر بکات. ئەمە لە کاتێکدایە ئێمە بە توندی چاودێری سنورەکانی خۆمان دەکەین و رێگا نادەین تیرۆریستەکان لە سنورەکانی ئێمەوە یارمەتیان بدرێت. ئێمە دەزانین گومانەکانی ئەمریکا لەو کاتەوە زیاتر بووە کە زڕبرای سەدام لە گەڵ چەند ئەفسەرێکی عێراقی لە سوریا دەستگیرکران." شایانی باسە ئێستا هاتنی تیرۆریستان لە سنوری سوریا کێشەیەکی گەورەی ناوتەوە. ئەمریکاش چەندین جار هۆشداریی داوەتە دەستەڵاتدارانی ئەو وڵاتە کە پێشگیری لەم چالاکیانە بکەن.

لە ئێران خوێندکارانی زانکۆ رژانە سەرشەقام

PNA- لیژنەی چاودێریی هەڵبژاردنەکان بۆ سەرۆکایەتیی ئێران، ١٠٠٤ کاندیدی هەڵبژاردنەکانی سەرۆکایەتیی ئەو وڵاتەی رەت کردۆتەوە و خوێندکارانی زانکۆکانی ئێرانیش لەدژی ئەم بڕیارە رژاونەتە سەرشەقام. بە گوێرەی هەواڵی ئاژانسەکانی دەنگوباسی ئێران لە ١٠١٠ کەس پاڵێوراو بۆ پۆستی سەرۆک کۆماریەتیی ئێران تەنیا 6 کەس لە لایەن لیژنەی چاودێری هەڵبژاردنەکان پاڵپشتیان لێکرا. ئەوانەی پاڵپشتیان لێ کراوە ٢ کەسی مەدەنین و ٤ کەسیشیان ئەوانەن کە لە دەستەڵاتی ئێراندا خاوەن پلەیەکی بەرزی سەربازین.پەسندکراوەکان بریتین لە "مەحمودی ئەحمەدی نەژاد" ، "عەلی لاریجانی" ، "موحسینی رەزایی" ، "محەمەدی قالیباف" ، "مەهدی کەروبی" و " هاشمی رەفسەنجانی" . شایانی باسە ئەم بڕیارەی لیژنەی چاودێری بۆتە هۆی رق و تورەییی هەندێک لە لایەنگرانی ئەو پاڵێوراوانەی پەسندنەکراون و لە هەندێک لە شارەکانی ئێران ئاژاوەی لێکەوتۆتەوە. هەروەها خوێندکارانی زانکۆکانی ئێران بە تایبەتی زانکۆی تاران لە کاتی دەرچونی بڕیارەکەوە بە نیشانەی دژایەتیکردن لەگەڵ ئەم بڕیارە دەستیان بە خۆپیشاندان کردووەو بە دروشمی "نەمان بۆ دیکتاتۆری" داواکارن لێژنەی چاودێری بەسەر بڕیارەکەی خۆیدا بچێتەوە. دوابەدوای پەرەسەندنی پشێوی و خۆپێشاندانەکان ، رێبەری ئایینیی ئێران "عەلی خامنەیی" داوای لە لیژنەی چاودێری کردووە بەسەر بڕیارەکەی خۆیاندا بچێتەوە.

پەنابەرانی ئۆردوگای ئەلکەرامە کۆتاییان بە مانگرتنەکەیان هێنا

PNA- دوێنێ شاندێکی کۆمیساریای باڵای پەنابەرانی سەربە نەتەوەیەککرتووەکان سەردانی مانگرتوانی ئۆردوگای ئەلکەرامەیان کرد و بەڵێنی تەواویان پێدان کە لەسەرەتای مانگی ٦ەوە ئەو ماڵانە بگوازنەوە بۆ ئۆردوگای ئەلڕۆیشد لە ناو خاکی ئوردون و لە هەمان کاتدیشدا پەلە دەکەن بۆ ناردنی ئەوان بۆ وڵاتی سێیەم . بە گوێرەی ئەو زانیاریانەی کۆمیتەی پشتگیری لە پەنابەرانی رۆژهەڵاتی کوردستان بۆ پەیامنێری ناردووە، پاش ئەوەی مانگرتووەکان بەڵێنیان لە کۆمیساریای باڵای پەنابەران وەرگرت، کۆتاییان بە مانگرتنەکەیان هێنا .

رەزا ئەمینی بە هۆی بەردەوامی مانگرتن لە رەوشێکی زۆر نالەبار دایە

PNA – پتر لە ١٤ رۆژ بەسەر مانگرتنی رەزا ئەمینی لە ناو زیندانی مەهاباد تێدەپەڕێ و لە بواری دەروونی و جەستەییەوە لە رەوشێکی زۆر نالەبار دایە. رەزا ئەمینی کە بە تاوانی هاوکاری لەگەڵ پارتی "پەژاک" دەستگیر و بە شێوەیەکی ناعادڵانە دادگایی کراوە و حوکمی ٢٠ ساڵ زیندانی دراوەتێ، ئێستا لەبەر ئەوەی دەیەوێ دووبارە و لە دادگایەکدا کە لیژنەی نەزاهەت ئامادە بن، دادگایی بکرێتەوە، دەستی بە مانگرتن کردووە . شایانی باسە ماوەی مانگێک بەسەر زیندانیی رەزا تێپەڕیوە و تا ئێستاش پێدا چوونەوەیەک بەسەر دۆسییەی ئەودا نەکراوەتەوە. رەزا ئەمینی خێزانداره و کوڕێک و کچێکی هەیە. مانگرتنی ئەمینی ١٤ رۆژی بەسەردا چووە و بە گوێرەی ئەو زانیاریانەی بە پەیامنێر گەیشتوون، زۆر ناراحەتە و بە هۆی لاواز بوونی و دابەزینی پەستانی خوێنی لە رەوشێکی زۆر نالەبار دایە .

پارێزگاری کەرکووک: لە بڕی ئەو ١٠٠ ملیۆن دۆلارەی بۆ ئاودان کردنەوەی کەرکووک تەرخان کرا، تەنیا ٢٥ملیۆن دۆلاریان داینێ

PNA- عەبدولرەحمان مستەفا لە کۆنگرەیەکی رۆژنامەنووسیدا رایگەیاند: حکوومەتی کاتیی عێراق کە عەللاوی سەرەک وەزیرانی بوو بڕی ١٠٠ ملیۆن دۆلاری بۆ جێبەجێکردنی پرۆژە خزمەتگوزارییەکان لە کەرکووک تەرخان کرد بەڵام تەنیا ٢٥ ملیۆن دۆلارمان بەدەست گەیشتووە. پارێزگاری کەرکووک لەدرێژەدا گوتی: ئێستا لەسەر ئەو برە پارەیە٦٧ پرۆژەی جۆراوجۆری خزمەتگوزاری لە قۆناغی جێبەجێ کردندان . لە بارەیَ ٧٥ ملیۆن دۆلارەکەی دیکەش کە ماوە گوتی: حکوومەتی ئێستای عێراق بە بیانووی جۆراوجۆر ئەو برە پارەیەی زەوت کردووە و ئامادە نییە بیداتە ئیدارەی پارێزگا . ناوبراو لە وەڵامی پرسیارێکی ئاژانسی پەیامنێردا سە بارەت بە بارودۆخی ئێستای کەرکووک گوتی: سەرباری ئەوەی لێرە لەوێ رووداوی تیرۆریستی روودەدەن بەڵام رەوشەکە بەرەو باش بوون دەچێ و لە ماوەی ئەم مانگەدا چەندین باندی تیرۆریستی دەستگیر کراون. ئەوەشی ئاشکرا کرد: کۆمەڵێک کەموکورتی لە دەزگای ئاسایشی شارەکەدا هەیە کە حکوومەتی عێراقی چارەسەری نەکردوون بەڵکو وەزارەتی ناوخۆی عێراق بە بڕیاری یەکلایەنە هەوڵی گەڕاندنەوەی پۆلیس و ئەفسەر و دەرەجەداری بەعسی بۆ نێو دەزگاکانی پۆلیس و گاردی نیشتمانی دەدات، بەڵام ئێمە قبووڵمان نەکردووە هیچ کەسێکی بەعسی بگەڕێتەوە ئەو دەزگایانە. عەبدولرەحمان مستەفا سەبارەت بەوەی کە ئێستا لە نێو دەزگاکانی پۆلیس و گاردی نیشتمانی هاوکاریی باندە تیرۆریستییەکان دەکرێ گوتی: هیچ بەڵگەیەکی ئەوتۆمان لەبەر دەستدا نییە کە بیسەلمێنێ لە نێو ئەو دەزگایانەدا هاوکاریی تیرۆریستان بکەن.

Impressum

خاوەنی رۆژنامە

Peyama Kurd Verlag
Peyama Kurd
Thomas–Mann–Str. 22
53111 Bonn / Germany

Fon: +49 (0228) 18 00 654
+49 (0228) 18 00 655
Fax: +49 (0228) 18 00 656
www.peyama–kurd.com
info@peyama–kurd.com

ژمارە تەلەفۆنی ئابونە

+49 (0228) 41 02 801

دەستەی نووسەران

کرمانجی ژێری:
دانا عەلی، ڤینوس فایەق، زەکان عەزیز، نزار جاف، جوتیار دارفروش، مەنسور سیدقی
مستەفا چوارتایی

کرمانجی ژوری:
فائل ئەزچلیک، سیروان حاجی بەرکو، سلێمان ئالیخانی، ز. پیرکەماڵ

کردکی (زازاکی):
سەیدخان کوڕژ

پەیامی کورد بە مافی خۆی دەزانێ کە ئەو بابەتانەی پێی دەگات کورت بکاتەوە و لە باری رێزمان راستیان کاتەوە و بابەتی بڵاوکراوە لە شوێنێتر چاپ ناکات.
پەیامی کورد ئازادە ئەو بابەتانەی کە پلار و هێرشی نابەجێی تیدایە بڵاو نەکاتەوە.

لە پێشانگایەکدا سەرۆک وەزیران و کوڕی شازادەی هۆڵەندا
گوێ لە ئازارەکانی هونەرمەندی شێوەکاری کورد "ئاشتی گەرمیانی" دەگرن

لاپەڕەی ٢

پەیامی کورد

ژمارە ٣٨ (ساڵی یەکەم) | ڕۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتییە | ٢٠٠٥/٥/٢٧

لە ئەڵمانیا پرۆژەکەی "سوور - سەوز" بەرەو تێکچوونە

هاوپەیمانی سوور - سەز لە نۆردڕاین ڤێستفالن شکستیان هێنا

سیروان حاجی بەرکۆ - لە ٢٢ی گوڵاندا، ڕەوشی ڕامیاری ئەڵمانیا ١٨٠ پلە گۆڕا، دوای ئەوەی کە گرنگترین هەرێمی ئەڵمانیا(نۆردراین ڤێستفالن)، ٣٩ ساڵ بەدەست پارتی سۆشیال دیموکراتەوە بووSPD، ئەمسال دۆڕاندیان و ئەو هەرێمە بە گوێرەی مافی سەرکەوتوانی هەڵبژاردن، دەکەوێتە بن دەسەڵاتی پارتی کریست دیموکراتی ئەڵمانCDU. هەواڵی پێشخستنی هەڵبژاردنیش، بە تەواوی ئۆپۆزۆسیۆنی دڵخۆش کرد و ئاشکرای کرد کە ئەوان خۆیان بۆ گۆڕینی حکومەت ئامادە کردووە. حکومەتی ئەڵمانیای ئەمرۆ، لە هاوپەیمانییتی سوور - سەوز پێک دێت، ئەم هاوپەیمانێتییە لە هەڵبژاردنەکانی ساڵی ١٩٩٨دا سەرکەوتن و زۆربەی کورسییەکانی پەرلەمانی ئەڵمانیایان بەدەست هێنا و حکومەتی هاوپەیمانی ڕەش - زەرد یان وەلا نا، هاوپەیمانی سوور - سەوز لە زۆر لە هەرێمەکانی ئەڵمانیادا سەرکەوتنیان بەدەست هێنا، لە هەڵبژاردنەکانی ئەم دووایییەدا **CDU** سەرکەوت.
لە سیاسەتی ئەڵمانیادا، هەرێمی نۆردڕاین ڤێستفالن، ڕۆڵێکی گەورە دەبینێ، پێش هەڵبژاردنیش دەگوترا ئەگەر **CDU** هەڵبژاردنەکانی ئەم هەرێمە **NRW** بباتەوە، حکومەتی ئەڵمانی تێک دەچێت، دوای کاتێکی کورت و دەرکەوتنی ئەنجامەکانی هەڵبژاردن، دەرکەوت کە حکومەتی**NRW** دەگۆڕدرێت.
سەرۆکی **SPD** ش لە بەرلین پێشخستنی هەڵبژاردنی ڕاگەیاند، ئەم هەواڵە پارتییەکانی ئۆپۆزۆسیۆنی وا لێکرد خەریک بوو لە خۆشیدا دەفڕین، بە تایبەتی **CDU** کە بڕوایان بە خۆیان هەیە لە هەڵبژاردنەکاندا سەکەون.
لە ئەڵمانیادا نزیکەی ٥ ملیۆن بێکار هەن، لەو ڕۆژەوە کە هاوپەیمانی سوور - سەوز دەسەڵاتداریی ئەڵمانیایان گرتە دەست لە ساڵی ١٩٩٨، تا ئێستا 1یەک ملیۆن بێکاری تر زیادی کردووە. حکومەت دەڵێت گۆڕانکارە نیونەتەوەییەکان هۆکاری بێکارییین بەڵام ئەڵمانەکان، وای بۆ ناچن و ئەوان ئەو حکومەتە بە سەرکەوتوو دەزانن کە بتوانێ بێکاریی کەم بکاتەوە. حکومەتی سۆسیال دیموکراتەکان لەم ساڵانەی دوایيدا گەلێک گۆڕانکاری بنچینەییان لە سیستەمی ئابوری و کۆمەڵایەتیدا کردووە، پسپۆڕە گرنگەکانیان وای دەبینن کە ئەم گۆڕانکارییانە لە لایەن کرێکارانەوە قەبول ناکرێت، لەگەڵ ئەوەشدا کە کۆمپانیا گەورەکان بە هۆی ئەم گۆڕانکارییانەوە قازانجی زۆریان کردووە، بەڵام ئەوان خوازیاری گۆڕانکاری مەزنترن. لەهەمان کاتدا سەندیاکای بێکاران هێرش دەکاتە سەر کۆمپانیاکان و داوای زیاتری کار دۆزینەوە بۆ کرێکاران دەکەن. لە پەرلەمانی ئەڵمانیاد، دەزگایەک بە ناوی bundesrat هەیە کە لە نوێنەری هەر ١٦ هەرێمەکەی ئەڵمانیا پێکدێت. بە گوێرەی دەستووری ئەڵمانی گەلێک گۆڕانکاریی تایبەت هەیە کە بەبێ ڕازیبوونی بوندسرات ناکرێن، لەبەر ئەوە حکومەتی سۆسیال دیموکرات ناتوانێت بەڵێنەکانی بەجێ بێنێت، زۆر جاران حکومەت بەڵێنی زۆری داوە، کاتێک ویستوویەتی هەندێک لەو بەڵێنانە جێبەجێ بکات لەلایەن بوندسڕاتەوە ڕەت کراونەتەوە.
دوای ئەوەی حکومەتی **NRW** دەکەوێتە دەستی **CDU** ئیتر **SPD** ناتوانێت بەبێ ئەو هیچ بکات بۆیە ناچار بوو، داوای پێشخستنی هەڵبژاردنەکانی پەرلەمان بکات، کە دەبوو لە کۆتایی ساڵی ٢٠٠٦دا ئەنجام بدرێن، لەمەشدا دەیانەوێت کە گەلی ئەڵمان بڕیار بدەن کە ئەوان کام پارتی هەڵدەبژێرن و کام سیاسەت دەخوازن. **SPD** دەزانێت کە شانسی لە هەڵبژاردنەکاندا نییە، هەموانیش دەڵێن کە هەڵبژاردنەکانی ئەم دواییەی هەرێمی نۆردڕاین ڤێستفالن، کۆتایی **SPD** بوو، لەبەر ئەمە چەپەکانی ئێس پێ دێ باسی گۆڕانکاریی بەرچا ولە سیاسەتی پارتییەکەیان و حکومەتدا دەکەن، ئەوانە دەیانەوێت **SPD** بگەڕێتەوە بۆ سیاسەتی ڕابردوو بەڵام گیرهارد شرۆدەر بۆ سیاسەتەکانی خۆی ئەلتەرناتیف نابینێت. شرۆدەر دەڵێت کە حکومەتەی پێش ئەو بۆ ماوەی ١٦ ساڵ کێشەکانی سیستەمی ئەڵمانییان بێ چارەسەر هێشتبووەوە و ئەگەر لەو سیستەمەدا گۆڕانکاریی نەکرێت ئەوا سیستەمی کۆمەڵایەتی ئەڵمانیا تێک دەچێت و بێکاریی ڕوو لە زیادبوون دەکات. گیرهارد شرۆدەر و ئێس پی دێ کە لە ساڵی ١٩٩٨دا لە هەڵبژاردنەکاندا بردیانەوە، ئێستا کە بەخت ڕووی لەوان نییە، لەو باوەڕەدان کە ئەم جارەش ئەو زۆرینەیەی **"CDU"** نەهێڵن بەڵام لەم کاتەدا ئەوان تەنیان و پسپۆڕانی سیاسی وای لێکدەدەنەوە کە پڕۆژەی سوور - سەز ەکان تێک دەچێ و ناگەڕێتەوە. ■■■

پەرلەمانتارانی کوردستان بەردەرکە بە پەرلەمان دەگرن

PNA-سەرلەبەیانی ڕۆژی چوارشەمە ژمارەیەک پەرلەمانتاری کوردستان کە دکتۆر نوری تاڵەبانی یەکێک بوو لەوان بۆ ماوەی ٢٠ دەقیقە چوونە نێو پەرلەمانی کوردستانەوە و ئەوەش لەبەر ڕۆشنایی ئەو بڕیارە بوو کە پێشتر لە کۆبوونەوەیان لە بارەگای مەکتەبی سیاسیی یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان وەریانگرتبوو. دکتۆر نوری تاڵەبانی ئەندامی پەرلەمانی کوردستان لە لێدوانیدا بۆ پەیامنێر لەو بارەیەوە ڕایگەیاند: "برادەرانی کۆبوونەوەکەی مەکتەبی سیاسیی یەکگرتووی ئیسلامی پابەندی ئەو بڕیارە گشتییە نەبوون کە وەرمانگرتبوو سەبارەت بەوەی کە ڕۆژی ٢٥ ی مانگ واتا ئەمڕۆ بچینە نێو پەرلەمان، هەربۆیە من و یەک دوو برادەری دیکەی پەرلەمانتار بەڵێنی خۆمان بەجێ گەیاند و چووینە نێو پەرلەمان و ماوەی ٢٠دەقیقە لەوێ بووین و لەلایەن بەڕێوەبەری گشتی دیوانی پەرلەمان ڕزگار نوری شاوەیس پێشوازیمان لێکرا ." بەڕێز غەفور مەخموری ئەندامێکی دیکەی پەرلەمانی کوردستان کە ئەویش ڕایگەیاندبوو ڕۆژی ٢٥ی مانگ دەچێتە پەرلەمانەوە، بەڵام لەگەڵ دکتۆر نوریدا نەچووبووە پەرلەمان گوتی :"لەڕاستیدا ئێمە وامان چاوەڕێ دەکرد بەڕێز جەلال تاڵەبانی ئەمڕۆ بێتە هەولێر و شتەکە ببڕێتەوە، بەڵام دیارە نەهات . بۆیە ئێستا ئێمە لەو بڕیارەی خۆمان پاشگەز نەبووینەتەوە و ئەمڕۆ هەر دەچینە ناو پەرلەمانەوە . بڕیار وایە کاتژمێر ٥ی ئێوارە کۆبوونەوەیەک لە هۆتێلی هەورامان لەناوخۆماندا بکەین و دواتریش نزیکەی ٢٠ پەرلەمانتار لە سەعات ١٨ (بەکاتی کوردستان) دەچینە ناوپەرلەمان." شایانی باسە پێشتر نزیکەی ٢٠ پەرلەمانتار بڕیاریان دابوو کە ئەمڕۆ بچنە ناوپەرلەمان و ئەگەر پێویست بکات دەست بە پەناگیری بکەن. پەرلەمانی کوردستان لە ڕۆژی پێنج شەممە ٢٧ ی شوباتی ئەمساڵەوە خۆی هەڵوەشاندۆتەوە و لەوکاتەوە تا ئێستا پەرلەمانی نوێی کوردستان کۆنەبۆتەوە. ■■■

نزار جاف

عێراق بەرەو پارچە پارچەبوون دەڕوات

• باڵی عەرەبە سوننی و شیعەکان کە دژایەتییەکی مێژوویيان لە نێواندا هەیە، چەندین جار ڕووبەڕووبوونەتەوە و زیانی گیانی و دارایی زۆریان بە یەک گەیاندووە.

• ئەمڕۆ عێراق لەم گێژاوەدا دەژی و هەموو ئاراستە سیاسییەکانیش لەم دوو ڕووانگەوە سەرهەڵدەدەن.

لاپەڕەی ٣

ئیسماعیل تەنیا

ئەرێ هەولێر" مورتەدە" یان موسڵمانە؟!

• خەڵکی هەولێر و دەوروبەری، پێش هەر شتێک، بە ئایینی ئیسلام پەیوەست بوونەوە و لە پێناو قووڵکردن و داچۆڕان بە ناخی ئەو پەیوەستبوونەدا، چی لە بارياندا هەبووە کردوویانە.

• خەڵکی هەولێر بەگشتی ئایین وەک پەیوەندییەکی ڕۆحی لە نێوان خود و خوادا سەیردەکەن، نەک لە پێناوی بەدیهێنانی ئامانجە سیاسییەکان.

لاپەڕەی ٣

پرۆفیسۆر جەلیلی جەلیل

بە بۆنەی ٥١ ساڵ تێپەڕبوونی تەمەنی "ڕادیۆی کوردی یەریڤان"

لاپەڕەی ٦

هونەرمەند نەجمەدین غوڵامی:

• نابێت هیچ کات ئەوەمان لەبیر بچێت کە هەموو ڤیستیڤاڵەکانمان دەبێ ڕەنگ و بۆی تەواوی نەتەوایەتی پێوە دیاربێ.

لاپەڕەی ٥